

Osnovnoj školi u Potocima bio do početka novembra 1993.godine, te da su u navedeni objekat, dolazili pripadnici Armije RBiH, da su tražili zatvorenike koji će ići na liniju kako bi kopali tranšeje, rovove i obavljali druge poslove, a da su potom on ili optuženi Enes Ćurić izvodili zarobljenike i iste predavali vojnicima.

339. Sud konstatuje da je gore navedene materijalne dokaze, tj, naredbe i dozvole koje su izdavane od strane optuženog Ibrahima Demirovića, u spis suda uložila odbrana prvooptuženog Ćurića, što jasno ukazuje da je optuženi Ćurić kritične prilike bio prisutan kada su vojnici došli da vode grupu zatvorenika, među kojima i Ljubu Škobića na prinudni rad, na prvu borbenu liniju, te da su mu pismene naredbe i dozvole predavane prilikom odvođenja zatvorenika na prinudni rad, odnosno da je iste primio i sačuvao u svojoj dokumentaciji. Naime i svjedok Esad Tipura je izjavio da je optuženi Ćurić sve zapisivao i vodio dnevnik, te da je bio glavni.

340. Činjenica da je optuženi Ćurić u inkriminisanom periodu bio upravnik zatočeničkog objekta u Osnovnoj školi u Potocima, te da je bio prisutan i primio naredbe i dozvole da se zatvorenici izvedu na prinudni rad, nakon čega su isti odvedeni, ukazuje da je i pored činjenice da je bio odgovorna osoba za bezbjednost zatvorenih lica, isto odvođenje dozvolio i saglasio se sa tim.

341. Pri tome iz iskaza gore navedenih svjedoka proizilazi da je optuženi Ćurić određivao i predavao zatvorene civile vojnicima, kao i da je istim zatvorenicima prijetio da ne smiju pobjeći. Da je optuženi Ćurić odlučivao ko će ići da radi proizilazi i iz iskaza svjedoka Stanislava Krezića koji navodi da mu je jednom prilikom optuženi Enes Ćurić dozvolio da ne ide na prinudni rad.

342. Cijeneći naprijed navedeno, Vijeće je na osnovu provedenih dokaza, van razumne sumnje utvrdilo da se optuženi Ćurić u konkretnom slučaju, saglasio i dozvolio odvođenje na prinudni rad grupu zatvorenih civila hrvatske nacionalnosti, radi kopanja rovova i obavljanja drugih poslova na prve borbene linije, na kojem mjestu su tokom obavljanja tih poslova padale granate i pucalo se sa obje strane, kada je poginuo Ljubo Škobić, premda je kao upravnik zatočeničkog objekta, bio odgovoran da zaštiti civile koji su tu bili smješteni od svih oblika nezakonitih postupaka. Optuženi Ćurić je na osnovu provedenih dokaza bio svjestan odvođenja zatvorenih civila na prinudni rad na prvu borbenu liniju i isti se saglasio i dozvolio odvođenje, čime je dao odlučujući doprinos takvom postupanju sa zatvorenim civilima hrvatske nacionalnosti. Takođe Sud je van razumne sumnje utvrdio da

je optuženi Demirović u inkriminisao vrijeme naredio odvođenje na prinudni rad grupu zatvorenika, kojom prilikom je poginuo Ljubo Škobić. Vijeće ponovo konstatuje da optuženi Ćurić i Demirović u inkriminisanom vremenskom periodu nisu bili pripadnici iste brigade. Optuženi Ćurić je bio pripadnik 49. bbr AR BiH, dok je optuženi Demirović pripadao 47. bbr. AR BiH, čiji je bio komadant.

343. Na osnovu svega iznesenog, imajući u vidu da su preduzetim radnjama optuženi Ćurić i Demirović učestvovali u prisiljavanju zatvorenih civila na prinudne radove za potrebe AR BiH, Vijeće je zaključilo da su optuženi Enes Ćurić i Ibrahim Demirović zv. Hećim, radnjama opisanim u tački 3. osuđujućeg dijela izreke presude, počinili krivično djelo ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz člana 142. KZ SFRJ (prisiljavanje na prinudni rad) u vezi sa članom 30. i 22. KZ SFRJ.

SILOVANJE

344. Prema praksi MKSJ-a, *actus reus* silovanja sastoji se od: ⁷⁷

1. *seksualne penetracije, bez obzira koliko neznatne;*

a). *vagine ili anusa žrtve penisom počinioca ili bilo kojim drugim predmetom kojim se počinitelj poslužio ili*

b). *usta žrtve penisom počinioca*

2. *bez pristanka žrtve*

3. *uz upotrebu sile ili pod prijetnjom sile protiv žrtve ili trećeg lica*

*Mens rea krivičnog djela silovanja je: "namjera da se izvrši seksualna penetracija i svijest da se to dešava bez pristanka žrtve."*⁷⁸

⁷⁷ Furundžija, presuda Raspravnog vijeća, paragraf 185; Kunarac, presuda Raspravnog vijeća, 22.02.2001. godine, paragraf 460., 447.-456.; Kunarac, presuda Žalbenog vijeća, 12.6.2002. godine, paragraf 127.-128.; Kvočka, presuda Raspravnog vijeća, 28.02.2005. godine, paragraf 177.

⁷⁸ Kunarac, presuda Žalbenog vijeća, 12.6.2002. godine, paragraf 127. i 129.; Kvočka, presuda Raspravnog vijeća, 25.02.2005. godine, paragraf 179.

345. Činjenične okolnosti mogu biti dobar dokaz pri odlučivanju da li je optuženi imao neophodni *mens rea* da izvrši silovanje.⁷⁹ Posebno u odnosu na situaciju gdje su žrtve smatrane zatvorenicima, ovi implicitni modaliteti zločina pojašnjavaju da je počinitelj znao da seksualni odnos nije ni bio i ne može biti sa pristankom žrtve.⁸⁰

346. U pogledu postojanja primjene sile, prema međunarodnom pravu i domaćim propisima, korištenje prisile, sile ili prijetnje upotrebom sile, poništava pristanak žrtve za odbranu optuženog.⁸¹ S tim u vezi, članom 264. stav 3. ZKP BiH decidno je propisano da: "U slučajevima učinjenja krivičnih djela protiv čovječnosti i vrijednosti zaštićenih međunarodnim pravom, pristanak žrtve se ne može upotrijebiti u prilog odbrane optuženog."

347. Djelo opisano u nastavku teksta obrazloženja presude, predstavlja krivično djelo silovanja iz člana 142. stav 1. KZ SFRJ-a, koje je prema oštećenoj "B" počinio lično optuženi Ibrahim Demirović zv. Hećim.

TAČKA 7. OSUĐUJUĆEG DIJELA PRESUDE (silovanje)

Izmijenjenom optužnicom Tužilaštva broj: T 20 0 KTRZ 0009567 14 od 22.02.2017. godine, optuženom Ibrahimu Demiroviću zv. Hećimu se stavlja na teret da je u vremenskom periodu, počev od kraja mjeseca jula 1993. godine pa do 20.11.1993. godine ili približno toga dana, u mjestu Potoci, opština Mostar, u više navrata, pretežno u večernjim satima, obučen u vojnu uniformu, i naoružan vatrenim oružjem, iz Osnovne škole u Potocima, u kojoj su prethodno bili nezakonito zatvoreni civili hrvatske nacionalnosti, žene, starci i djeca, kao i lice „B“ i njena majka, otac i maloljetni brat iz prostorije u kojoj su boravili zatvoreni civili, oštećena „B“ nakon prozivanja, izvođena nekad lično od strane optuženog a nekad od strane nepoznatih stražara, koju bi Demirović Ibrahim zv. „Hećim“ preuzimao i odvodio u

⁷⁹ Kunarac, presuda Raspravnog vijeća, paragraf 646.-647.

⁸⁰ IBID

⁸¹ Kunarac, presuda Raspravnog vijeća, 22.02.2001. godine, paragraf 461.-462.

jednu napuštenu kuću u blizini Osnovne škole u Potocima, gdje joj je naređivao da se skine, govoreći da je ona njegovo vlasništvo i njegova „kurva“ i da može od nje da radi šta želi i da je bolje da bude njegova nego da ide na redaljku kod ostale vojske, na koji način ju je svaki put silovao, uvijek držeći pušku u uglu prostorije.

348. Na okolnost predmetne tačke izmjenjene optužnice, svjedočili su svjedoci: oštećena „B“, Željka Zovko, Dalibor Zovko, Mara Šilić, A. G., M. G., Jašin Anđa, kao i optuženi Enes Ćurić u svojstvu svjedoka.

349. U toku postupka Sud je van razumne sumnje utvrdio da je u inkriminisanim vremenskom periodu, tj. od kraja mjeseca jula 1993.godine do 20.11.1993.godine, svjedokinja „B“ kao civil bila zatvorena u Osnovnoj školi u Potocima, te da su u isto vrijeme zajedno sa njom bili zatvoreni i njen otac, majka i mldb. brat. Ova činjenica je utvrđena kako na osnovu iskaza oštećene, svjedokinje „B“, tako i na osnovu saglasnih iskaza svjedoka Željke Zovko, A. G., Mladenke Mikulić, A. B., M. G., Mare Šilić, te iskaza optuženog Enesa Ćurića koji je dao u svojstvu svjedoka.

350. Takođe, sud je van razumne sumnje utvrdio, a što je obrazloženo u prethodnim tačkama predmetne presude, da je optuženi Ibrahim Demirović zv. Hećim u istom vremenskom periodu bio pripadnik 47. bbr. Armije BiH, a od 13.09.1993.godine, komadant iste brigade, koja brigada je djelovala na području Bijelog Polja, odnosno mjesta Potoci.

351. Svjedokinja „B“ je istakla da je zajedno sa oko 100 civila hrvatske nacionalnosti bila zatvorena u Osnovnoj školi u Potocima, gdje su joj bili roditelji i brat, te da je bila smještena u zbornici škole sa oko 20-ak civila, među kojima su bili i Irena Mikulić, Mladenka Mikulić, A. J., Zora i njihova djeca.

352. Ista svjedokinja navodi da je za vrijeme boravka u školi, u više navrata izvođena radi silovanja, kako iz fiskulturne sale škole tako i iz zbornice, ističući da je svaki put silovana od stane optuženog Ibrahima Demirovića, zvani Hećim, koji je naoružan, sa puškom, dolazio u školu po nju i vodio je u jednu kuću gdje je silovao.

353. Svjedokinja „B“ je navela da se prvo odvođenje iz Osnovne škole u Potocima desilo krajem 7.-og mjeseca 1993. god. i da se tom prilikom nalazila u fiskulturnoj sali škole u koju salu je ušao optuženi Ibrahim Demirović, koji je bio naoružan, prišao joj i

rekao da mora poći sa njim, nakon čega je izveo iz škole i odveo u jednu kuću, udaljenu 800-900 m od škole.

354. Svjedokinja "B" ističe da u toj kući nije bilo nikoga osim nje i optuženog Hećima, koji joj je po ulasku u kuću naredio da se skine i da legne na kauč i raširi noge, pritom joj govoreći da je ona sada njegovo vlasništvo i da on može sa njom raditi šta želi te da je bolje da je njegova nego da se nad njom vrše "redaljke" vojske.

355. Svjedokinja "B" dalje navodi da je pitala optuženog Demirovića zašto to radi, na što je on rekao da ona nema pravo da priča. Ista svjedokinja opisuje da se tom prilikom osjećala užasno neugodno, da je uradila ono što joj je optuženi Ibrahim Demirović naredio, odnosno da se skinula i legla na kauč, dok je Ibrahim Demirović odložio oružje u ćošak prostorije, da bi potom otkopčao hlače i silovao je. Opisujući sam čin silovanja, svjedokinja ističe da je tom prilikom došlo do penetracije polnog organa optuženog u njen polni organ i da je silovanje trajalo od 40 min do 1 h. Vijeće konstatuje da je svjedokinja "B" tokom svjedočenja na glavnom pretresu bila vidno uznemirena kada je govorila o detaljima silovanja.

356. Svjedokinja "B" navodi da je nakon silovanja optuženi vratio u školu, da je ušla je u fiskulturnu salu gdje su se nalazili njeni roditelji i brat, kojom prilikom je majka pitala šta joj se desilo, na šta joj svjedokinja nije ništa odgovorila, već je samo spustila glavu i počela plakati. Ista svjedokinja ističe da je na pitanje zatočenice Željke Zovko da li je napastovana, samo klimnula glavom.

357. Svjedokinja "B" dalje navodi da je u inkriminisanom periodu izvođena na silovanje otprilike 20-ak puta, da je vođena uvijek u istu kuću i silovana na isti način, s tim da joj je jedne prilike optuženi Ibrahim Demirović stavio polni organ u usta, te da se tom prilikom takođe osjećala poniženo i bezvrijedno, a da je 20.11.1993. godine bio posljednji dan njenog seksualnog zlostavljanja. Svjedokinja "B" takođe ističe da optuženi Ibrahim Demirović nije uvijek lično dolazio po nju, nego bi nekada poslao stražare da je prozovu i izvedu iz škole, dok je on čekao na vratima škole, nakon čega ju je odvodio u istu kuću na silovanje.

358. Nadalje ova svjedokinja ističe da je imala mnogo spontanih pobačaja, vanmateričnih trudnoća i dvije operacije jednu 2002. godine i jednu 2010. godine, što je posljedica loših uvjeta smještaja u objektima zatočenja gdje je boravila, zbog čega ne može imati djecu. Ističe da je prilikom silovanja, trpila užasne bolove, te da ju je u

Bijelom Polju pregledala medicinska sestra V., kojoj je rekla da je silovana.

359. U predmetima gdje su optuženi fizički počinili zločine, izvođenje dokaza o identitetu počinioca, pokazalo se važnim u dokazivanju odgovornosti optuženog u takvim predmetima.⁸² Vijeće konstatuje da je oštećena, prilikom svjedočenja na glavnom pretresu izjavila da je silovana od strane optuženog Ibrahima Demirovića zv. "Hećim", te da je istog opisala kao krupnog čovjeka, grubog lica i tamnije puti, bez jednog prednjeg zuba.

360. Svjedokinja "B" je pojasnila da prvi put kada je silovana, nije znala da je to Ibrahim Demirović, zvani Hećim, ali ističe da je njegovo ime saznala narednih dana, kada je čula da ga tako oslovljavaju. Vijeće konstatuje da je u istrazi svjedokinja prepoznala optuženog Ibrahima Demirovića na osnovu predočenih fotografija, a o čemu je sastavljen zapisnik broj :T20 0 KTRZ 0009259 14 od 02.10.2014. godine, koji zapisnik je uložen kao materijalni dokaz Tužilaštva T-6, a na koji dokaz odbrana optuženog Ibrahima Demirovića nije istakla prigovor, a koji dokaz je Sud prihvatio kao objektivan.

361. Odbrana optuženog Demirovića je u završnoj riječi navela da predmetno prepoznavanje nije provedeno u skladu sa odredbom člana 85. ZKP BiH, odnosno da zapisnik o prepoznavanju ne predstavlja zakonit dokaz, obzirom da je oštećenoj prilikom prepoznavanja predočena fotografija optuženog iz 2014. godine, a ne fotografija iz inkriminisanog perioda.

362. Sud nije prihvatio ove navode odbrane optuženog Demirovića, s obzirom da je uvidom u dokaz Tužilaštva T-6, utvrdio da je prepoznavanje optuženog Ibrahima Demirovića, od strane svjedokinje "B" izvršeno u skladu sa zakonskom procedurom propisanom odredbom člana 85. ZKP BiH, odnosno da je ista prvo opisala optuženog, da bi potom na jednoj od ponuđenih 6 (šest) fotografija, prepoznala optuženog Demirovića.

363. Vijeće prihvata kao tačan navod odbrane optuženog Demirovića da je svjedokinji "B" prilikom radnje prepoznavanja pokazana fotografija optuženog iz njegovog kasnijeg perioda, što je po mišljenju Suda irelevantno. Činjenica je da je oštećena prepoznala optuženog Demirovića, a to što ga je prepoznala nakon proteka više od 22 godine, i to na osnovu njegove fotografije iz kasnijeg perioda, jasno ukazuje da je oštećena veoma dobro zapamtila njegov lik.

⁸² Tužilac protiv Kunarca i dr., ICTY-96-23-T i ICTY-96-23/1-T

364. U odnosu na pitanje da li je u predmetnom inkriminisanom događaju postojala prijetnja ili prisila od strane optuženog, odnosno pristanak oštećene, Sud smatra da je iz okolnosti samog događaja, kao i iskaza saslušanih svjedoka, pristanak žrtve, tj. oštećene sasvim isključen. Sama činjenica da je optuženi Ibrahim Demirović, kao pripadnik vojne formacije suprotne strane, oštećenu vodio iz zatočeničkog objekta-škole u kojem se nalazila u jednu napuštenu kuću, te da je pritom bio naoružan, a koje naoružanje je tokom silovanja odlagao u ćošak prostorije gdje je oštećenu silovao, isključuje mogućnost postojanja pristanka iste. Takođe u prilog navedenom govori i navod oštećene da ga je pitala zašto to radi, a da joj je optuženi Ibrahim Demirović prijetio da će joj nastradati roditelji i brat, ukoliko bi pokušala pobjeći, te da joj je bolje da je njegova nego da se nad njom vrše "redaljke" vojske.

365. S obzirom da je seksualno nasilje, zločin koji se često odvija bez svjedoka, a što je i ovdje slučaj, oštećena "B" je jedini neposredni svjedok onoga što joj se desilo, pa se postavilo pitanje ocjene kredibiliteta i vjerodostojnosti njenog iskaza.

366. Prema praksi međunarodnih krivičnih sudova osuđujuća presuda može sa zasnivati na neposrednim dokazima, te pretresno vijeće ima diskreciono pravo da odluči da li okolnosti u određenom predmetu iziskuju potkrijepljujući dokaz.⁸³

367. Prema stavu Apelacionog vijeća Suda BiH, zauzetog u predmetu Vuković i dr., ne bi se moglo smatrati da je nepravilno ukoliko bi se odluka o krivici zasnovala na iskazu samo jednog svjedoka, ali samo ukoliko je taj iskaz dovoljno uvjerljiv i logičan, saglasan svim ostalim dokazima, kao i da je ta odluka koja se na njemu zasniva, jedini moguć razuman zaključak u predmetu.

368. Vijeće je pri tome imalo u vidu praksu MKSJ u sličnim slučajevima, kao i član 96. Pravila o postupku i dokazima MKSJ, slijedom kojeg se svedočenja žrtve silovanja ne mora dodatno potkrijepiti, prevashodno iz razloga što, u pravilu, kod djela silovanja, žrtva i jeste jedina (uz optuženog) bila prisutna kad se predmetni događaj i odigrao, što je situacija u konkretnom slučaju.^[1]

⁸³ Presuda Žalbenog vijeća u predmetu Kajelijeli, tačka 170. u kojoj se citira presuda Žalbenog vijeća u predmetu Niyitegeka, tačka 92.; Presuda Žalbenog vijeća u predmetu Gacumbitsi, tačka 72. u kojoj se citira presuda Žalbenog vijeća u predmetu Semanza, tačka 153.

^[1] Navedeno je saglasno stavu MKSJ u presudi Tužilaštvo protiv Kunarca i dr, prvostepena presuda, od 22.2.2001. godine, parag. 566

369. Uprkos pravilu 96(i)⁸⁴ koje predviđa da se u slučajevima seksualnog delikta...neće tražiti dodatno potkrepljivanje svjedočenja žrtve,⁸⁵ Vijeće ukazuje da su pri donošenju odluke, korisni dokazi koji potkrepljuju iskaz žrtve.

370. Tako su na okolnost izvođenja oštećene "B" iz Osnovne škole u Potocima, takođe svjedočili svjedoci: Dalibor Zovko, Mara Šilić, A. B., V. Š. Jašin Anđa i dr. te je pročitana iskaz svjedoka Marka Grgića, a čiji iskazi su saglasni iskazu oštećene "B".

371. Vezano za izvođenje svjedokinje "B", svjedokinja Željka Zovko navodi da je istu iz fiskulturne sale odveo Hećim i da je vidjela kako je ista vraćena u salu škole, da je bila uplakana i da se pokrila po glavi. Dalje navodi da je izvođena više puta, ali da tada nije dolazio Demirović već da su dolazili drugi vojnici po nju. Svjedokinja Željka Zovko ističe da je pitala oštećenu "B" šta se desilo, da li je "ono najgore", misleći pri tome na to da li je silovana, a svjedokinja joj je odgovorila da jeste.

372. Da je oštećena "B" odvođena iz Osnovne škole u Potocima upravo od strane optuženog Ibrahima Demirovića, potvrdio je i optuženi Enes Ćurić, koji je tokom saslušanja u svojstvu svjedoka naveo da je vidio kako je "B" sa autom otišla negdje sa Hećimom."

373. Takođe su i svjedoci Dalibor Zovko Mara Šilić i A. G. posvjedočili da su vidjeli izvođenje oštećene "B" iz škole u Potocima, te opisujući u kakvom je stanju ista vraćena u školu. U tom smislu, svjedok Dalibor Zovko je naveo da je svjedokinja "B" u školi u Bijelom Polju, izvođena u večernim satima od strane vojnika i vraćana u jutarnjim satima. Ističe da je istu vidio nakon što su je vratili i da je bila ispaćena. Svjedokinja Mara Šilić navodi da su po svjedokinju "B" često puta uveče dolazili vojnici, da su oni smatrali da je "Ećim" to uradio, a kada se vraćala u školu nije htjela ništa pričati, samo je plakala. Takođe i svjedokinja A. G. je navela da je svjedok "B" izvođena iz škole, kako iz sale tako i iz zbornice, da je izvođena u večernjim satima više puta, te da je kad se vraćala izgledala sva shrvana, iznemogla, nije ništa govorila, samo legne i šuti. Ista svjedokinja ističe da je pretpostavljala gdje je vođena, ali se tome odupirala i nadala se da nije ono najgore, jer se zna šta se sve radi mlađim osobama, odnosno zna se da dolazi do silovanja. Tek kasnije, kad se počelo raditi na ovom predmetu, svjedokinja "B" joj je rekla da je silovana.

⁸⁴ Pravilnik o postupku i dokazima MKSJ

⁸⁵ Prvostepena presuda u predmetu Delalić, paragraf 936

Svjedokinja A. G. je takođe istakla da svjedokinja "B" i sada ima zdravstvenih problema, pošto je imala više spontanih pobačaja, te da nema djece.

374. Svjedokinja V.Š., svjedočeći na glavnom pretresu navodi da je u inkriminisanim periodu radila na poslovima medicinske sestre u ambulanti u Potocima te da je nekoliko puta poslata u školu, gdje je bilo smješteno 100-150 civila hrvatske nacionalnosti, kako bi pružila pomoć porođiljama. Ista svjedokinja ističe, da joj se jednom prilikom u školi obratila oštećena "B" i tražila da sa njom razgovara. Svjedokinja opisuje da je oštećena "B" izgledala uznemireno i da joj je rekla da nije dobila menstruaciju, a na šta joj je svjedokinja odgovorila da će vidjeti sa doktorom može li joj pomoći, te da je potom, a nakon što je obavijestila dr. Kresu, oštećenoj "B" dala injekciju.

375. Prilikom davanja iskaza u istrazi (zapisnik broj: T20 0 KTRZ 0009567 14 od 10.10.2014. godine), a što je potvrdila i na glavnom pretresu, svjedokinja V.Š. je izjavila da je prilikom razgovora sa oštećenom "B" u školi, imala osjećaj da joj ista pokušava dati do znanja da je silovana, što je svjedokinja i pretpostavila da se desilo.

376. Nadalje, svjedok Marko Grgić, a čiji je iskaz u smislu odredbe člana 273. stav 2. ZKP BiH pročitao na glavnom pretresu,⁸⁶ izjavio je da je svjedokinja "B" često puta izvođenja u toku noći iz sportske dvorane škole u Potocima, a da bi se ista tek ujutro vraćala.

377. Analizirajući iskaz svjedoka - oštećene "B", na okolnost silovanja, te uzimajući u obzir da je u inkriminisano vrijeme bila zatvorena u Osnovnoj školi u Potocima, da je tokom boravka u zatočeništvu bila žrtva traumatičnih iskustava u kojima je strahovala za svoj život kao i život svoje porodice, kao i objektivne okolnosti pod kojima su se ova silovanja dešavala, zatim cijeneći da je njen iskaz dat na glavnom pretresu saglasan kako iskazu koji je dala u istrazi, tako i iskazima ostalih svjedoka koji su svjedočili na predmetnu okolnost, Vijeće je u potpunosti poklonilo vjeru njenom iskazu, nalazeći da je isti uvjerljiv i vjerodostojan. Takođe, Sud nije mogao zaključiti da na strani oštećene "B" postoje bilo kakvi motivi ili neki drugi razlozi zbog kojih bi upravo optuženog Demirovića neosnovano teretila za nešto što nije učinio.

⁸⁶ Zapisnik o saslušanju svjedoka Marka Grgića broj: 17-12/3-38/06 od 10.02.2016. godine, koji je u smislu odredbe člana 273. stav. 2 ZKP BiH pročitao na nastavku glavnog pretresa

378. U odnosu na optuženog Demirovića, Sud smatra da je isti bio u potpunosti svjestan kako svog položaja koji je imao kao pripadnik Armije R BiH, tako i položaja oštećene koja je kao civil bila zatočena sa roditeljima u zatočeničkom objektu Osnovne škole u Potocima. Kod optuženog Demirovića, pored činjenice da je u više navrata preduzimao radnju silovanja, svo vrijeme je postojala i mens rea krivičnog djela silovanja, odnosno namjera da izvrši seksualnu penetraciju prema osobi koja je nezaštićena i svijest to radi bez pristanka žrtve."

379. Imajući u vidu iskaze saslušanih svjedoka na ovu okolnost, koji su u relevantnim dijelovima saglasni i međusobno se dopunjuju, a kojima Vijeće poklanju vjeru, Vijeće smatra da je Tužilaštvo *van razumne sumnje* dokazalo da je optuženi Ibrahim Demirović zv. Hećim počinio krivičnopravne radnje silovanja koje su mu predmetnom tačkom optužnice stavljene na teret, slijedom čega ga je oglasilo krivim za počinjenje krivičnog djela Ratni zloči protiv civilnog stanovništva iz člana 142. KZ SFRJ.

ODLUKA O KAZNI

380. Prilikom odmjeravanja visine kazne optuženima Enesu Ćuriću, Ibrahimu Demiroviću zv. Hećim i Habibu Ćopelju, za krivična djela za koja su ovom presudom oglašeni krivim Vijeće je prvenstveno imalo u vidu svrhu kažnjavanja propisanu odredbom člana 33. preuzetog KZ SFRJ, a koja se ogleda u osiguranju kako specijalne prevencije, to jest uticaj na konkretnog učinioca da ne čini krivična djela i njegovo prevaspitanje, tako i generalne prevencije, odnosno vaspitnog uticaja na druge da ne vrše krivična djela. Ovako propisana svrha kažnjavanja iziskuje da se prilikom odmjeravanja kazne vodi računa da se izrekne kazna koja je adekvatna i kao takva neophodna i srazmjerna ciljevima i okolnostima koji su već uzeti u obzir u vezi sa samim djelom i uticajem na zajednicu, ali istovremeno i prilagođena potrebama prevencije počinjenja novih krivičnih djela i preodgoja konkretnog počinioca.

381. Iako zakonodavac propisuje raspon kazni za svako pojedino krivično djelo u okviru kojeg raspona je sud dužan da se kreće, te iako propisuje obavezu suda da prilikom odmjeravanja kazne vodi računa o svrsi kažnjavanja, postoji i obaveza vijeća da poštuje opšta pravila o odmjeravanju kazne, propisana odredbom člana 41. stav 1. preuzetog KZ SFRJ, uključujući i sve one okolnosti koje mogu biti od uticaja da kazna bude manja ili veća. Okolnosti koje su rukovodeće za vijeće u odabiru kazne, a u cilju ostvarenja svrhe preodgoja i prevencije počinjenja novih krivičnih djela od strane konkretnog počinioca, su između ostalih i težina krivičnog djela, stepen odgovornosti, ponašanje počinioca u periodu prije izvršenja krivičnog djela, ili u vrijeme samog preduzimanja kriminalnih radnji, kao i nakon izvršenja krivičnog djela, motiv, karakteristike ličnosti učinioca, a koje sve okolnosti mogu uticati na vrstu i visinu kazne, pri tome krećući se u svakom slučaju u zakonskim okvirima, ovisno o tome da li su navedene okolnosti cijenjene kao otežavajuće ili olakšavajuće.

382. Takođe, odredbom člana 42. preuzetog KZ SFRJ propisano je i da sud može učiniocu odmjeriti kaznu ispod granice propisane zakonom, ili primjeniti blažu vrstu kazne, u situaciji kada zakon predviđa da se učinilac može blaže kazniti, ili kada se utvrdi da postoje osobito olakšavajuće okolnosti koje ukazuju da se i sa ublaženom kaznom može postići svrha kažnjavanja.

383. U cilju ostvarenja svrhe kažnjavanja, zakonodavac, kroz odredbu člana 41. stav 1.

preuzetog KZ SFRJ, propisuje i opšta pravila za odmjeravanje kazne, osobito stepen krivične odgovornosti, pobude iz kojih je djelo učinjeno, jačinu ugrožavanja ili povrede zaštićenog dobra, okolnosti pod kojima je djelo učinjeno, raniji život učinioca, njegove osobne prilike i držanje nakon učinjenog krivičnog djela, kao i druge okolnosti koje se odnose na osobu učinioca.

384. Sve navedene okolnosti, cijenjene su od strane ovog vijeća, prilikom odmjeravanja kazni optuženima Enesu Ćuriću, Ibrahimu Demiroviću i Habibu Čopelju, pa je tako, prije svega, Vijeće je imalo u vidu raspon kazne propisane zakonom za krivično djelo Ratni zločin protiv civilnog stanovništva, iz člana 142. KZSFRJ, to jest da je za navedeno krivično djelo propisana kazna zatvora u trajanju od najmanje 5 (pet) godina. Vijeće je nadalje imalo u vidu težinu počinjenih krivičnih djela, a koja, iako su nesumnjivo teška, i kao takva spadaju u kategoriju krivičnih djela zaštićenih odredbama kako domaćeg, tako i međunarodnog prava, za koja krivična djela krivično gonjenje ne zastarijeva, ista obzirom na prirodu preduzetih radnji i posljedice koje su prouzrokovane, ne spadaju u kategoriju najtežih krivičnih djela ove vrste.

385. Kod odmjeravanja visine kazni Vijeće je posebno cijenilo okolnosti koje se ogledaju u broju oštećenih prema kojima su optuženi nečovječno postupali, načinu izvršenja djela, stepenu njihove krivične odgovornosti, kao i statusu optuženih u inkriminisano vrijeme.

386. Kada je riječ o optuženom Enesu Ćuriću, Vijeće je od olakšavajućih okolnosti cijenilo raniji život optuženog, da je isti porodičan, lošeg imovnog stanja, zatim da se korektno ponašao za vrijeme trajanja krivičnog postupka, da je tokom postupka iskazao dobro držanje i vladanje pred Sudom, kao i činjenicu da je isti, obavljajući dužnost upravnika zatvoreničkih objekata u Potocima, u pojedinim momentima, zatočenim civilima pomogao i istim pružio zaštitu, o čemu su svjedočili i pojedini svjedoci tokom dokaznog postupka, među kojima Ilka Kožul, Stanislav Krezić, S.B., „A“, Mladenka Mikulić, S.K. Anđa Jašin, kao i svjedoci Dalibor Zovko i Jozika Ivanković, koji su izjašnjavajući se na ponašanje optuženog, izjavili da je prema njima bio korektan, odnosno da im je pomogao.

387. S obzirom da Vijeće nije našlo otežavajuće okolnosti na strani optuženog Enesa Ćurića, istom je za radnje za koje je isti oglašen krivim, izreklo kaznu zatvora u trajanju od 5 (pet) godina, nalazeći da je ovako izrečena visina kazne zatvora adekvatna težini radnji koje je optuženi Ćurić preduzeo kao i posljedicama koje su nastupile, te da će se sa istom kaznom postići svrha kažnjavanja predviđena članom 33. KZ SFRJ.

388. Na strani optuženog Ibrahima Demirovića, Vijeće je kao olakšavajuće okolnosti cijeno da je optuženi porodičan, lošeg imovnog stanja, dok mu je od otežavajućih okolnosti cijeno da je iskazao upornost u izvršenju krivičnog djela, tako što je u dužem vremenskom periodu i u više navrata silovao oštećenu „B“, pri tome koristeći položaj u kojem se nalazila oštećena, kao i pripadnost AR BiH i rukovodnu funkciju u AR BiH koju je obavljao u inkriminisanom periodu. Imajući u vidu sve pobrojane olakšavajuće i otežavajuće okolnosti na strani optuženog Demirovića, Sud je optuženom izrekao kaznu zatvora u trajanju od 10 (deset) godina, nalazeći da će se istom kaznom postići svrha izricanja krivičnih sankcija predviđenih zakonom, u smislu specijalne i generalne prevencije.

389. U odnosu na optuženog Habiba Čopelja, Vijeće na strani optuženog nije našlo otežavajuće okolnosti, dok je od olakšavajućih okolnosti cijeno da je optuženi porodičan čovjek, lošeg imovnog stanja, da je tokom postupka iskazao dobro držanje i vladanje pred Sudom, koje olakšavajuće okolnosti u korelaciji sa načinom na koji je izvršio krivično djelo, jačinom ugrožavanja zaštićenog dobra, kao i posljedicom koja je nastupila usljed njegovih radnji, predstavljaju osobito olakšavajuće okolnosti, zbog čega je, primjenom relevantnih zakonskih odredbi iz člana 42. stav 2. i člana 43. stav 1. tačka 1. KZ SFRJ, optuženom izreklo blažu kaznu od propisane i to u visinu od 2 (dvije) godine zatvora, nalazeći da će se i sa ovako ublaženom kaznom zatvora postići svrha kažnjavanja. Vijeće je imalo u vidu da je optuženi Habib prilikom davanja ličnih podataka izjavio da je ranije kažnjavao, međutim uvidom u Izvod iz kaznene evidencije koju je u spis uložilo Tužilaštvo, kao dokaz T-123⁸⁷, proizilazi da isti nije osuđivaio, a u spis Suda nije uložena pravosnažna presuda suda koja bi potvrdila navode optuženog.

⁸⁷ Dokaz Tužilaštva T-123 Izvod iz kaznene evidencije za Habiba Čopelja, Demirović Ibrahima i Kaminić Mehmeda, br. 12-3/01-234-47/14 od 26.08.2014. godine

H. OSLOBAĐAJUĆI DIO IZREKE PRESUDE

(a) TAČKA 1. OSLOBAĐAJUĆEG DIJELA PRESUDE (tačka 1. izmijenjene optužnice)

Vijeće je optužene Samira Kresu i Ibrahima Demirovića zv. Hećima oslobodilo optužbe da su zajedno sa njima poznatim pripadnicima Armije R BiH dana 30.06.1993. godine ili približno tog dana, na širem području opštine Mostar, u mjestu Bijelo Polje, a Vrapčići, Potoci i drugim okolnim mjestima, koja teritorija je od 30.06.1993. godine bila pod kontrolom Armije R BiH, pretežno u njihovim kućama, nezakonito lišili slobode najmanje 107 lica-civila, hrvatske nacionalnosti među kojima djecu, žene i starce kao civile i zatvorili ih prvo u prostorije privatnih kuća tačnije u kuću Zovko Bore, poslije toga u Omorikine kuće i Skenderine kuće u mjestu Potoci, da bi ih zatim sve premjestili u 4. Osnovnu školu u Mostaru, a onda ih dana 22.07.1993. godine ili približno tog dana premjestili i zatvorili u Osnovnu školu u Potocima, među kojima djecu i maloljetnike: Dalibora Azinovića, rođen 1988. godine, Draganu Azinović, rođena 1990. godine, M. G., rođen 1980. godine, Ružicu Karlušić, rođena 1978. godine, Krešimira Kožulja rođen 1990. godine, Kristinu Kožulj, rođena 1985. godine, Danijelu Škobić, rođena 1982. godine, Anitu Škobić, rođen 1989. godine, Danijela Škobić, rođen 1984. godine, Dalibor Zovku, rođen 1976. godine, Lidiju Azinović, rođena 1989. godine, Gabrijela Mikulić, rođen 1983. godine, Daliborvku Zovku, rođena 1982. godine, Danijelu Pranjić, rođena 1982. godine, starce: Boška Krezića, 1902. godine, Maru Zovku, rođena 1907. godine, Jagatu Azinović, rođena 1923. godine, Maru Azinović, rođena 1912. godine, Stanka Azinović, rođen 1911. godine, Danu Goruža, rođena 1928. godine, Jozu Goruža, rođen 1930. godine, Cvijetu Karušić, rođena 1932. godine, Matu Krezić, rođen 1915. godine, Ružu Kolobara, rođena 1916. godine, Lucu Kordić, rođena 1928. godine, Nikolu Mihalj, rođen 1923. godine, Stanka Paponju, rođen 1916. godine, Katu Paponja, rođena 1919. godine, Jozu Perić, rođen 1930. godine, Stanka Puljić, rođen 1930. godine, Ivu Puljić, rođena 1925. godine, Pavku Zovku, rođena 1925. godine, Marka Sesar, rođen 1930. godine, Peru Sesar, rođen 1932. godine; trudnicu Ivku Kožulj, koja je tada bila u 6. mjesecu trudnoće, sanitetsko osoblje: D.R., Dragu Marića, D. K. a, dr. Dinu Vlaho, Antu Raič, od kojih zarobljenika niko nije bio

naoružan, niti je ko od njih učestvovao u neprijateljstvima, obučeni u civilna odijela i bez pružanja bilo kakvog otpora, od svojih kuća odvođeni pod obmanom da se odvođe samo radi njihove bezbjednosti, radi obavljanja informativnih razgovora ili da će biti razmijenjeni, što je za posljedicu imalo da su navedeni civili nakon toga protivpravno držani zatvoreni u gore navedenim objektima u periodu od 30.06.1993. godine do 02.12.1993. godine za koje vrijeme su bili izloženi teškom fizičkom i psihičkom maltetiranju i smješteni u neuslovnim prostorijama, bez dovoljno hrane i vode, mogućnosti da održavaju ličnu higijenu, bez adekvatne medicinske pomoći i da su bili izloženi različitim oblicima nečovječnog postupanja.

Optuženi Samir Kreso

390. Nakon ocjene provedenih dokaza Vijeće nije moglo *van razumne sumnje* izvesti zaključak da je optuženi Samir Kreso učestvovao u nezakonitom lišenju slobode te protivzakonitom zatvaranju civila hrvatske nacionalnosti među kojima i oštećene D.K., D.R., Dragu Marića, Dinu Vlaho i Antu Raića, a kako je to navedeno u tački 1. izmijenjene optužnice, broj: T20 0 KTRZ 0009259 14.

391. Na osnovu provedenih dokaza Sud je van razumne sumnje utvrdio da su kritične prilike, odnosno 30.06.1993.godine ili približno tog dana, pripadnici AR BiH na širem području opštine Mostar, u mjestu Bijelo Polje, Vrapčići, Potoci i drugim okolnim mjestima, koja teritorija je od 30.06.1993. godine bila pod kontrolom Armije RBiH, pretežno u njihovim kućama, nezakonito lišili slobode najmanje 107 lica-civila, hrvatske nacionalnosti među kojima djecu, žene i starce te iste civile zatvorili prvo u prostorije privatnih kuća tačnije u kuću Zovko Bore, a posle u Omerikine i Skenderine kuće u Potocima. Analizu i ocjenu dokaza vezano za nezakonito lišavanje slobode i zatvaranje civila hrvatske nacionalnosti u zatočeničke objekte u Potocima, Sud je dao u osuđujućem dijelu ove presude, pod tačkom.

392. Takođe u toku postupka nije bilo sporno da je među zarobljenim bilo i osoblje saniteta HVO-a, smještenog u Bijelom Polju, odnosno oštećeni D.K., D.R., Drago Marić, dr. Dino Vlaho, koji su nakon lišavanja slobode prvo odvedeni u podrum kuće Bore Zovko, a zatim u druge zatvoreničke objekte .

393. Međutim, Vijeće nalazi da Tužilaštvo nije *van razumne sumnje* dokazalo da su se radnjama poduzetim od strane optuženog Samira Krese, ostvarili elementi krivičnog

djela protivzakonitog zatvaranja, a koje djelo mu je tačkom 1. izmijenjene optužnice stavljeno na teret.

394. Prije svega, Sud će se osvrnuti na status optuženog Samira Krese u vrijeme poduzimanja inkriminiranih radnji. Naime, iz dokaza Tužilaštva T-117 proizlazi da se optuženi Samir Kreso vodio u vojnoj evidenciji kao pripadnik Armije R BiH, VJ 6348 od dana 30.06.1993. godine, međutim, Vijeće na osnovu provedenih dokaza nije moglo *van razumne sumnje* utvrditi da je isti bio pripadnik Armije R BiH i u momentu protivpravnog lišenja slobode osoblja saniteta. Navedeno iz razloga što se napad na Bijelo Polje i zarobljavanje osoblja saniteta HVO-a hrvatske nacionalnosti, desilo u ranim jutarnjim satima 30.06.1993. godine, kojom prilikom se optuženi Samir Kreso nalazio u sanitetu, zajedno sa ostalim osobljem saniteta HVO-a.

395. Naime, prema saglasnim izjavama saslušanih svjedoka, kako optužbe, tako i odbrane, nesporno je utvrđeno da do 30.06.1993. godine, u Bijelom Polju nije bilo nikakvih sukoba između Armije R BiH i snaga HVO-a, a da se napad pripadnika Armije R BiH na Bijelo Polje, desio u ranim jutarnjim satima tog dana. U tom smislu svjedok Boro Zovko navodi da su 30.06.1993. godine, oko 3h ujutro, u njegovu kuću došli nepoznati vojnici koji su mu rekli da je Armija R BiH zauzela Bijelo Polje, a što proizlazi i iz iskaza svjedoka D.K., D.R., Drage Marića i Pamira Koludera, koji navode da su tog dana, u ranim jutarnjim satima, oko 4-5 h, čuli pucnjevu u selu.

396. Takođe, iz saglasnih iskaza gore navedenih svjedoka proizlazi da je optuženi Samir Kreso prije napada Armije R BiH na Bijelo Polje, obavljao dužnost ljekara pri sanitetu HVO-a, smještenog u Bijelom Polju te da se isti kritične prilike, nalazio u sanitetu HVO-a, zajedno sa drugim osobljem, odnosno sa oštećenima D.K., D.R., Dragom Marićem, Dinom Vlaho, kao i Pamirom Koluderom.

Lišenje slobode i protivzakonito zatvaranje osoblja saniteta HVO-a Bijelo Polje

397. Na okolnosti učešća optuženog Samira Krese u predmetnim inkriminacijama, saslušani su između ostalih i svjedoci Boro Zovko, Željka Zovko, D.K., D.R., Drago Marić i Pami Koluder.

398. Svjedok Boro Zovko u svom iskazu navodi da su 30.06.1993. godine, oko 3 h u noći, na njegova vrata pokucali nepoznati vojnici u vojnoj šarenoj uniformi, koji su se predstavili kao vojna policija, od kojih nije nikoga poznavao, ali da su dvojicu među njima

oslovaljavali kao Sultan i Hodža. Vojnici su tražili novac u svjedokovoj kući, ali pošto ga nisu pronašli, tražili su od svjedoka da ih odvede do vojne policije. Kako bi zaštitio vojnu policiju, svjedok je istim rekao da ne zna gdje je ista smještena, ali da ih može odvesti do saniteta HVO-a, znajući da se tamo nalazi manje ljudi nego u vojnoj policiji, nakon čega u pratnji 4 vojnika odlazi prema sanitetu HVO-a.

399. Dakle, na osnovu iskaza ovog svjedoka, koji je bio očevidac događaj, proizilazi da je prvobitna intencija pripadnika Armije R BiH koji su došli u kuću svjedoka Bore Zovko bila da idu u vojnu policiju, a ne u sanitet HVO-a, smješten u Bijelom Polju.

400. Po dolasku pred sanitet, svjedok Boro Zovko u svom svjedočenju navodi da je prvo zvao doktora Dinu Vlahu, ali obzirom da se isti nije odazvao, svjedok je onda dozivao doktora Samira Kresu, koji je izašao na vrata saniteta. Opisujući način zarobljavanja osoblja iz saniteta svjedok Boro Zovko navodi: „Kreso je izašao na vrata, pogledao je... i onda se vratio unutra i zarobio sanitet.“ Na upit sudije, kako zaključuje da je upravo optuženi Kreso zarobio osoblje saniteta, svjedok Boro Zovko odgovara da su iz saniteta izašla četiri vojnika HVO-a bez oružja, a da je iza njih bio optuženi Kreso, naoružan sa pištoljem oko pasa, slijedom čega je svjedok zaključio da je upravo optuženi zarobio osoblje saniteta. Tom prilikom isti svjedok ističe da je zarobljeno osoblje saniteta odvedeno i zatvoreno od strane pripadnika Armije R BiH u podrum svjedokove kuće, ali se svjedok ne može sjetiti da li je sa njima krenuo i optuženi Samir Kreso.

401. Na osnovu saglasnih iskaza svjedoka D.K., D.R. Pamira Koludera i Drage Marića, a što strane u postupku nisu ni osporavale, Sud je nesporno utvrdio da su se kritične prilike, tj. dana 30.06.1993.godine, u sanitetu zajedno sa optuženim Samirom Kreso, nalazile i njegove kolege svjedoci D.K., D.R. Dino Vlaho, Pamir Koluder i Drago Marić.

402. Navedeni svjedoci saglasno izjavljuju da su to jutro, oko 4-5 h čuli pucnjavu te glas koji s' vana doziva doktora, da bi potom optuženi Samir Kreso izašao iz saniteta.

403. Svjedoci D.K., D.R. i Drago Marić, kao i svjedok odbrane Pamir Koluder, koji su se kritične prilike nalazili u zgradi saniteta, takođe saglasno izjavljuju da se optuženi Kreso po izlasku iz saniteta, zadržao napolju nekoliko minuta, te da je isti po povratku u sanitet, prisutnom osoblju saopštio da je Armija R BiH zauzela Bijelo Polje i da je sanitet opkoljen te da trebaju da se predaju. Prema iskazu svjedoka-oštećenog D.R. prisutni u sanitetu pokušali su da stupe u vezu sa komandom HVO-a, ali im se niko nije javio, nakon čega su odlučili da se predaju pripadnicima Armije R BiH. Tom prilikom svo osoblje, uključujući

i optuženog Samira Kresu, izlazi iz saniteta. Svjedok oštećeni D.R. navodi da su naoružanje ostavili unutra u sanitetu, dok je svjedok Drago Marić izjavio da su puške predali optuženom Samiru Kreso, koji ih je dalje predao vojniku, pripadniku Armije R BiH, koji je stajao ispred saniteta. Navedeno je potvrdio i svjedok odbrane Pamir Koluder koji je prilikom saslušanja na glavnom pretresu izjavio: „Pokupljeno je oružje, to što je i bilo, predano je, oni su uzeli oružje i mi smo svi jedan po jedan sa rukama na potilju izašli.“⁸⁸

404. Dalje, oštećeni D.K., D.R. i Drago Marić, saglasno ističu da su ispred saniteta zatekli nepoznate vojnike sa uperenim puškama, koji su im se predstavili kao pripadnici Armije R BiH, te koji im naređuju da se međusobno vežu pertlama, nakon čega svo zarobljeno osoblje saniteta hrvatske nacionalnosti kao i Pamira Koludera zatvaraju u podrum kuće Boro Zovke.

405. Na osnovu provedenih dokaza Sud nije mogao van razumne sumnje utvrditi da je optuženi Kreso znao da će kritičnog jutra doći do napada Armije R BiH u Potocima i do lišenja slobode osoblja saniteta hrvatske nacionalnosti. Tako svjedok odbrane Pamir Koluder opisuje da su u momentu lišavanja slobode svi u sanitetu bili prepadnuti i da nisu znali šta se dešava, te da niko od njih nije znao da će Armija R BiH ući u Bijelo Polje. Takođe, iz saglasnih iskaza gore navedenih svjedoka proizilazi da optuženi Samir Kreso ne izlazi iz saniteta, samoinicijativno, nego zato što je prozvan da izađe. Pri tome, Vijeće je imalo u vidu iskaz svjedoka Bore Zovko koji je izjavio da je prvo zvao doktora Dinu, pa pošto se isti nije pojavio zvao je doktora Kresu, kao i navode svjedoka Drage Marića, da se prvo odazvao zapovjednik saniteta doktor Dino Vlaho, koji je „kroz prozor pitao ko je i šta trebaju“ ali da je traženo da iz saniteta izađe „drugi doktor“, nakon čega izlazi optuženi Samir Kreso.

406. Takođe, na osnovu provedenih dokaza Sud nije mogao van razumne sumnje utvrditi da je optuženi Samir Kreso preduzeo radnje u cilu lišavanja slobode osoblja saniteta hrvatske nacionalnosti, Naime iz iskaza navedenih svjedoka oštećenih je utvrđeno da je tom prilikom optuženi Samir Kreso svojim kolegama prenio obavijest da je sanitet opkoljen od strane Armije BiH i da trebaju da se predaju, što su onda oni i učinili, te da su po izlasku iz saniteta, oštećene dočekali pripadnici Armije R BiH sa uperenim puškama, koji im naređuju da se međusobno vežu, te ih potom odvođe u kuću Bore Zovko, gdje ih zatvaraju u podrum.

⁸⁸ Transkript broj: S1 1 K 017146 15 Kri od 25.01.2017. godine, str. 17.

407. Dakle, po izlasku oštećenih iz saniteta, odnosno po njihovoj predaji naoružanim pripadnicima Armije R BiH, sve daljnje radnje prema istima (oštećenima) preduzimaju navedeni pripadnici Armije R BiH, a ne optuženi Samir Kreso, koji se i na osnovu iskaza svjedoka Bore Zovko, tom prilikom ne obraća prisutnim vojnicima, niti preduzima bilo kakve radnje prema zarobljenom osoblju saniteta.

408. Iskazima svjedoka- oštećenih D.R., D.K. Drage Marića, kao i svjedoka odbrane Pamira Koludera, koji su kritične prilike lišeni slobode i protivzakonito zatvoreni, Vijeće je u cjelosti poklonilo vjeru, nalazeći da su isti o bitnim činjenicama međusobno saglasni te ih Sud prihvata kao vjerodostojne. Prilikom svjedočenja na glavnom pretresu, kao ni tokom davanja iskaza u istrazi, pomenuti svjedoci, koji su iz saniteta lišeni slobode, nisu izjavili da ih je optuženi Samir Kreso zarobio niti da ih je on zatvorio u podrum kuće Bore Zovko, nego su isti u tom smislu saglasno naveli da su te radnje preduzimali nepoznati pripadnici Armije R BiH.

409. Sud nije prihvatio iskaz svjedoka Bore Zovko u dijelu gdje ističe da je optuženi Kreso zarobio osoblje saniteta, obzirom da je isti suprotan navodima svjedoka oštećenih kao i svjedoka Pamira Koludera, koji su bili u sanitetu i koji su zajedno sa optuženim izašli iz saniteta, niti je njegov iskaz potkrijepljen drugim dokazima.

410. Takođe, Vijeće nije poklonilo vjeru ni navodima svjedokinje Željke Zovko, supruge Bore Zovka, koja je na glavnom pretresu izjavila da je optuženi Samir Kreso u njenu kuću doveo zarobljeno osoblje saniteta, obzirom da je isti u suprotnosti sa iskazima oštećenih D.K., D.R. i Drage Marića, koji su izjavili da su ih u kuću Bore Zovko doveli pripadnici Armije BiH. Vijeće nije prihvatilo ni iskaz svjedokinje Željke Zovko u dijelu gdje ističe da je optuženi Samir Kreso planirao i organizovao napad na Potoke, pošto je dan prije napada na upit njene majke da svjedokinji uslika povredu kičme odgovorio: "...Teta Gara, ne bojte se, ne treba, biće Željki za dan-dva dobro". Naime, po mišljenju suda ovaj navod predstavlja zaključak ove svjedokinje, a isti nije potvrđen ostalim provedenim dokazima.

Lišenje slobode i protivzakonito zatvaranje Filipa Raiča

411. Svjedoci Boro Zovko, Željka Zovko i P.R. svjedočili su i na okolnost zarobljavanja civila hrvatske nacionalnosti Filipa Raiča, međutim, Sud nije mogao *van svake razumne sumnje* zaključiti da je upravo optuženi Samir Kreso učestvovao u lišenju slobode i protivzakonitom zatvaranju Filipa Raiča .

412. Svjedok Boro Zovko je na glavnom pretresu naveo da nije vidio lišavanje slobode Filipa Raiča, koje se desilo u ranim jutarnjim satima 30.06.1993. godine, ali je čuo kako optuženi Samir Kreso, Filipu govori: „Filipe izađi, ne boj se, Kreso je“. Isti svjedok takođe je istakao da je optuženi Kreso doveo Filipa u njegovu kuću, a nakon što je Sultan izveo Filipa Raiča napolje, gdje ga je počeo udarati, optuženi Kreso je istom rekao da ga prestane tući. Svjedok Boro Zovko je na glavnom pretresu prvo naveo da je po povratku od saniteta zajedno sa ostalim osobljem saniteta uveden u svoju kuću, nakon čega je optuženi Kreso lišio slobode i Filipa Rajića, da bi tokom unakrsnog ispitivanja promjenio iskaz ističući kako je bio van kuće zajedno sa ostalim osobljem iz saniteta, kada je čuo da optuženi Kreso govori Filipu da izađe, te da su nakon dovođenja Filipa svi zajedno ušli u njegovu kuću. Nakon što mu je predložena izjava koju je dao u istrazi, svjedok Zovko je izjavio da posle 25 godina nije siguran gdje je bio u vrijeme lišenja slobode i dovođenja Filipa, da li izvan kuće ili unutra iste. Takođe isti svjedok je tvrdio da je mjesto lišenja slobode Filipa Raiča udaljeno od njegove kuće oko 20 do 30 metara, dok je svjedok P.R. na istu okolnost naveo da je kuća Bore Zovka udaljena preko sto metara od mjesta zarobljavanja Filipa. Navode svjedoka Bore Zovka da je bio van kuće kada je čuo glas optuženog da doziva Filipa Rajića, nije potvrdio ni jedan od saslušanih svjedoka-oštećenih koji su lišeni slobode u sanitetu, premda je među istim bio i D.R. bliski srodnik oštećenog Filipa. Sud nije prihvatio ni navode svjedoka Zovke da je optuženi izvjesnom Sultanu rekao da ne tuče Filipa Raiča, pošto se po njegovoj izjavi to desilo izvan kuće ovog svjedoka, pa ostaje nejasno na koji način je svjedok mogao da vidi navedeni događaj ako je bio u svojoj kući.

413. Na predmetnu okolnost, svjedokinja Željka Zovko ističe da joj je Filip Raič pričao kako ga je ispred kuće dozivao optuženi Kreso, sa riječima: „Filipe izađi ne boj se doktor Kreso je“, nakon čega ga odvodi u njenu kuću.

414. U vezi lišavanja slobode Filipa Raiča, svjedok P.R. na glavnom pretresu ističe kako je isto jutro, prvo zarobljen njegov brat D.R, zatim on pa Filip Raič. Međutim, u izjavi datoj u istrazi isti svjedok je izjavio da je po dolasku u podrum kuće Bore Zovko, zatekao Filipa Rajića i brata D.R., iz čega proizlazi da je Filip Raič prije njega zarobljen. Objašnjavajući razliku u ovim iskazima svjedok P.R. je izjavio da "misli" da je u podrumu zatekao Filipa.

415. Svjedok P.R. nadalje ističe da se lišenje slobode Filipa Raiča dogodilo u njegovoj blizini, na udaljenosti od oko 50 metara, te da je tom prilikom čuo kao kroz maglu kako neko govori: "Filipe izađi iz kuće, zarobljen si", te dodaje da "misli" da je to rekao

optuženi Samir Kreso, obzirom da poznaje njegov glas. U dodatnom ispitivanju, svjedok P.R. je ponovo promijenio svoj iskaz ističući da nije sasvim siguran da je čuo te riječi, u vrijeme kad je Filip zarobljen.

416. Na upit kako je mogao čuti njegovo zarobljavanje, ako je Filipa zatekao u podrumu kuće Bore Zovko, isti svjedok mijenja svoj iskaz i navodi da je čuo priče o njegovom zarobljavanju, da bi potom dodao da se ne sjeća kad je Filip doveden u podrum. Dalje svjedok P.R. navodi da mu je poslije završetka rata, pričala majka, da je optuženi Kreso zarobio Filipa Rajića, što je na upit odbrane potvrdio da je njegova majka po dolasku vojnika Armije R BiH, pobjegla iz kuće kroz prozor, tako da svjedok ne zna da li je ista vidjela Filipovo zarobljavanje.

417. Po mišljenu Suda svjedok P.R. je tokom glavnog pretresa u više navrata mijenjao svoj iskaz u dijelu u kojem govori da li je čuo neki glas koji doziva Filipa da izađe ili je samo čuo priče o njegovom zarobljavanju. Isti svjedok je takođe izjavio da se ne sjeća da mu je Filip Raič pričao o svom zarobljavanju, premda su zajedno bili zatvoreni kako u podrumu kuće Bore Zovka, tako i u Mostaru, i to sve do septembra mjeseca 1993. godine.

418. Imajući u vidu nedosljednosti u iskazu svjedoka P.R., kao i da ne zna da li je njegova majka, koja mu je pričala o zarobljavanju Filipa Raiča, bila očevdac navedenog događaja, Sud nije mogao na osnovu iskaza istog svjedoka van razumne sumnje utvrditi krivičnu odgovornost optuženog za hapšenje Filipa Rajića. Takođe ni na osnovu iskaza svjedoka Bore Zovka i Željke Zovko, Sud nije moglo *van svake razumne sumnje* utvrditi da je upravo optuženi Samir Kreso učestvovao u lišenju slobode i zatvaranju Filipa Raiča s obzirom da je iskaz svjedoka Boro Zovke u tom dijelu nedosljedan i nelogičan, dok svjedokinja Željka Zovko nema neposredna saznanja o lišenju slobode Filipa Rajića, a njene navode kako joj je o tome pričao sam oštećeni Raič, nije potvrdio niko od ostalih svjedoka, a posebno svjedok P.R. kome oštećeni Raič o tom događaju nije ništa pričao, premda su u bližem rodbinskom odnosu i bili su duže vrijeme zajedno u zatočeništvu.

419. Svjedok P.R. opisujući svoje zarobljavanje kritične prilike, navodi da je dana 30.06.1993. godine, u ranim jutarnjim satima, zajedno sa Zlatkom Marićem zaustavljen od strane petorice naoružanih ljudi u uniformama, iza kojih je stajao optuženi Samir Kreso, koji je držao pištolj u ruci, što da optuženi tom prilikom nije ništa govorio niti je pištolj držao uperen u njihovom pravcu. Prema iskazu ovog svjedoka, neko od prisutnih vojnika, a ne optuženi Kreso, je njemu i Zlatku Mariću rekao da dignu ruke i da se predaju, a da

optuženi Samir Kreso odlazi, dok njih dvojicu nepoznati vojnici vezuju i odvođe u kuću Bore Zovko.

420. Dakle, iz iskaza svjedoka P.R. proizilazi da su istog zarobili, vezali i odveli u kuću Bore Zovko, naoružani vojnici, a ne optuženi Samir Kreso. Svjedok P.R., jedino navodi da se optuženi Kreso nalazio iza navedenih vojnika, kad je došlo do njegovog zarobljavanja, stim što isti ne navodi da je optuženi te prilike preduzeo bilo kakvu radnju koja se povezuje sa njegovim lišavanjem slobode, niti da je bio prisutan kada su njega i Zlatka Marića nepoznati vojnici vezali i odveli u zatočenički objekt. U toku postupka, nisu provedeni dokazi koji potvrđuju iskaz svjedoka P.R. osim što je nesporno da je isti kritične prilike lišen slobode. Na osnovu navedenog, a, pri tome imajući u vidu i stav MKSJ-a da se mora dokazati *više od pukog svjesnog učešća u opštem sistemu ili operaciji na osnovu koje se zatočavaju civili, da bi se utvrdilo da je neki pojedinac, počinio krivično djelo protivzakonitog zatvaranja*, Sud smatra da provedeni dokazi ne ukazuju van razumne sumnje da je optuženi Samir Kreso počinio krivično djelo na način kako je to navedeno u činjeničnom opisu izmijenjene optužnice, pa je Sud primjenjujući principio „*in dubio pro reo*“, oslobodio optuženog Samira Kresu od krivične odgovornosti za krivično djelo koje mu je stavljeno na teret.

Optuženi Ibrahim Demirović zv. „Hećim“

421. Vijeće je takođe optuženog Ibrahima Demirovića zv. „Hećima“ oslobodilo od optužbi da je dana 30.06.1993. godine, ili približno tog dana, na širem području općine Mostar, u mjestu Bijelo Polje, Vrapčići, Potoci i drugim okolnim mjestima, učestvovao u nezakonitom lišenju slobode i zatvaranju civila hrvatske nacionalnosti, a kako je to navedeno u činjeničnom opisu tačke 1. izmijenjene optužnice, broj: T20 0 KTRZ 0009259 14.

422. Naime, nakon analize provedenih dokaza, Vijeće konstatuje da niko od saslušanih svjedoka, nije izjavio da je upravo optuženi Ibrahim Demirović zv. Hećim bilo koga protivpravno lišio slobode i zatvorio u zatočeničke objekte.

423. Svjedoci, a prije svega oštećena lica, svjedočeći na ove okolnosti, navode da su ih zarobili pripadnici Armije R BiH, među kojima su neki od oštećenih prepoznali izvjesnog Sultana, Ćelu, Hodžu, optuženog Ćurića, stim što niko od saslušanih svjedoka, osim

Dragice Crnjac, ne spominje optuženog Demirovića u tom kontekstu.

424. Tvrdnju da je optuženi Ibrahim Demirović učestvovao u predmetnim inkriminacijama, Tužilaštvo temelji jedino na iskazu svjedokinje Dragice Crnjac.

425. Svjedokinja Dragica Crnjac prilikom svjedočenja na glavnom pretresu detaljno je opisala kako su 30.06.1993. godine pred njenu kuću došli nepoznati vojnici, među kojima su jednoga oslovljavali kao Sultan, da je istima napravila kafu, a da je nakon toga odvedena u šumarsku kuću, a potom u Omerikine kuće, gdje je provela 3 dana.

426. Tokom direktnog ispitivanja, tužilac je svjedokinji predočio dva zapisnika o saslušanju iz istrage, obzirom da je ista u istrazi dala drugačiji iskaz u pogledu lica koja su je zarobila. Tako je svjedokinja prilikom davanja iskaza u istrazi, dana 20.02.2006. godine izjavila da su je zarobila petorica pripadnika Armije R BiH, od kojih je prepoznala samo optuženog Enesa Ćurića, dok je u Zapisniku u istrazi od 25.03.2014. godine izjavila da je u njenu kuću došao Hećim koji je njoj i njenim ukućanima rekao da ne mogu ostati, nego da moraju poći sa njim. Nakon što su svjedokinji od strane Tužilaštva, predočene navedene razlike u iskazima, svjedokinja Dragica Crnjac je ostala pri iskazu sa glavnog pretresa, odnosno da je zarobljena od strane Sultana i njegove vojske, pojašnjavajući pri tome da je optuženog Hećima vidjela prvi put tek u školi u Potocima, kada je već bila zarobljena.

427. Imajući uvidu navedeni iskaz svjedokinje Dragice Crnjac, a u nedostatku drugih dokaza, Vijeće je optuženog Ibrahima Demirovića, primjenom odredbe člana 284. tačka c) ZKP BiH oslobodilo optužbi u odnosu na predmetnu tačku optužnice.

TAČKA 2. OSLOBAĐAJUĆEG DIJELA PRESUDE (tačka 2. izmijenjene optužnice)

Tužilaštvo je optuženom Enesu Ćuriću stavilo na teret da je u periodu od 30.06.1993. godine ili približno toga dana do 02.12.1993. godine, za vrijeme obavljanja funkcije upravnika zatvoreničkog objekta u Osnovnoj školi u Potocima, kao nadređena i odgovorna osoba po funkciji i dužnosti koju je obavljao u navedenom periodu na obezbjeđenju objekta i zatvorenih lica, nije organizovao i vršio na način da bi spriječio pripadnike Armije RBiH i druga lica da neovlašteno ulaze iz vana u prostorije gdje su se nalazili i gdje su boravili zatvorenici i da

zlostavljaju zatvorena lica, pa su od posljedica takvog postupanja pripadnika Armije RBiH i drugih lica kojima je dozvoljavao ulaz ili nije sprečavao da ulaze i pristupaju zatvorenim licima, zatvorena lica fizički i psihički zlostavljana dok je u istom svojstvu vršeći nadzor nad uslovima zatočenja, organizovao i podržavao nečovječne uslove smještaja u zatvoreničkim objektima, prvo u privatnim kućama, a zatim u Osnovnoj školi u Potocima, tako što su zatvorenici držani u neuslovnim prostorijama, bez dovoljno hrane i vode, mogućnosti da održavaju ličnu higijenu, bez adekvatne medicinske pomoći i u slučajevima kada su zatvorenicima nanijete tjelesne povrede i bili izloženi različitim oblicima nečovječnog postupanja.

428. Obzirom da je navedenom tačkom optužnice, Tužilaštvo teretilo optuženog Enesa Ćurića za počinjenje više krivičnopравnih radnji, podijeljenih po podtačkama od 2.a do 2.g, to će se Vijeće pojedinično osvrnuti na svaku radnju koja mu je stavljena na teret.

U toku postupka Sud je van razumne sumnje utvrdio da je optuženi Enes Ćurić u periodu od 30.06.1993.godine ili približno tog dana, pa do 02.12.1993.godine, obavljao funkciju upravnika zatvoreničkog objekta u Osnovnoj školi u Potocima, kao i u privatnim kućama u Potocima, a to su Omerikine kuće i Skenderine kuće, u kojim objektima su u inkriminisanom periodu, kao zatočenici, boravila lica hrvatske nacionalnosti. U odnosu na ove činjenice Sud je dao obrazloženje u osuđujućem dijelu presude⁸⁹, zbog čega smatra da analizu i ocjenu istih dokaza, na ove okolnosti, ne treba ponavljati.

429. Tačkama 2.a, 2.b. i 2.c predmetne optužnice Tužilaštvo je teretilo optuženog Enesa Ćurića da je organizovao i podržavao nečovječne uslove smještaja zatvorenika u zatvoreničkim objektima, tako što su zatvorenici držani u neuslovnim prostorijama (tačka 2.a), bez dovoljno hrane i vode (tačka 2.b) i bez adekvatne medicinske pomoći (tačka 2.c), a kako je to opisano u činjeničnom supstratu navedenih tačaka.

Smještaj civila u zatvoreničkim objektima (tačka 2.a)

430. Tužilaštvo je optuženom Enesu Ćuriću stavilo na teret da je kao upravnik zatvoreničkog objekta, vršeći nadzor nad uslovima zatočenja, organizovao i podržavao nečovječne uslove smještaja u zatvoreničkim objektima u Potocima, tako da su zatvorena

lica boravila u neuslovnim i pretrpanim prostorijama, sa poplavljenim podrumima u ljetnom periodu i velikog broja komaraca, bez odgovarajućeg grijanja, ležaja i prekrivača i u hladno zimsko doba, da su mnogi zatvorenici spavali na betonu a neki kao ležaljke koristili kartone i komade spužve, da nisu bila stakla na prozorima, usled čega su neki od zatvorenika zbog padanja kiše ili snijega ustajali mokri, boravili u nehigijenskim uslovima jer je preko njih stotinu koristilo jedan ili dva toaleta bez dovoljno vode, bez osnovnih higijenskih sredstava, a zavjese iz zbornice i kancelarije direktora, koristili za pokrivanje male djece.

431. Na okolnost iz ove podtačke optužnice svjedočili su svjedoci „A“, Kožul Ilka, Stanislav Krezić, Mladenka Mikulić, Anđa Jašin, Anica Kolobara, Dragica Crnjac, Zorica Zovko, Željka Zovko, Daliborkja Buntić, A. G., Š. C. J. A. i drugi.

432. Na osnovu saglasnih iskaza navedenih svjedoka optužbe koji su bili zatvoreni u zatočeničkim objektima u Potocima, nesporno je da su u inkriminisanom periodu, zatvoreni civili hrvatske nacionalnosti boravili u neuslovnim i pretrpanim prostorima i to kako u privatnim kućama u zaseoku Meke, tako i u Osnovnoj školi u Potocima.

433. Vezano za uslove boravka u privatnim kućama u Potocima svjedokinja Jozika Ivanković opisuje kako su u Mekama zarobljeni hrvatski civili bili smješteni u dvije novoizgrađene kuće koje nisu imale namještaja, niti stakla na prozorima, a svjedokinja Željka Zovko opisujući taj smještaj navodi: „*Ovde u Mekama gdje smo bili, bila je to privatna kuća, ja gdje sam bila to je starinska kuhinja... možda 3 sa 3, bilo nas je sigurno 20-tak. Iskupilo nas 75 u tri prostorije.* Svjedokinja „A“ ističe da su u Mekama uslovi smještaja bili nikakavi, odnosno da su bili nabijeni u jednu prostoriju i da su ležali na betonu. Svjedokinja Zorica Zovko navodi da je 20 civila bilo zatvoreno u podrumu u Omerikinim kućama u Mekama, gdje su boravil 7-8 dana, što je potvrdila i svjedokinja A.G. koja ističe da su hrvatski civili u Mekama bili smješteni u podrum neke kuće, da su spavali na betonu, ali da su mogli da iz svojih kuća donose deke. Da su uslovi smještaja u privatnim kućama u Mekama bili loši potvrdili su i svjedoci Alen Rozić, J. A., i Dragica Crnjac.

⁸⁹ Status optuženog Enesa Ćurića, str. 52-55. presude

434. Takođe i optuženi Enes Ćurić, u svom iskazu u svojstvu svjedoka na glavnom pretresu, navodi da je kao lice zaduženo za zatvorenike boravio u Mekama, u Omerikinim kućama, dva do tri dana, te da se u tim kućama skupio veliki broj ljudi, odnosno da su zatvorenici boravili u pretrpanim prostorijama.

435. Nadalje, na osnovu saglasnih iskaza svih saslušanih svjedoka koji su kao zatvorenici boravili u Omerikinim kućama u Potocima, nesporno proizilazi da je veliki broj civila hrvatske nacionalnosti iz ovog objekta odvedeni u Mostar, u IV Osnovnu školu gdje su bili zatočeni sve do 22.07.1993.godine, kada ih pripadnici Armije R BiH vraćaju u Potoke u sportsku salu Osnovne škole.

436. Da su uslovi smještaja u Osnovnoj školi u Potocima, takođe bili neadekvatni za boravak civila, proizilazi iz saglasnih iskaza saslušanih svjedoka, koji su tu boravili u inkriminisanom periodu, a koje iskaze je Sud ocijenio kao objektivne i vjerodostojne.

437. Naime, iz iskaza svjedokinje Jozike Ivanković, Željke Zovko, Mladenke Mikulić, Dragice Crnjac, Zorice Zovko, Anice Kolobara, J.A., Alena Rozića, Ilke Kožul, svjedoka „A“ i dr., proizilazi da su u inkriminisanom periodu, oko 107 civila hrvatske nacionalnosti, uzrasta od 2 godine do 90 godina, muškog i ženskog pola, bili smješteni u fiskulturnu salu Osnovne škole u Potocima, koja nije imala stakla na prozorima i čiji krov je prokišnjavao obzirom da je bio pogođen granatom. Ovi svjedoci opisuju kako su ležali na podu sale, da su od strunjača koje su pronašli u sali pravili prostirke, dok su pojedini ležali na kartonima, kaputima i dekama, stim što su imali mogućnosti da se okupaju. Svjedokinje Zorica Zovko, Željka Zovko i Mladenka Mikulić ističu kako je zbog puknutih cijevi, podrum škole bio pun vode kao i da je bilo mnogo komaraca u prostorijama gdje su bili smješteni. U tom smislu svjedokinja Mladenka Mikulić navodi da su zbog komaraca skidali zavjese iz kancelarije direktora škole i pokrivale sa njima djecu. Svjedokinja A. G. je navela da je 20.10.1993.godine pao snijeg i da je bilo hladno, pa su se zatvorenici grijali tako što su naložili šporete koji su bili u školi, kao i u zbornici.

438. Sam optuženi Ćurić u svom iskazu koji je dao kao svjedok na glavnom pretresu, potvrđuje da smještaj u školi nije bio primjeren, stim što ističe da je on zajedno sa stražarima vodio zatvorene civile po danu a nekada i po noći da skupljaju deke i sve drugo što im je bilo potrebno. Opisuje da su u školi bile strunjače, koje su zatvorenici sjekli na više komada, kao i da su civilima donošene deke i prostirke. Što se tiče zadovoljavanja higijenskih potreba, optuženi Ćurić ističe da je u školi bilo dovoljno vode, 10 česmi, te

svlačionica sa tuševima.

439. U odnosu na ponašanje optuženog Ćurića, svjedokinje Mladenka Mikulić i Željka Zovko saglasno su izjavile da je Enes Ćurić dozvolio zarobljenicima sa malom djecom da se zbog gužve u sportskoj dvorani, smjeste u zbornicu škole, a svjedokinje Anica Kolobara i Zorica Zovko saglasno su izjavile da im je dozvoljeno da idu po kućama da donose ćebad, dok je svjedokinja Jozika Ivanković izjavila kako su i vojnici koji su poznavali zarobljene donosili istima dušeke, jorgane, deke i slično, sve u cilju poboljšanja uslova u zatvoreničkom centru. U tom smislu i svjedokinja Dragica Cnjac je navela da joj je Abaz Nezir u pratnji optuženog Ćurića u Osnovnu školu donio dvije deke, sa kojima se pokrivala.

440. Svjedok odbrane prvooptuženog Zijad Žuljević je naveo da mu se u inkriminisanom periodu, kao pomoćniku komadanta 4.korpusa AR BiH za logistiku, optuženi Ćurić jednom obratio jer se napunila septička jama, zbog čega mu je odobrio gorivo i pumpe da očiste istu.

441. Vijeće konstatuje da iz naprijed navedenih iskaza, nesporno proizlazi da su u zatočeničkim objektima u Potocima, zarobljeni civili hrvatske nacionalnosti bili smješteni u prostorije koje su same po sebi bile neadekvatne za svakodnevni boravak civila, a da je smještaj u istima dodatno otežavala velika koncentracija ljudi na malom mjestu, prokišnjavanje razorenog krova, poplavljeni podrum u školi kao i naježda komaraca usljed vlage i visokih ljetnih temperatura.

442. Međutim, Vijeće nalazi da Tužilaštvo provedenim dokazima nije van razumne sumnje dokazalo da je upravo optuženi Enes Ćurić izabrao mjesto i objekte gdje će zarobljeni civili hrvatske nacionalnosti biti smješteni, niti da je isti organizovao i podržavao nečovječne uslove boravka u tim objektima. Naime iz iskaza svjedoka Sulejmana Budakovića, koji je u inkriminisanom periodu bio načelnik Štaba IV korpusa Armije R BiH, proizilazi da je komadant IV Korpusa AR BiH odlučio da se iseli civilno stanovništvo hrvatske nacionalnosti sa područja Bijelog Polja i da se nađe lokacija gdje će boraviti. Takođe iz provedenih dokaza ne proizilazi da je optuženi Ćurić, preduzimao bilo kakve aktivnosti koje se tiču određivanja objekata gdje će civili biti zatvoreni, kao i uslova smještaja u tim objektima. Sa druge strane, iz saglasnih izjava svjedoka-oštećenih, svjedoka odbrane, kao i iskaza samog optuženog, proizlazi da je optuženi Enes Ćurić, u svojstvu upravnika, preduzimao radnje kako bi navedene uslove poboljšao.

443. Imajući u vidu navedeno Sud nalazi da Tužilaštvo provedenim dokazima nije dokazalo van razumne sumnje da je optuženi Enes Ćurić svojim radnjama ostvario bitne elemente krivičnog djela iz člana 173. stav 1.tačka c) KZ BiH na način da je odredio mjesta gdje će zarobljeni civili hrvatske nacionalnosti biti smješteni, odnosno da je isti organizovao i podržavao nečovječne uslove njihovog smještaja, iz kog razloga je istog, primjenjujući princip *in dubio pro reo*“, u odnosu na ovu podtačku izmjenjene optužnice oslobodio od krivične odgovornosti .

Prehrana zatvorenih lica-tačka 2.b

444. Tužilaštvo je optuženom Enesu Ćuriću stavilo na teret da je kao upravnik zatvoreničkog objekta, vršeći nadzor nad uslovima zatočenja, organizovao i podržavao nečovječne uslove smještaja u zatvoreničkim objektima u Potocima, tako da su zatvorena lica izgladnjivana na način da u pojedinom vremenskom periodu i po tri dana nisu dobijali ni vodu ni hranu, a prilikom dodjele namirnica za njih preko stotnu za period od sedam dana dobijali bi po dva litra ulja, jedan kg. riže i dva pakovanja makarona, što ni u kom slučaju nije moglo zadovoljiti ni minimalne ljudske potrebe, a za dnevni obrok pretežno su dobijali po jednu krišku hljeba uz veoma oskudne dnevne obroke hrane, a više puta zbog neobezbjedenja hrane bili su prepušteni sami sebi, pa su tako bili prisiljeni da uz pratnju stražara беру zelje i skupljaju ostatke izvađenog krompira i slično, što je sve kod većene zatvorenika prouzrokovalo gubitak na tjelesnoj težini i do trideset kilograma./ovi ih puštaju da pribavljaju tu hranu/

445. Na okolnosti iz ove podtačke optužnice svjedočili su svjedoci Jozika Ivanković, Alen Rozić, A. B., Anđa Jašin, Anica Kolobara, Dragica Crnjac, Zorica Zovko, A. G., J. A., S. K., C. Š., Esad Tipura, Đenana Tipura, A. A. i drugi.

446. Na osnovu saglasnih iskaza gore navedenih svjedoka proizilazi da je hrana koju su dobijala lica koja su se nalazila u zatvoreničkim objektima u Potocima, bila oskudna po količini i kvalitetu, međutim Vijeće nije van razumne sumnje utvrdilo da je optuženi Ćurić Enes odgovoran za takvo stanje, odnosno da je organizovao i podržavao nečovječne

uslove koje se tiču nedovoljne ishrane zatvorenika u navedenim zatočeničkim objektima.

447. Tako Vijeće nije, van razumne sumnje utvrdilo da lica zatvorena u navedenim objektima u Potocima i po tri dana nisu dobijali ni vodu ni hranu, a kako to stoji u činjeničnom opisu predmetne podtačke izmjenjene optužnice.

448. Naime, niko od saslušanih svjedoka nije izjavio da za vrijeme boravka u OŠ u Potocima nije tri dana dobijao ni vodu ni hranu. Jedino je svjedokinja A. G. istakla da u vrijeme boravka u Omerikinim kućama, dva dana nisu imali hranu, međutim njen iskaz nije potvrđen iskazima drugih saslušanih svjedoka koji su svjedočili na ove okolnosti. Tako su svjedoci Željka Zovko i Dragica Cnjac saglasno izjavile da je u Omerikinim kućama bilo hrane, čak je svjedokinja Željko Zovko navela da je od svih objekata gdje je bila zatvorena u Omerikinim kućama bila najbolja hrana. Takođe i svjedok S. K. je naveo da su zatočeni civili u Omerikinim kućama imali hranu i da su im hranu donosile žene muslimanke.

449. Takođe, niko od saslušanih svjedoka nije izjavio da je optuženi Enes Ćurić istima uskraćivao hranu, nego su naprotiv, saglasno izjavili da je preduzimao radnje kako bi navedene uslove poboljšao, odnosno da je dozvoljavao da hranu donesu iz okolnih kuća, njiva i voćnjaka, pa su tako iz okolnih hrvatskih kuća donosili svinjsku mast, a sa njiva luk, krompir i ostalo, te su od toga pravili obroke.

450. Pri tom niko od saslušanih svjedoka nije naveo da su zatvoreni civili na ovo bili prisiljavani, odnosno da su, kako to stoji u činjeničnom opisu, bili *prisiljavani* da uz pratnju stražara беру zelje i sakupljaju krompir, već su saglasno istakli da im je to na njihovo traženje bilo dozvoljeno od strane optuženog Ćurića i da su na taj način sakupljali namirnice za dodatnu ishranu. Takođe, iz saglasnih iskaza navedenih svjedoka proizilazi da su im pored optuženog Enesa Ćurića, hranu donosile i komšije Muslimani, koji su ih posjećivali u Omerikini kućama i u školi u Potocima. Tako je svjedok S.K. naveo da su zatočeni civili u Omerikinim kućama imali hranu i da su im hranu donosile žene muslimanke. Svjedokinja Đenana Tipura je navela da je u više navrata donosila zatvorenicima hranu u školu. Svjedokinja C. Š. navodi da joj je jedan komšija Musliman, dok se nalazila zatvorena u školi, slao keksa, kruha i svega i da to ne krije.⁹⁰ Nadalje, i svjedokinja Jozika Ivanković navodi da je optuženi Ćurić donosio hranu, kao i obične potrepštine u manjoj mjeri, jer nije imao dovoljno hrane za sve, ali da su žene koje su

⁹⁰ Transkript broj: S1 1 K 017146 15 Kri od 04.11.2015. godine str. 20.

kuhale, bez ikakvih problema izlazile vani i brale zelje, travu, povrće i voće, bez da im je neko branio takve radnje. U tom smislu, svjedok A. A. je naveo da je optuženi Ćurić puštao žene da donose hranu, a svjedok Tipura Esad je takođe naveo da je u oktobru 1993.god. iz Osnovne škole u Potocima, zajedno sa optuženim Ćurićem izvodio zatvorenike u voćnjake da beru smokve i šipkove, jer su bili gladni

451. Nadalje, svjedokinja Dragica Crnjac je navela da je nju i izvjesnu Ljubicu optuženi Ćurić poslao da odu iz škole i da iz njene kuće donesu šporet, na kome su kuhale hranu, koje je bilo malo. Svjedokinja Željka Zovko ističe da je u školi optuženi Ćurić odredio tri tima logorašica da kuhaju, a da su zatvorenici ručali u hodniku na školskim stolovima.

452. Takođe i svjedokinja Kožul Ilka, koja je kao trudnica bila zatvorena u školi sa dvoje male djece ističe da su u školi žene kuhale, da je hrane nekad bilo a nekad nije, te da je bilo neke čorbe, šnita hljeba, a za djecu i malo mlijeka u prahu.

453. Takođe, optuženi Enes Ćurić dajući iskaz u svojstvu svjedoka na glavnom pretresu je izjavio da su mještani iz Bijelog Polja donosili hranu civilima u školu, te da su ljudi iz komšiluka donosili rakiju, mlijeko, među kojima Omer Tipura i njegova žena, te ističe da je u tom pogledu poduzimao sve što je mogao, navodeći: *"Nastojali smo da im napravimo kol'ko se može. To je bila neka intencija da se uradi šta se može"*⁹¹. Prema navodima svjedoka odbrane Mehe Tabakovića, optuženi je dozvoljavao zatvorenim civilima da izlaze iz škole, kako bi sakupljali hranu po poljima te donosili sve što im je bilo potrebno.

454. Svjedočeći na navedene okolnosti, svjedokinja odbrane Dženana Tipura je izjavila da je posjećivala zatvorenike u Osnovnoj školi u Potocima nekoliko puta sedmično, da je istima donosila hranu, odjeću, deke, jorgane i druge potrepštine, kao i da im je dozvolila da iz njene kuće u Potocima donose stvari, kad god bi im bilo nešto potrebno.

455. Sud konstatuje da Tužilaštvo nije u toku postupka provelo dokaze koji bi ukazali ko je u inkriminisano vrijeme organizovao snadbijevanje zatvorenika hranom u zatočeničkim objektima u Potocima, odnosno ko je odlučivao koliko će hrane zatvorenici dobijati. Jedini svjedok koji je svjedočio o ovim okolnostima je svjedok odbrane prvooptuženog Žuljević Zijad koji ističe da je on bio pomoćnik komadanta za logistiku 4. korpusa AR BiH i da je snadbijevao hranom sve civilne i vojne kuhinje na području korpusa i Mostara. Isti svjedok

⁹¹ Transkript broj: S1 1 K 017146 15 Kri od 31.08.2016. godine str. 13.

ističe da mu je jedne prilike optuženi dolazio u Mostar da se žali kako mu nisu isporučena sredstva koja su poslata javnoj kuhinji, zbog čega je svjedok došao u Bijelo Polje i skrenuo pažnju logističaru brigade da se pored vojnog trebovanja redovno dostavlja hrana i javnoj kuhinji, misleći na zatvorena lica u školi, stim da je količina hrane zavisila od trenutne situacije, koja je općenito bila teška.

456. Imajući u vidu navedeno Sud nalazi da Tužilaštvo provedenim dokazima nije dokazalo van razumne sumnje da je optuženi Enes Ćurić svojim radnjama ostvario bitne elemente krivičnog djela iz člana 173. stav 1.tačka c) KZ BiH na način da je organizovao i podržavao nečovječne uslove koji se tiču ishrane zatvorenika, iz kog razloga je istog, primjenjujući princip *in dubio pro reo* „oslobodio od krivične odgovornosti u odnosu na ovu podtačku izmjenjene optužnice.

Medicinska pomoć-tačka 2.c

457. Tužilaštvo je takođe optuženom Ćuriću stavilo na teret da je kao upravnik zatvoreničkih objekata u Potocima, vršeći nadzor nad uslovim zatočenja, organizovao i podržavao nečovječne uslove smještaja u zatvoreničkim objektima u Potocima, tako da, iako je u blizini zatvoreničkog objekta postojala ambulanta i postojali uslovi, često puta zatvorenici nisu obezbjeđeni i pružana potrebna medicinska pomoć, premda je uslijed loših higijenskih uslova, loše i jednolične hrane, uzrasta zatvorenika (male djece i staraca), ranjavanja, čestog premlaćivanja zatvorenika i drugih razloga, medicinska pomoć i te kako za većinu njih bila potrebna i veoma često je dolazilo do neophodne potrebe za pružanjem medicinskih usluga;

458. U odnosu na ovu podtačku svjedočili su svjedoci Dalibor Zovko, Daliborka Buntić, Željka Zovko, svjedoci S.K., „B“, V.Š.

459. Utoku postupka nije bilo sporno da je u mjestu Potoci u inkriminisanom periodu postojala ambulanta, te da se ista nalazila nedaleko od zatočeničkih objekata. Ovu činjenicu su saglasno potvrdili svi svjedoci saslušani na ovu okolnost.

460. Iz činjeničnog opisa predmetne podtačke izmjenjene optužnice proizilazi da je optuženom Ćuriću, kao upravniku stavljeno na teret da često puta zatvorenici nisu obezbjeđeni i pružana medicinska pomoć.

461. Međutim, iz iskaza saslušanih svjedoka, kao i materijalnih dokaza koji su uloženi u spis⁹² sud nije mogao van razumne sumnje utvrditi da je optuženi Ćurić organizovao i podržavao nečovječne uslove smještaja u zatvoreničkim objektima u Potocima, tako da u inkriminisanom vremenskom periodu nije obezbjedio zarobljenicima potrebnu medicinsku pomoć.

462. Tako je svjedok Dalibor Zovko izjavio izjavio da je prilikom zatočeništva u Omerikinim kućama njegova sestra Daliborka Buntić, koja je tada imala nepunih 11 godina, bila ranjena u butinu, te da su došli ljudi iz saniteta koji su joj ukazali medicinsku pomoć, da su previli ranu, a nakon čega su još dva puta dolazili neki ljudi da pitaju da li joj je potrebna dodatna medicinska pomoć.

463. Navedeno je potvrdila i sama Daliborka Buntić, koja je izjavila da je nakon ranjavanja, iz zatvoreničkog objekta u Mekama, premještena u neku kuću u blizini saniteta, kako bi bila blizu saniteta u slučaju komplikacija.

464. Svjedok A. A. je naveo da je tokom boravka u Skenderovim kućama ranjen i da mu je u ambulanti pružena medicinska pomoć.

465. Svjedok S. K. je izjavio da je doktor Kreso došao u školu da nekom zatvoreniku pruži medicinsku pomoć. Da je u zatvoreničkim objektima pružana medicinska pomoć takođe proizlazi iz iskaza svjedoka: V. Š. i svjedokinje "B" kao i iskaza optuženog Enesa Ćurića.

466. Zaštićeni svjedok „B“ je izjavila da joj je u logoru u Bijelom polju pomoć pružala medicinska sestra V.Š. koja ju je pregledala zbog postojanja sumnje na moguću trudnoću.

467. Svjedokinja V.Š. koja je kao medicinska sestra radila u ambulanti u Bijelom Polju istakla je da je u školu u Potocima dolazila više puta u periodu od jula do oktobra 1993.godine, kako bi pomogla ženama ili da odnese lijekove, te da je jednom prilikom dala svjedokinji „B“ injekciju. Svjedokinja opisuje da je u školu odlazila po nalogu doktora Krese ili po traženju upravnika Enesa Ćurića, koji bi dolazio u ambulantu, kada bi nešto trebalo

⁹² Dokaz Tužilaštva T-144

468. Da je svjedokinja V.Š. dolazila kao medicinska sestra u Osnovnu školu u Potocima radi ukazivanja zdravstvene pomoći, u svom iskazu je naveo i svjedok Dalibor Zovko, ističući da im je medicinska pomoć ukazivana.

469. Takođe, svjedokinja Daliborka Buntić je izjavila da su se u školi kada bi im trebala medicinska pomoć obraćali optuženom Ćuriću. Saglasno iskazu svjedokinje V.Š. i Daliborke Buntić, optuženi Enes Ćurić navodi da su se njemu i stražarima u školi mogli obraćati civili ako bi im šta trebalo, te da bi potom on odlazio u sanitet i donosili u školu ono što su mogli dobiti, te da je nekada doktor Samir Kreso slao lijekove.

470. U toku postupka osim svjedokinje Željke Zovko, ostali svjedoci nisu isticali da su tražili ljeekarsku pomoć i da im je ista bila uskraćena.

471. Naime, suprotno navedenim saglasnim iskazima svjedoka, a koje je Vijeće u cjelosti prihvatilo kao vjerodostojne i istima poklonilo vjeru, jedino je svjedokinja Željka Zovko tvrdila da je zatočenicima tokom boravka u zatočeničkim objektima u Potocima uskraćivana medicinska pomoć, odnosno ista je negirala da je u školu u Potocima bilo ko dolazio i pružao medicinsku pomoć zatvorenicima. Navedenoj svjedokinji je tokom unakrsnog ispitivanja od strane odbrane optuženog Samira Krese, predodčen dokument saniteta IV korpusa Armije R BiH, sanitet 47. brdske brigade Bijelo polje od 27.10.'93. godine (dokaz T-144), iz kojeg proizlazi da je dana 26.10.'93. godine izvršen pregled šticićenika sabirnog centra u Bijelom polju od strane doktora Samira Krese, a kojom prilikom je utvrđeno stanje zdravlja Željke Zovko i kod iste dijagnosticirani problemi sa donjim dijelom kičme, međutim ista svjedokinja je nakon predodčavanja ovog dokumenta i dalje negirala da se to desilo i da je nju iko pregledao.

472. Svjedokinja Zovko je nadalje u svom iskazu navela da su tokom njenog boravka u Osnovnoj školi u Potocima, dva puta dolazili predstavnici Međunarodnog crvenog križa, koji su ih obavjestili da će doći dr. Kreso da im podijeli potrebne lijekove, te ističe da je isti došao tek krajem 11.-og mjeseca 1993.godine, odnosno dva dana pred razmjenu, pošto se Stanko Drinovac razbolio.

473. Vijeće nije prihvatilo kao vjerodostojan iskaz svjedokinje Željke Zovko u dijelu gdje ističe da im je uskraćivana potrebna medicinska pomoć, odnosno da u Osnovnoj školi u Potocima niko nije dolazio i pružao zatvorenim civilima medicinsku pomoć, obzirom da je isti u suprotnosti sa saglasnim iskazima ostalih saslušanih svjedoka na ovu okolnost, kao i u suprotnosti sa uloženom materijalnom dokumentacijom, a iz kojih dokaza jasno

proizlazi da je zatvorenim licima u zatočeničkim objektima u Potocima, u inkriminisanom vremenskom periodu, po potrebi ukazivana medicinska pomoć.

474. Imajući u vidu naprijed izneseno, Vijeće cijeni da Tužilaštvo na osnovu provedenih dokaza nije *van svake razumne sumnje* dokazalo da je optuženi Enes Ćurić kao nadređena i odgovorna osoba, vršeći nadzor nad uslovima zatočenja, organizovao i podržavao nečovječne uslove, usljed čega zatvorenicima, koji su bili smješteni u zatvoreničkim objektima u privatnim kućama a zatim u Osnovnoj školi u Potocima, nije obezbjeđena i pružana potrebna medicinska pomoć slijedom čega ga je shodno primjeni člana 284. tačka c) ZKP BiH, oslobodilo krivice za inkriminacije iz tačke 2.c optužnice.

Tačka 2d-2g

475. Tužilaštvo nije van razumne sumnje dokazalo da je optuženi Ćurić, u inkriminisanom vremenskom periodu, za vrijeme obavljanja funkcije upravnika zatvoreničkog objekta u Osnovnoj školi u Potocima, te kao nadređena i odgovorna osoba po funkciji i dužnosti na obezbjeđenju objekta i zatvorenih lica, dozvoljavao ulaz pripadnicima Armije R BiH i drugim licima ili da iste nije sprečavao da ulaze i pristupaju zatvorenicima, zbog čega su zatvorena lica konstantno fizički i psihički zlostavljana, samo iz razloga što su hrvatske nacionalnosti.

476. Tužilaštvo je u činjeničnom opisu u **tački 2d)** navelo da je prelaćivanje Karlušić Mile i mldb. „A“ izvršeno „u zatvoreničkom objektu u Potocima“, dok je u tačkama **2e) i 2f)** samo navedeno da su zatvorenici prelaćeni „u mjestu Potoci“, stim da se u drugom dijelu **tačke 2e)** ističe da je zatvorenik Drinovac Žarko izveden iz prostorije zatvoreničkog objekta u Potocima.

477. Sud konstatuje da se u činjeničnom opisu **tačke 2.** izmjenjene optužnice, a koja obuhvata i podtačke od 2.d) do 2.g), optuženi Enes Ćurić tereti da kao upravnik zatvoreničkog centra u Osnovnoj školi u Potocima, nije organizovao i vršio obezbjeđenje objekta i zatvornih lica na način da bi spriječio pripadnike Armije R BiH i druga lica da neovlašteno ulaze u prostorije gdje su boravili zatvornici, usljed čega su zatvorenici bili izloženi konstantnom fizičkom i psihičkom zlostavljanju, od strane tih lica. Dakle, ovom tačkom, pa samim tim i podtačkama koje se odnose na fizičko i psihičko zlostavljanje zatvorenika je obuhvaćeno postupanje optuženog Enesa Ćurića samo u

Osnovnoj školi u Potocima, ali ne i u drugim zatvoreničkim objektima.

478. U nastavku obrazloženja, Vijeće će se osvrnuti na pojedinačne slučajeve fizičkog i psihičkog zlostavljanja zatvorenika od strane pripadnika Armije R BiH, a čiji ulazak u zatvoreničke objekte je prema navodima iz izmjenjene optužnice dozvolio odnosno nije spriječio optuženi Enes Ćurić.

Tačka 2.d), premlaćivanje svjedokinje A) i Mileta Karlušića

Tužilaštvo je optuženom Ćuriću stavilo na teret da je za vrijeme obavljanja funkcije upravnika zatvoreničkog objekta u Osnovnoj školi u Potocima, te kao nadređena i odgovorna osoba po funkciji i dužnostima koje je obavljao na obezbjeđenju objekta i zatvorenih lica, nije organizovao i spriječio pripadnike AR BiH da neovlašteno ulaze u prostorije gdje su boravili zatvorenici i da zlostavljaju ista, pa su tako neutvrđenog dana, u vremenskom periodu od 30.06.1993. godine pa do 02.12.1993. godine u mjestu Potoci, opština Mostar, zatvoreni civili Karlušić Mile i maloljetno lice „A“, prilikom premlaćivanja u zatvoreničkom objektu u Potocima premlaćivani od strane nepoznatih pripadnika Armije RBiH tako što su lice „A“ udarali po leđima sa konopcem svezanim u čvor, dok su također Karlušić Milu udarali u drugoj prostoriji, namjerno im nanoseći tešku fizičku i psihičku bol i patnju.

479. Na okolnost iz ove podtačke izmjenjene optužnice, saslušana je samo oštećena svjedokinja „A“.

480. Svjedokinja „A“ navodi da su je prvi dan po dolasku u Osnovnu školu u Potocima, pripadnici AR BiH ispitivali zbog novca i puške koju su kod nje pronašli prilikom njenog hapšenja, te da su na ispitivanje prvo izveli Mileta Karlušića, a nakon 15-ak minuta su došli i po nju. Svjedokinja ističe da su nju odveli u hodnik, a Mileta su smjestili u odvojenu prostoriju. Dalje svjedokinja navodi da su je počeli ispitivati i svaki put kada ne bi znala odgovor, tukli bi i nju i Mileta Karlušića koji je bio u drugoj prostoriji. Čula je kako Mileta tuku i čula je njegov plač. Nju je tukao izvjesni Zukić, koji je imao ožiljak na licu, a koji je udarao po leđima sa konopom svezanim u čvor. Svjedokinja navodi da je to ispitivanje trajalo pola sata. Na upit kako zna da se lice koje ju je tuklo prezivalo Zukić, svjedokinja A je odgovarila da je čula da ga drugi tako oslovljavaju te da je isti bio stalno u školi u Potocima, i kad god bi dolazio, udarao bi muškarce i govorio im "svašta".

481. Svjedokinja je dalje izjavila da Enes Ćurić nije bio prisutan u vrijeme kad je

izvođena iz sale u hodnik, niti je bio prisutan u hodniku kada je ispitivana i fizički zlostavljana od strane toga Zukića. Optuženog Ćurića je vidjela kasnije, nakon dužeg perioda od momenta kada su se ona i Mile Karlušić, nakon fizičkog maltretiranja vratili u školsku salu. Ističe da se kritičnog dana nije obraćala optuženom Ćuriću niti on njoj.

482. Sud konstatuje da pored svjedokinje A, niko od ostalih saslušanih svjedoka nije spomenuo da je izvjesni Zukić dolazio u Osnovnu školu u Potocima i maltretirao zatvorenike, niti su ostali svjedoci potvrdili iskaz svjedokinje „A“ u dijelu gdje navodi da su Mile Karlušić i ona izvođeni i fiziki i psihički maltretirani u školi. Sud konstatuje da svjedokinja „A“ u svom svjedočenju nije istakla da je optuženi Ćurić prisustvovao njenom izvođenju, fizičkom maltretiranju i vraćanju u salu škole, niti da je preduzimao bilo koje radnje koje bi doprinijele da do toga dođe.

483. Pored iskaza svjedokinje A, Tužilaštvo nije provelo druge dokaze, iz kojih bi Sud mogao van razumne sumnje utvrditi da je optuženi Enes Ćurić, dozvolio odnosno da nije spriječio ulazak u školu u Potocima, nepoznatim pripadnicima Armije R BiH, a koji su nanijeli fizičku i psihičku bol oštećenima "A" i Miletu Karlušiću.

484. Imajući u vidu sve navedeno, na osnovu iskaza samo svjedoka „A“ Sud nije moglo donijeti osuđujuću odluku. Naime, da bi se donijela osuđujuća presuda samo na iskazu jednog svjedoka taj iskaz mora biti takvog kvaliteta da ne ostavlja ni najmanju sumnju u njegovu tačnost i istinitost, te u kredibilitet i integritet svjedoka. Sud je prilikom analize i ocjene iskaza pomenutog svjedoka imao u vidu da je svjedok „A“ u inkriminisano vrijeme bila dijete od 14 godina, te da njeni navodi nisu potvrđeni od strane drugih saslušanih svjedoka. Imajući u vidu sve navedeno Sud na osnovu iskaza samo ovog jednog svjedoka a u nedostatku drugih dokaza, nije mogao utvrditi učešće, odnosno doprinos optuženog Enesa Ćurića u nečovječnom postupanju prema oštećenoj "A" i Miletu Karlušiću, zbog čega je oslobodilo optuženog za radnje koje su mu ovom podtačkom stavljene na teret..

485. **Tačke 2.e) i 2.f), premlaćivanje Žarka Drinovca i premlaćivanje S.K., Tomislava Brajkovića i Joze Perića**

486. Tužilaštvo je optuženom Ćuriću stavilo na teret da je za vrijeme obavljanja funkcije upravnika zatvoreničkog objekta u Osnovnoj školi u Potocima, te kao nadređena i odgovorna osoba po funkciji i dužnostima koje je obavljao na obezbjeđenju objekta i zatvorenih lica, nije organizovao i spriječio pripadnike AR BiH da neovlašćeno ulaze u

prostorije gdje su boravili zatvorenici i da zlostavljaju ista, pa su tako:

487. e) neutvrđenog dana, u vremenskom periodu od 30.06.1993. godine pa do 02.12.1993. godine u mjestu Potoci, opština Mostar, Drinovac Žarko, Šćepo Bilić, Tomislav Brajković premlaćivani od strane nepoznatih pripadnika Armije RBiH, dok je jedne prilike u navedenom vremenskom periodu dva nepoznata pripadnika Armije RBiH iz prostorije zatvoreničkog objekta u Potocima izveli Drinovac Žarka kojeg su zadržali oko jedan sat, a prilikom vraćanja u prostoriju iz koje je izveden, Žarko Drinovac imao je vidljive povrede na licu, namjerno mu nanoseći fizičku i psihičku bol i patnju;

488. f) neutvrđenog dana, u vremenskom periodu od 30.06.1993. godine pa do 02.12.1993. godine u mjestu Potoci, opština Mostar, premlaćivani S. K., Tomislav Brajković i Jozo Perić, tako što je nepoznati pripadnik Armije RBiH udario S. K. zatvorenom šakom, kojom prilikom mu je izbio dva prednja zuba a odmah poslije toga nastavili ga udarati i drugi pripadnici Armije RBiH čizmama uslje čega je došlo do nateknuća na lijevoj strani rebra, istovremeno udarajući Perić Jozu i Brajković Tomislava šakama, po glavi i tijelu usljed čega su obojica bili krvavi i modri, namjerno nanoseći ovom licima fizičke i psihičke boli i patnje;

489. Na okolnosti iz podtački 2e) i 2f) izmjenjene optužnice, saslušani su između ostalih svjedoci „A“, J.A., Jozika Ivanković, Ilka Kožul, koji su saglasno izjavili da su iz zatvoreničkog objekta izvođeni Žarko Drinovac, Tomislav Brajković, Šćepo Bilić, S.K. i Jozo Perić, te opisuju kako su navedeni izgledali po povratku u objekta iz kojeg su izvođeni, dok optuženog Enesa Ćurića ne spominju u bilo kojem kontekstu.

490. Tako svjedokinja „A“ opisuje da je bila prisutna i da je vidjela kada su od strane pripadnika Armije BiH, u vrijeme dok je bila zatvorena u kući u Mekama, izvođeni Žarko Drinovac i Tomislav Brajković, te da je vidjela kako su Drinovac i Brajković po povratku bili krvavi, dok se svjedokinja Ilka Kožul sjeća da su u Mekama trojica zatvorenika, među njima Bilić i Đatko, bili izudarani, i da su imali modrice po glavi.

491. J.A., je takođe izjavila da je bila prisutna kada su iz zatvoreničkog objekta u Omerikinim kućama, u Mekama, od strane pripadnika Armije BiH izvođeni S. K., Jozo Perić i Tomislav Brajković te da je vidjela da su isti po povratku bili isprebijani, krvavi, međutim svjedokinja se nije mogla izjasniti o pojedinostima ko je odgovoran za izvođenje i premlaćivanje naprijed navedenih lica.

492. Na okolnost inkriminacija iz tačke 2.f svjedočio je i sam oštećeni S.K., koji prilikom svjedočenju na glavnom pretresu, detaljno opisao okolnosti kada je iz Omerikinih kuća izvođen na ispitivanje te premlaćivan od strane pripadnika Armije R BiH. Svjedok S.K. tako opisuje kako su pripadnici Armije R BiH i to izvjesni Sultan i Džemo, dana 01.07.1993. godine, iz Omerikinih kuća u Mekama, izveli na ispitivanje njega, Tomislava Brajkovića i Jozu Perića, da bi ih potom odveli iz zatvoreničkog objekta, u pravcu svjedokove kuće. Nakon što su se udaljili 30-40 m od Omerikinih kuća, vojnici su pucali iz puške pored ovog svjedoka i tako ga plašili, da bi onda nastavili put prema Zlatića kući, gdje su ga pored jedne česme počeli . da ispituju o motoroli koju je navodno posjedovao. Tom prilikom jedan od pomenutih pripadnika Armije ga je udario šakom i oborio ga na tlo, te mu je izbio dva zuba. Isti svjedok navodi da su u međuvremenu drugi pripadnici Armije R BiH doveli Jozu Perića i Tomu Brajkovića nakon čega su svu trojicu uveli u neku prostoriju gdje su ih tukli po glavi šakama i čizmama. Svjedok opisuje da su Jozo Perić i Tomislav Brajković od zadobijenih udaraca bili krvavi i modri.

493. Da su S.K. i Tomislav Brajković izvođeni iz zatvoreničkog objekta u Mekama, potvrdila je i svjedokinja Jozika Ivanković, međutim ista nije vidjela njihovo izvođenje, nego je samo čula kad su prozvani da izađu te je vidjela u kakvom su stanju vraćeni u zatvorenički objekat, pa tako opisuje: „Kad se vratio (S.K.), on je bio 'neprepoznat, modar, ubijen... Tomislav Brajković... i on je doš'o modar.“⁹³

494. Takođe je i svjedok A. izjavio da mu je poznato da su uniformisani policajci u Omerikinim kućama pretukli Jozu Perića i S. K. te svjedok opisuje: "Ja sam vidio da se zaskače objema nogama i u prsa udara S".⁹⁴, međutim isti svjedok ne zna ko ga udara, samo je vidio da je to bio policajac.

495. Vijeće je u cjelosti poklonio vjeru iskazima naprijed navedenih svjedoka, nalazeći iste objektivne i međusobno saglasne. Isti svjedoci u svojim iskazima na predmetne okolnosti nisu uopšte spominjali optuženog Ćurića, tako da nema dokaza da li je optuženi u vrijeme izvođenja, fizičkog zlostavljanja i vraćanja oštećenih u zatočenički objekat u Mekama, uopšte bio prisutan, te da li je o predmetnim događajima imao bilo kakva saznanja, niti postoje dokazi da je optuženi doprineo da do toga dođe.

⁹³ Transkript broj: S1 1K 017146 15 Kri od 09.12.2015. godine, str. 21

⁹⁴ Transkript broj: S1 1K 017146 15 Kri od 14.10.2015. godine, str. 22.

496. Takođe, Sud konstatuje da svi naprijed navedeni svjedoci, kada opisuju izvođenje oštećenih, govore o izvođenju istih iz privatnih kuća u Mekama, ali ne o izvođenju iz Osnovne škole u Potocima, kako to u čijeničnom opisu tačke 2. izmjenjene optužnice stoji. Tokom postupka nisu provedeni dokazi koji bi ukazivali da su isti oštećeni tučeni i maltretirani u Osnovnoj školi u Potocima.

497. Imajući u vidu navedeno, a u nedostatku drugih dokaza koji bi ukazali da su se radnjama optuženog Enesa Ćurićana ostvarila bitna obilježja krivičnog djela Zločin protiv civilnog stanovništva iz člana 173. stav 1. tačka c) KZ BiH, odnosno dokaza koji bi ukazali na povezanost optuženog Enesa Ćurića sa nečovječnim postupanjem prema oštećenima, a koje mu je ovim podtačkama stavljeno na teret, Vijeće je istog primjenom odredbe člana 284. tačka c) ZKP BiH, oslobodilo optužbi iz tačaka 2.e i 2.f.

Tačka 2.g, premlaćivanje Mladena Crnjca

498. Tužilaštvo je u ovoj podtački izmjenjene optužnice, optuženom Enesu Ćuriću stavilo na teret da je isti kao upravnik zatvoreničkog objekta u Osnovnoj školi u Potocima, te kao nadređena i odgovorna osoba, pripadnicima Armije R BiH i drugim licima dozvoljavao ili iste nije sprečavao da ulaze u zatvorenički objekat i pristupaju zatvorenim licima, pa je tako kao posljedica takvog postupanja, dana 25.09.1993. godine mjestu Potoci, opština Mostar, u hodniku zatvoreničkog objekta Osnovne škole u Potocima jedan pripadnik Armije RBiH odveo Crnjac Mladena na sprat škole i rekao mu da napiše gdje se nalaze mine koje je postavljao dok je bio pripadnik HVO-a, a onda mu rekao da zine pa kada je Crnjac Mladen zinuo u usta mu ubacio krst zatim mu usta zatvorio svojom rukom, a onda ga udario šakom u predjelu usta kojom prilikom je zdrobio krst i slobio dva zuba da bi nakon mjesec dana zbog udarca došlo do zagojavanja vilice i ispadanja svih zuba iz donje, a četiri zuba iz gornje vilice, usljed čega je Crnjac Mladen zadobio teške tjelesne povrede i tjelesne i duševne patnje.

499. Vijeće konstatuje da je Tužilaštvo krivičnu odgovornost optuženog Ćurića, za radnje iz ove podtačke izmijenjene optužnice temelji samo na iskazu koji je oštećeni Mladen Crnjac⁹⁵ dao u istrazi, te koji izkaz je u skladu sa članom 273. stav 2. ZKP BiH, pročitan na

⁹⁵ Dokaz Tužilaštva T-15, Zapisnik o saslušanju Mladena Crnjca, broj: T20 0 KTRZ 0003728 06 od 17.04.2014. godine i Izvod iz matične knjige umrlih za lice Mladen Crnjac

glavnom pretresu, iz razloga što je svjedok u međuvremenu preminuo. Iz navedenog iskaza proizlazi da je dana 25.09.1993. godine, za vrijeme njegovog boravka u Osnovnoj školi u Potocima, izlazeći iz fiskulturne sale, oštećeni Mladen Crnjac na hodniku vidio dvojicu vojnika sa bradama, koje nije poznao, a od kojih je jedan prozvao svjedokovo ime, te poveo ga na sprat škole na ispitivanje. Navedeni vojnik je svjedoku naredio da napiše gdje se nalaze mine, koje je postavljao dok bio pripadnik HVO-a, što je svjedok onda i uradio. Kada je svjedok završio, vojnik mu je rekao da ima još mina, nakon čega mu je stavio manji križ u usta i šakom ga udario u usta, a od kog udarca je svjedok zubima zdrobio križ u ustima i tom prilikom slomio dva zuba. Svjedok dalje navodi da je dva mjeseca nakon navedenog događaja, od zadobijenih povreda došlo do zagnojavanja njegove vilice zbog čega su mu ispali svi zubi. Na kraju, svjedok dodaje da se navedeni događaj desio u odsustvu optuženog Enesa Ćurića, te da ga je sa tim upoznao, ali da je on rekao da ne može ništa poduzeti, obzirom da svjedok nije prepoznao počinioca koji ga je fizički zlostavljao.

500. Vijeće prihvata da je intencija zakonodavca, kod propisivanja odredbe člana 273. stav 2. ZKP BiH, bila da se omogući da lica odgovorna za počinjenje krivičnih djela, odgovaraju za ista i u situaciji kada svjedoci zločina nisu više među živima, tako da je Vijeće, upravo dopuštanjem čitanja navedenog iskaza i postupilo shodno svrsi navedene zakonske odredbe.

501. Međutim, imajući u vidu da niko od saslušanih svjedoka Tužilaštva nije svjedočio na navedene okolnosti, odnosno nije potvrdio navode ovog svjedoka, niti je odbrana optuženog imala mogućnost da ispita oštećenog u unakrsnom ispitivanju i time eventualno dovede u pitanje istinitost njegovih navoda, to Vijeće nije moglo donijeti osuđujuću odluku u odnosu na ovu tačku optužnice, samo na iskazu svjedoka čiji je iskaz pročitan. Sud smatra da osuđujuća presuda ne može biti, u odlučujućoj mjeri zasnovana na iskazima nedostupnih svjedoka, čiji se iskazi čitaju na glavnom pretresu, obzirom da odbrana nije ostvarila pravo da neposredno ispita takve svjedoke, čime se narušava i procesna jednakost stranaka.

502. Opravdanje za ovakvu zakonsku regulativu leži u konceptu pravičnog suđenja budući da svako ko je optužen za krivično djelo, ima najmanje pravo da, između ostalog, *ispituje svjedoke druge strane* (član 6. stav 3. tačka d) Evropske konvencije o ljudskim pravima i član 14. stav 3. tačka e) Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima,

što ustvari znači, omogućavanje optuženom da unakrsno ispita svjedoke optužbe.

503. Sama činjenica da odbrana nije unakrsno ispitala svjedoka Mladena Crnjaca u odnosu na dati iskaz, odnosno nisu mu postavljana pitanja kako bi se provjerio kredibilitet svjedoka i istinitost njegovih navoda, ne izjednačava njegov iskaz dat u istrazi po dokaznoj snazi, sa iskazom koji bi svjedok dao neposredno na glavnom pretresu.

504. Imajući u vidu sve naprijed navedeno, a u nedostatku drugih dokaza, Vijeće je u skladu sa članom 284. tačka c) ZKP BiH, optuženog Enesa Ćurića oslobodilo odgovornosti za inkriminacije koje su mu tačkom 2.g) izmijenjene optužnice stavljene na teret.

TAČKA 3. OSLOBAĐAJUĆEG DIJELA (tačka 7. izmijenjenjene optužnice)

Predmetnom tačkom izmijenjene optužnice, optuženi Ibrahim Demirović zv. „Hećim se tereti da je neutvrđenog dana u periodu od 22.07. do 02.12.1993. godine, više puta dolazio noću sa oružjem u prostorije zatvoreničkog centra, u kojem su smješteni civili hrvatske nacionalnosti među kojima su bili Dragica Crnjac, Mladenka Mikulić, Zorica Zovko, Željka Zovko i drugi, držeći u rukama konop na čijem je jednom kraju bila vezana kugla, vitlajući sa njom iznad glava zatvorenika, preteći im i psujući im majku ustašku, primjenjujući tako mjere zastrašivanja kod prisutnih zatvorenika civila, hrvatske nacionalnosti, nanoseći im duševni bol, patnju i strah.

505. Na okolnosti iz ove tačke optužnice, kao svjedoci saslušani su: S.K., Jozika Ivanković, Zorica Zovko, Dragica Crnjac, Mladenka Mikulić, Željka Zovka, Kožul Ivka i Daliborka Buntić.

506. Svjedoci koji su svjedočili na navedene okolnosti, saglasno su izjavili da je optuženi Demirović, u inkriminisanom vremenskom periodu, bio u Osnovnoj školi u Potocima i da je nosio u rucu neki konop. Međutim isti svjedoci nisu se mogli precizno izjasniti šta je bilo na kraju konopa, odnosno od kakvog materijala je bio predmet okruglog oblika na završetku konopa.

507. Svjedokinja Jozika Ivanković je opisala kako se optuženi Demirović pojavio u školi u Potocima, odmah prvog dana kada su zarobljeni civili dovedeni i da im se tom prilikom predstavio kao Hećim. Ista svjedokinja ističe da je Hećim kritične prilike došao pod

punom ratnom spremom, a da je u ruci nosio „konop“ na kojem je bila zakačena „babura“ te da je sa tim mahao dok je hodao pored civila koji su bili smješteni u sali i govorio: „Evo vidite ovo, sa ovim vaši naše biju“⁹⁶, a da su zbog takvog Hećimovog ponašanja, zarobljeni civili u sali osjećali strah.

508. Takođe, svjedokinja Zorica Zovko opisuje kako je Hećim pri dolasku u školu u Potocima, sa sobom nosio „konop“ na kojoj je bilo zakačeno „nešto poput loptice“, sa čim je mahao i plašio zarobljene civile u školi, pritome govoreći: „Ovako ustaše biju ...“⁹⁷ Svjedokinja Zovko ističe da je ona u tim momentima osjećala strah.

509. Predmet koji je optuženi tom prilikom nosio svjedokinja Dragica Crnjac opisuje kao „neku loptu“, svjedokinja Ivka Kožul, kao loptu ili klupko, a svjedokinja Željka Zovko kao konop na koji je bila svezana kugla“, dok je svjedokinja Daliborka Buntić isti opisala kao spleteno uže, na koje je bila svezana neka pletena lopta, namočena u vodu, a što je svjedokinja nazvala „buzdovanom“. Svjedokinja Mladenka Mikulić je izjavila da je od drugih zatvorenika čula da je optuženi Demirović nosio neku kuglu sa šiljcima, sa kojom je mahao, a svjedok S.K. je izjavio da je optuženi Hećim nosio nešto u ruci, ono „vako ovaliko dugo“, međutim ne zna šta je to tačno bilo.

510. Nakon analize iskaza nevedenih svjedoka, proizilazi da su jedino svjedokinje Željka Zovko i Mladenka Mikulić, koja je imala posredna saznanja o predmetnom događaju, izjavile da je optuženi Demirović tom prilikom nosio „kuglu“, kako je to navedeno u činjeničnom opisu ove tačke optužnice, dok su ostali svjedoci taj predmet opisivali kao lopta, babura, klupko ili buzdovan, stim da osim svjedokinje Daliborke Buntić koja je rekla da se radi o pletenom buzdovanu, ostali svjedoci nisu imali saznanja od kakvog materijala je taj okrugli predmet sačinjen.

511. Svjedoci odbrane Huso Lerić i Hasan Lerić saglasno su izjavili da je optuženi Demirović zbog zdravstvenih problema sa šakom u ruci uvijek nosio tenisku lopticu. Međutim sud njihove iskaze nije prihvatio, s obzirom da se iz iskaza ostalih navedenih svjedoka jasno može utvrditi da je optuženi Demirović u ruci nosio konop na čijem je kraju bio okrugli predmet.

⁹⁶ Transkript broj: S1 1 K 017146 15 Kri od 09.12.2015. godine, str. 24.

⁹⁷ Transkript broj: S1 1 K 017146 14 Kri od 29.04.2015. godine, str. 14.

512. Predmetnom optužnicom Tužilaštvo je optuženom Demiroviću stavilo na teret da je vitlajući sa kuglom iznad glava zatvorenika, pretio istim i psovao im majku ustašku. Na okolnost preduzimanja pomenutih inkriminiranih radnji za koje se tereti optuženi Demirović, svjedokinja Jozika Ivanković ističe da je optuženi tom „baburom“ vitlao iznad glava zatvorenika, govoreći im da ovako vaši biju, dok je svjedokinja Zorica Zovko navela da je optuženi vitlao sa nekom loptom i govorio da ovim ustaše ubijaju naše. Svjedokinja Željka Zovko na iste okolnosti je navela da je optuženi mahao sa konopom na kojem je bila kugla, da je zatvorenicima psovao ustašku majku. Svjedokinja Dragica Crnjac ističe da je optuženi loptu bacao u pravcu zatvorenih civila i na taj način iste provocirao, smijući im se. Posredna saznanja o navedenim okolnostima iznijela je i svjedokinja Mladenka Mikulić, navodeći da su joj drugi zatvorenici u školi pričali da je Hećim u ruci nosio neku „kuglu sa šiljcima“ i sa kojom je mahao i prijetio zatvorenim civilima da će ih sve ubiti, te da su ljudi bili uplašeni..

513. Imajući u vidu iskaze navedenih svjedoka, koji su saglasni i međusobno se dopunjuju, Sud je van razumne sumnje utvrdio da je optuženi Demirović, u Osnovnoj školi u Potocima, vitlao sa okruglom predmetom iznad glava zatvorenika, te istim pretio i psovao im majku ustašku.

514. Međutim, osim što Sud iz iskaza navedenih svjedoka nije mogao utvrditi o kakvom se okruglom predmetu na kraju konopa radi, Sud takođe nije van razumne sumnje utvrdio da je optuženi više puta ponavljao radnje zastrašivanja na način kako je to opisano u činjeničnom opisu tačke 7. izmjenjene optužnice.

515. Tako svjedokinja Jozika Ivanković ističe da se predmetni događaj desio prvog dana po dolasku u Osnovnu školu u Potocima, što isto navodi i svjedokinja Željka Zovko. Svjedokinja Zorica Zovko ne precizira vrijeme kada je optuženi mahao sa kuglom i govorio ovako ustaše biju, stim što ni ostali saslušani svjedoci na ovu okolnost ne preciziraju vrijeme događanja, niti govore da je optuženi u više navrata dolazio u prostorije škole i vršio inkriminirane radnje. Svjedokinja Daliborka Buntić u svom iskazu predmetno ponašanje optuženog povezuje sa odlaskom zatvorenih civila, muškaraca na prisilni rad na brdo Čučurak, što se desilo krajem septembra mjeseca 1993.godine, međutim iz obrazloženja datog u osuđujućem dijelu presude proizilazi da optuženi Demirović taj dan uopšte nije dolazio u Osnovnu školu u Potocima, zbog čega Sud isti iskaz u dijelu vremenskog određenja nije prihvatio.

516. Prema tome iz iskaza gore pomenutih svjedoka Sud nije mogao van razumne sumnje utvrditi da je optuženi u dužem vremenskom periodu, odnosno u više navrata, dolazio u školu sa konopom u ruci na čijem je kraju bila vezana kugla i vršio radnje opisane u predmetnoj tački izmijenjene optužnice. Imajući u vidu da se optuženom na teret stavlja da je vitlajući sa kuglom iznad glava zatvorenika, preteći im i psujući im majku ustašku, primjenjivao mjere zastrašivanja kod prisutnih zatvorenika civila, hrvatske nacionalnosti, Sud u nedostatku dokaza koji bi ukazivali kako na vrstu predmeta kojim je vitlao, tako i na brojnost, tj. učestalost ovih radnji i dužinu njihovog trajanja, nije mogao van razumne sumnje utvrditi da je predmetna radnja po svom intenzitetu i trajanju prouzrokovala kod oštećenih tešku duševnu bol, patnju i strah, koje posljedice karakterišu postojanje nečovječnog postupanja. Vitlanje konopom iznad glava zatvorenika, uz prijetnje i psovanje majke ustaške, po mišljenju Suda mogu da izazovu strah kod nezaštićenih civila, posebno žena i djece, međutim Sud nije mogao, na osnovu provedenih dokaza utvrditi da je u konkretnom slučaju, imajući u vidu sve navedene okolnosti, došlo do izazivanja staha koji je prouzrokovao kod zatvorenika tešku duševnu patnju i bol.

517. Imajući u vidu navedeno, Vijeće je u konkretnom slučaju našlo opravdanom primjenu načela *in dubio pro reo*, te je temeljem odredbi člana 284. tačka c) u vezi sa članom 3. ZKP BiH, optuženog Ibrahima Demirovića oslobodilo od optužbe za radnje opisane u tački 7. izmijenjene optužnice.

TAČKA 4. OSLOBAĐAJUĆEG DIJELA PRESUDE (tačka 8. izmijenjene optužnice)

518. Predmetnom tačkom izmijenjene optužnice optuženi Mehmed Kaminić zv. Zaim se tereti da je neutvrđenog dana u periodu od 22.07. do 02.12.1993. godine došao u prostorije Osnovne škole u Potocima, gdje su bili smješteni civili hrvatske nacionalnosti, ušao u hodnik zatvoreničkog objekta smještenog u Osnovnoj školi u Potocima prema fiskulturnoj Sali dok su se zatvorenici vraćali sa ručka, snažno šakom udario zatvorenika, duševnog bolesnika Marka Zovku u predjelu stomaka, koji se od siline udarca srušio na pod i povratio hranu koju je prije toga pojeo, namjerno mu nanoseći fizičke bolove.

519. Na okolnosti ove tačke, Tužilaštvo je provelo dokaze saslušanjem svjedoka Zorice Zovko, Dragice Crnjac, Anice Kolobara, Mladenke Mikulić, Željke Zovko i Ese Tipure dok je pročitao iskaz svjedoka Mladena Crnjca.

520. Sud je na osnovu saglasnih iskaza svih saslušanih svjedoka, van razumne sumnje utvrdio da je oštećeni Marko Zovko u inkriminisanom periodu kao civil hrvatske nacionalnosti bio zatvoren u Osnovnoj školi u Potocima, a to je period od 22.07. do 02.12.1993.godine, te da je u istom periodu kritične prilike zadobio udarac.

521. Takođe sud je van razumne sumnje utvrdio da je optuženi Mehmed Kaminić, zvani Zaim, u inkriminisanom vremenskom periodu bio pripadnik Armije R BiH, VJ 5664-4, bataljon vojne policije, koju činjenicu odbrana nije osporavala, a ista proizilazi iz uložnog materijalnog dokaza Tužilaštva T-119⁹⁸.

522. Međutim Sud u odnosu na inkriminisanu događaj, primjećuje da su saslušani svjedoci potpuno različito opisivali predmetni događaj, naročito u pogledu načina na koji je optuženi udario oštećenog Marka Zovku, kao i posljedice koje su nastupile.

523. Tako je svjedokinja Mladenka Mikulić na glavnom pretresu izjavila da je oštećeni Marko Zovko, koji je bio „malo mentalno zaostao“, pozdravljao svakoga i da je tako naletio u hodniku na optuženog Kaminića, kojeg je svjedokinja od ranije poznavala. Optuženi Kaminić ga je tom prilikom udario šamarom ili šakom a zatim proletio dalje u salu, od kojeg udarca je Marko pao na hodnik, ali se odmah potom podigao, dok su ostali zatvorenici koji su tu bili prisutni pobjegli, jer im je bilo zabranjeno da se zadržavaju u hodniku škole.

524. Ista svjedokinja tokom saslušanja u istrazi⁹⁹, uopće nije spominjala optuženog Mehmeda Kaminića, osim što je navela da je jednom Marko Zovko dobio šamar od kajeg je pao, pa nakon što joj je predložena ova razlika u iskazima svjedokinja Mikulić je ostala pri svom iskazu sa glavnog pretresa, da je vidjela kako je optuženi Kaminić udario oštećenog Marka Zovku i da je on od tog udarca pao, te da nije imao fizičkih tragova povređivanja ali se zbog svog psihičkog stanja sav tresao.

⁹⁸ Spisak pripadnika VJ 5664-4.bataljon policije, redni broj knjige: 1, vrijeme vođenja 1992.-1997. godine

⁹⁹ zapisnik o davanju izjave Mladenke Mikulić od 28.02.2014. godine dokaz O5-1

525. Za razliku od Mladenke Mikulić, svjedokinja Željka Zovko je na glavnom pretresu izjavila i da nije vidjela sam momenat udarca, ali da je oštećeni Marko Zovko od zadobijenog udarca , pao na pod i povratio i da je isti nakon pada optuženom rekao: „Što me nisi udario prije nego što sam ručao, da ne povratim i ovo malo što jedem“¹⁰⁰ nakon čega je od ove svjedokinje tražio ponovo da jede. Ista svjedokinja u svojoj izjavi datoj u istrazi 06.03.2014.god. uopšte ne spominje oštećenog Zovku, kao i optuženog Kaminića.

526. Svjedokinja Zorica Zovko na glavnom pretresu je izjavila da je optuženi Kaminić udario oštećenog Marka Zovku kundakom puške u stomak, a ne šakom, odnosno šamarom kako je to izjavila Mladenka Mikulić. Ista svjedokinja je navela da je oštećeni od tog udarca pao na pod i povratio, te da se nije vratio ponovo da ruča. U svojoj izjavi datoj u istrazi 20.02.2006.godine, svjedokinja Zovko je navela da je izvjesni Kaminić udario Marka Zovku koji je pao na pod, ne spominjući da je isti povratio. Na upit da li je poznavala Kaminića, svjedokinja Zorica Zovko je odgovarila da ga prije navedenog događaja nije viđala, ali da ga je neko iz mase zovnuo u trenutku kada je udario Marka Zovku, pa tako zna da je to bio Kaminić. Ove navode da je kritične prilike neko zvao Kaminića nije potvrdio niko od saslušanih svjedoka.

527. Svjedokinja Anica Kolobara na predmetne okolnosti je navela da je optuženi Mehmed Kaminić u predvorju škole udario oštećenog Marka Zovku šakom, u predio prsa, da mu je tako izbio zrak iz pluća, zbog čega se isti onesvjestio i nije mogao doći sebi 3 sata te da ga je ona sa drugim zatvorenicima vukla do prostorije gdje je ležao, gdje su ga polijevali vodom. Tom prilikom po navodima ovog svjedoka oštećeni Marko nije povraćao niti je krvario, već je samo plakao. Ista svjedokinja ovaj događaj uopšte nije spominjala u svojoj izjavi datoj u istrazi dana 06.05.2014.god. a na upit da objasni ovu razliku u iskazima, svjedokinja Kolobara je navela da je to ranije zaboravila da kaže.

528. Svjedokinja Dragica Crnjac je na glavnom pretresu izjavila da je vidjela kako je optuženi Mehmed Kaminić zaskočio i nogom udario Marka Zovku u prsa, usljed kojeg udarca je isti pao, „cipele mu se izuše“ i onesvijestio. Ni ova svjedokinja predmetni događaj uopšte nije spominjala prilikom davanja svoja prva dva iskaza u istrazi, i to: dana

¹⁰⁰ Transkript broj: S1 1 K 017146 15 Kri od 08.04.2015. godine, str. 31.

20.02.2006. godine i 25.03.2014. godine,¹⁰¹ pa na upit da objasni zbog čega u ranijim iskazima ovaj događaj uopće ne spominje, svjedokinja Crnjac izjavi da je i ranije u istrazi pričala o tom događaju, ali da to nije unijeto u zapisnik. Međutim, svjedokinja Dragica Crnjac je prilikom davanja trećeg iskaza u istrazi i to dana 10.7.2014. godine¹⁰² izjavila da je bila prisutna kada je optuženi Mehmed Kaminić udario oštećenog Marka Zovku, ali da nije vidjela sam čin udarca, nego da je od drugih zatvorenika čula da je vojnik po prezimenu Kaminić udario Marka Zovku u predjelu prsa, a da je vidjela kako Marko leži na hodniku škole. Navedenu razliku u iskazima svjedokinja objašnjava time da je hodnik u školi prema sali bio mračan, da je vidjela Marka kako stoji i viče „gdje si komšija daj mi hljeba“, a da je potom čula kako ostali zatvorenici govore da je Kaminić udario Marka pa se svjedokinja u tom trenutku okrenula i vidjela kako Marko leži na podu, nakon čega je otišla.

529. Svjedok Marko Crnjac u svom iskazu datom u istrazi, koji je u skladu sa odredbom člana 273. stav 2. pročitao na glavnom pretresu, izjavio je da je oštećenog Marka u hodniku škole udario šakom izvjesni Sultan, te da je vidio nakon toga da je isti bio krvav i da mu je krv išla iz usta.

530. Svjedok Eso Tipura ističe da nije bio prisutan u školi kada se predmetni događaj desio, ali je čuo od lica koja su bila u školi da je Kaminić po nadimku Zaim udario u školi jednog zatvorenika hrvatske nacionalnosti koga su zvali Markec, a koji je bio „retardirana osoba“.

531. Pored navedenih nesaglasnosti u iskazima saslušanih svjedoka, kako u pogledu načina na koji je optuženi Mehmed Kaminić udario oštećenog Marka Zovku, tako i u pogledu pretrpjelih posljedica od tog udarca, Vijeće ističe da Tužilaštvo u okviru dokaznog postupka nije provelo dokaz saslušanjem svjedoka oštećenog Marka Zovke, niti je provelo vještačenje na okolnost njegovog psihičkog stanja, odnosno duševne bolesti.

532. Sud na osnovu provedenih dokaza nije mogao van razumne sumnje utvrditi na koji način i u koji dio tijela je udaren oštećeni Marko Zovko niti je mogao utvrditi kakva je posljedica nastupila na strani oštećenog. Sud konstatuje da je Tužilaštvo optuženom stavilo na teret da je oštećenom nanio fizičke bolove na način što ga je snažno udario

¹⁰¹ Dokaz Tužilaštva T-4

¹⁰² Zapisnik o saslušanju svjedoka broj: T20 0 KTRZ 0003728 06

šakom u predjelu stomaka, usled čega je isti pao i povratio hranu koju je prethodno pojeo. U pogledu načina nanaošnja udarca svjedoci su dali potpuno suprotne izjave i to kako na glavnom pretresu tako i u istrazi. Tako je na glavnom pretresu svjedokinja Mikulić navela da je oštećeni udaren šamarom ili šakom, bez navođenja u koji dio tijela, svjedokinja Zorica Zovko je istakla da je zadobio udarac kundakom puške u stomak, svjedok Anica Kolobara da je udaren šakom u prsa, dok je Dragica Crnjac prvo izjavila da se radilo o udarcu nogom u prsa, da bi kasnije navela da udarac nije vidjela. Svjedoci Željka Zovko i Esad Tipura nisu vidjela kako je oštećeni udaren. Suprotno tome u iskazim datim u istrazi isti svjedoci su drugačije govorili, pa je tako svjedok Mladenka Mikulić navela da je oštećeni zadobio šamar, dok svjedokinja Zorica Zovko nije precizirala način udaranja oštećenog, a svjedokinje Anica Kolobara ovaj događaj u istrazi nije spominjala, dok je Dragica Crnjac tek u trećoj izjavi u istrazi navela da je oštećeni Marko udaren ali da ona to nije vidjela. Imajući u vidu ovako različite izjave svjedoka koji su saslušani na predmetnu okolnost Sud nije mogao van razumne sumnje utvrditi način na koji je oštećeni udaren, odnosno čime i u koji dio tijela.

533. Takođe u toku postupka svjedoci su potpuno različito svjedočili o stanju u kome se nalazio oštećeni nakon dobijenog udarca, odnosno o posljedicama koje je zadobio. Tako je na glavnom pretresu svjedokinja Mladenka Mikulić navela da je oštećeni pao i da se odmah podigao, da nije imao fizičkih tragova povređivanja, ali se sav tresao. Svjedokinja Željka Zovko je navela da je pao i povraćao te odmah potom od nje tražio da jede, dok je svjedokinja Zorica Zovko istakla da je pao i povratio ali da se nije vratio da ruča. Svjedokinja Anica Kolobara je navela da mu je izbijen zrak iz pluća zbog čega se onesvjestio i nije mogao tri sata doći sebi, ali da nije povraćao, niti krvario, već je samo plakao. Takođe i svjedokinja Dragica Crnjac je na glavnom pretresu istakla da se oštećeni onesvjestio, stim što je dodala da su mu se cipele izule. Svjedok Marko Crnjac, čiji je iskaz pročitan, naveo je da je oštećeni bio krvav i da mu je krv išla iz usta. U istrazi isti svjedoci su dali drugačije izjave. Tako je svjedok Mladenka Mikulić jedino istakla da je oštećeni pao, ne spominjujući da se odmah digao i od straha tresao, svjedokinja Željka Zovko u prvoj izjavi iz istrage predmetni događaj nije spominjala, dok je u drugoj izjavi u istrazi navela da je oštećeni nakon izvjesog vremena povratio, dok svjedokinja Zorica Zovko, u istrazi uopšte ne navodi da je oštećeni Marko povratio. Svjedokinja Anica Kolobara ovaj događaj u istrazi uopšte ne spominje, dok je svjedokinja Dragica Crnjac, koja predmetni događaj u prve dvije izjave u istrazi ne spominje, tek je u trećoj izjavi iz istrage rekla da je Marko pao, ali da se nije onesvjestio kako je to tvrdila na glavnom pretresu, niti je u

istrazi spominjala da su mu se od udarca cipele izule.

534. Prema tome od svih navedenih svjedoka koji su svjedočili na predmetnu okolnost samo dva svjedoka su na glavnom pretresu navela da je oštećeni povratio, i to Željka Zovko koja je tu činjenicu istakla i u istrazi, dok Zorica Zovko u svom iskazu datom u istrazi ovu posljedicu uopšte nije navela. Međutim i među ovim svjedokinjama postoji razlika u iskazima datim na glavnom pretresu u odnosu na ponašanje oštećenog posle primljenog udarca, s obzirom da je svjedokinja Željka Zovko istakla da je oštećeni odmah nakon što je povratio tražio ponovo da jede, dok je svjedokinja Zorica Zovko navela da posle povraćanja Marko nije jeo. Sud konstatuje da osim svjedoka Crnjac Marka koji je u svom iskazu datom u istrazi, naveo da je Sulatan udario Marka i da je istom išla krv iz usta, ostali svjedoci nisu isticali da je oštećeni imao bili kakvu vidnu povredu kao posljedicu primljenog udarca.

535. Imajući u vidu ovako različite iskaze svjedoka u odnosu na način povređivanja i stanje u kojem se nalazio oštećeni nakon toga, kao i činjenicu da sam oštećeni nije saslušan na predmetne okolnosti, sud na osnovu provedenih dokaza nije mogao van razumne sumnje utvrditi kakva je konkretna posledicu nastupila, tj. nije mogao utvrditi intenzitet fizičke boli ili patnje na strani oštećenog, odnosno da li se u konkretnom slučaju, usled zaprimljenog udarca, radilo o teškoj duševnoj ili tjelesnoj patnji, odnosno o ozbiljnom nastaju na ljudsko dostojanstvo, iz kojeg razloga je Sud primjenom instituta *in dubio pro reo*, optuženog Mehmeda Kaminića oslobodio od odgovornosti za ovu tačku optužnice.

Tačka 5. oslobađajućeg dijela presude (tačka 11. izmijenjene optužnice)

Navedenom tačkom optužnice optuženi Enes Ćurić se tereti da je u svojstvu upravnika zatvoreničkog objekta saglasio se i odobravao, a Demirović Ibrahim u svojstvu komandanta 47. Brdske brigade naređivao da iz zatvoreničkog objekta noću više puta budu odvođene mlađe ženske osobe na prisilne radove među kojima lice „B“, Mladenku Mikulić i Irenu Mikulić, da bi ih vraćali tek u jutarnjim časovima, pa su tako neutvrđenog dana u vremenskom periodu od 22.07. do 02.12.1993. godine, vođene u jednu hrvatsku kuću, koju su čistile za lične potrebe Demirović Ibrahima, te time namjerno činili i značajno doprinosili prisiljavanju ovih lica na prinudne radove.

536. Na ove okolnosti Vijeće je saslušalo svjedoke: Joziku Ivanković, Alena Rozića, Mladenku Mikulić, Ilku Kožulj, M.G., Marka Grgića, Anđu Jašin, svjedokinju „B“, te optuženog Enesa Ćurića u svojstvu svjedoka.

537. Nakon izvršene analize naprijed navedenih iskaza svjedoka, Vijeće nalazi nesporno utvrđenom činjenicu da su svjedokinja B, Mladenka Mikulić i Irena Mikulić, u inkriminisano periodu izvođene iz zatvoreničkog objekta u Osnovnoj školi u Potocima, a kako bi čistile kuće za potrebe pripadnika Armije R BiH. Naime iz saglasnih iskaza svjedokinje Mladenke Mikulić i svjedoka „B“ proizilazi da su iste jedne prilike čistile kuću optuženog Ibrahima Demirovića, stim što su svjedokinje Mladenka Mikulić kao i svjedokinje Anđa Jašin i Jozika Ivanković saglasno navele, da je istu kuću čistila i Irena Mikulić. Međutim Tužilaštvo u činjeničnom opisu predmetne tačke izmjenjene optužnice nije preciziralo o kojim se drugim mlađim ženama radi, niti se vidi gdje su i na koje prisilne radove izvođene, već jedino u opisu stoji da su iz zatočeničkog objekta „noću više puta odvođene mlađe ženske osobe na prisilne radove“ među kojima lice „B“, Mladenka Mikulić i Irena Mikulić. Pri tome u činjeničnom opisu nije navedeno iz kojeg su zatočeničkog objekta ove žene izvođene i pod kojim okolnostima.

538. Sud iz provedenih dokaza nije *van svake razumne sumnje*, utvrdio da je upravo optuženi Demirović naredio njihovo odvođenje, a da se optuženi Enes Ćurić saglasio i da je odobrio odvođenje navedenih ženskih osoba kako bi iste čistile kuću, koju je za lične potrebe koristio Demirović, te da su isti na taj način namjerno činili i značajno doprinosili prisiljavnju ovih lica na prinudne radove, a kako to stoji u činjeničnom opisu predmetne tačke izmjenjene optužnice..

539. Naime, svjedokinja Mladenka Mikulić i svjedokinja „B“, koje su u činjeničnom opisu izmjenjene optužnice navedene da su išle čistiti kućedale su potpuno različite iskaze na okolnost ko ih je odredio i odveo..

540. Tako je svjedokinja Mladenka Mikulić izjavila da je optuženi Enes Ćurić, prozivao mlađe žene koje su bile zatvorene u Osnovnoj školi u Potocima da idu čistiti kuće, koje je onda do odredišta pratila naoružana vojska. Svjedokinja Mikulić ističe da je jednom čistila kuću gdje je bila smještena policija a drugi put kuću za Demirovića, kojeg su zvali Hećim.

541. Ista svjedokinja navodi da su na čišćenje kuće koju je koristio Demirović išle ona, Irena Mikulić, svjedokinja „B“ i misli Anica Kolobara, za koju nije sigurna.

542. Međutim, svjedokinja B ističe da su kuću optuženog brahima Demirovića čistile ona i Mladenka Mikulić, da im je Hećim rekao da idu čistiti tu kuću i da ih je Hećim vratio u školu, pri čemu uopšte ne spominje optuženog Enesa Ćurića da ih je prozivao ili odredio da idu čistiti kuću, niti spominje da je bio prisutan kada se taj događaj desio

543. Svjedok Alen Rozić takođe ne spominje optuženog Enesa Ćurića u kontekstu prisilnog izvođenja žena, nego navodi da su iste izvođene od strane „Hebiba“, pri tome pokazujući u sudnici na optuženog Habiba, te ističući da je tako jednom prilikom „Hebib“ odveo svjedokinju B i Mladenku Mikulić da čiste kuće, ali da mu pojedinosti o tom događaju nisu poznate.

544. Međutim, isti svjedok je tokom saslušanja u istrazi¹⁰³ izjavio da mu je neko od zarobljenika pričao da je lice Ibrahim Demirović izvodio zaštićenog svjedoka B, Mladenku Mikulić i Irenu Mikulić, a ne Hebib kako je to naveo na glavnom pretresu. Nakon što mu je ukazano na ovu razliku u iskazima, svjedok Rozić je istakao da ostaje kod ranijeg iskaza datog u istrazi, objašnjavajući da je taj iskaz bio svježiji i da je sigurniji u ono što je tada izjavio.

545. Takođe i svjedokinja Jozika Ivanković je navela da su prije odvođenja zatvorenika na živi štit, tri žene izvedene da obavljaju radove, među kojima je bila Mladenka Mikulić, svjedik „B“ kao i još jedna Mikulićka kojoj je zaboravila ime, stim što ne zna gdje su išle da rade. Ističe da je optuženi Enes Ćurić prozvao žene da čiste, a ko ih je čekao pred školom ne zna.

546. Svjedokinja Jozika Ivanković takođe je navela da je i ona u dva navrata izvođena iz O.Š. zajedno sa Anicom Kolobarom i Zorom Zovko da čiste kuću nekom nepoznatom vojniku, međutim, pored činjenice da se radi o ženama u starijoj životnoj dobi, koje nisu obuhvaćene izmjenjenom optužnicom, sud konstatuje da svjedokinje Anica Kolobara i Zorica Zovko nisu potvrdile ove navode svjedokinje Jozike Ivanković, zbog čega sud iste nije mogao prihvatiti.

547. Svjedokinja Ilka Kožulj koja ima samo posredna saznanja o predmetnim inkriminacijama, izjavila je kako je čula da su *dvije žene odvedene da očiste Hećimovu kuću, pri tome ne navodeći ko ih je odredio, prozvao i odveo iz škole.*

548. Svjedočeći na okolnost odvođenja žena iz škole u Potocima na čišćenje kuće, Anđa Jašin je izjavila: *„Izvođena je Mladenka Mikulić, pokojna Irena... još je jedna žena išla s' njima da čiste kuću neku hrvatsku, da bi stanov'o taj Hećim u njoj.* Dalje svjedokinja navodi da je bila prisutna kada je svjedokinja B prozvana da ide da čisti kuću za optuženog Hećima, ali da se ne može izjasniti koje lice je prozvalo svjedokinju B.

549. Da su žene iz Osnovne škole u Potocima izvođene, potvrdio je i svjedok M.G., ali ne zna ko ih je izveo, samo mu je poznato da su u školi spominjali „nekog Hećima“.

550. Takođe i optuženi Enes Ćurić je potvrdio da su žene iz škole u Potocima vođenje radi čišćenja kuća, pa tako navodi da su Habib Čopelj i Ibrahim Demirović odveli svjedokinju B, Mladenku i Irenu Mikulić da im čiste kuće, ali da se ne može izjasniti koji to datum bio, te da on nije bio prisutan njihovom odvođenju, nego da su mu tu informaciju prenijeli stražari iz škole.

551. Na okolnosti ove tačke, na glavnom pretresu je pročitao iskaz svjedoka Marka Grgića¹⁰⁴, koji je izjavio da je njegova kćerka Blaženka, sa dopuštenjem Enesa Ćurića, tokom dana izvođena kako bi išla na čišćenje hrvatskih kuća.

552. Na osnovu ovako različitih iskaza saslušanih svjedoka, a u nedostatku drugih dokaza, Vijeće nije moglo *van razumne sumnje* utvrditi da je upravo optuženi Ibrahim Demirović zv. Hećim, kao komandant 47. bbr Armije R BiH, naredio izvođenje svjedokinje „B“, Mladenke Mikulić i Irene Mikulić na prinudne radove, a da se optuženi Enes Ćurić u svojstvu upravnika zatvoreničkog objekta sa tim saglasio i odobravao.

553. Vijeće konstatuje da je optuženi Ibrahim Demirović imenovan za komandanta 47. bbr Armije R BiH tek dana 13.09.1993. godine, dok Tužilaštvo istog tereti da je u periodu od 22.07. do 02.12.1993. godine, tj. u periodu i prije njegovog imenovanja na navedenu funkciju, naređivao izvođenje mlađih ženskih osoba da čiste kuće, Naime, iz iskaza

¹⁰³ Zapisnik broj: 17-12/3-47/06 od 21.02.2006.godine, dokaz Tužilaštva T-7

svjedokinje Mladenke Mikulić i svjedoka „B“ proizilazi da su samo jednom išle da čiste kuću za potrebe optuženog Demirovića, stim što svjedokinja Mladenka Mikulić ističe da se predmetni događaj desio prije odvođenja zatvorenika na živi štit, a što je bilo 24.08.1993.godine, kako je sud utvrdio u osuđujućem dijelu presude, dok je svjedokinja „B“ odvođenje da čisti kuću optuženom Demiroviću, povezala sa peridom kada je započeto njeno izvođenje radi silovanja, što se na osnovu provedenih dokaza iznesenih takođe u osuđujućem dijelu obrazloženja presude, dogodilo u drugoj polovini jula 1993. godine. Ostali saslušani svjedoci nisu precizirali vrijeme odvođenja mlađih žena na rad. Prema tome, obje navedene svjedokinje ukazuju da se predmetni događaj desio u periodu prije imenovanja optuženog Demirovića za komadanta 47 bbr. AR BiH, odnosno u vrijeme kada Demirović nije bio komadant iste brigade. U toku postupka, Tužilaštvo nije provelo dokaze iz kojih bi proizilazilo da je optuženi Demirović bio nadređen optuženom Ćuriću, odnosno da je prema istom imao naredbodavni položaj, budući da je optuženi Ćurić bio pripadnik 49.bbr. AR BiH. Naime u uvodnom dijelu činjeničnog opisa izmjenjenje optužnice stoji da je optuženi Ćurić do 13.09.1993.godine bio pripadnik 47 bbr. AR BiH, ne navodeći da je isti imao bilo kakvu drugu funkciju ili položaj. Takođe, uvidom u materijalne dokaze koji su uvedeni u spis, a to su naredbe/dozvole za izvođenje zatvorenika na rad, a u čijem potpisu je komadant Ibrahim Demirović, ne stoji da je u vrijeme donošenja istih, optuženi Demirović naređivao da se iz Osnovne škole u Potocima na rad izvedu mlađe žene. Takođe niko od gore pomenutih svjedoka nije naveo da je vidio ili čuo da je optuženi Demirović izdavao naredbe optuženom Ćuriću, ili bilo kojem drugom pripadniku AR BiH, u smislu odvođenja mlađih žena na rad

554. S obzirom da Sud na osnovu provedenih dokaza nije mogao van razumne sumnje utvrditi da je optuženi Demirović naredio izvođenje mlađih žena na rad, Sud takođe nije mogao van razumne sumnje ni da utvrdi da je optuženi Enes Ćurić, preduzeo radnje koje su mu tačkom 11. izmijenjene optužnice stavljene na teret, odnosno da se isti kao upravnik zatvoreničkog objekta, sa tom naredbom saglasio i da je odobrio odvođenje svjedokinje B, Mladenke Mikulić i Irene Mikulić na prisilni rad kritične prilike.

555. Vijeće takođe ističe da odvođenje na prinudni rad zaštićenih lica, ne predstavlja samo po sebi, u svakom slučaju i kršenje odredbi Ženevskih konvencija. Da bi se utvrdilo

¹⁰⁴ Zapisnik broj: 17-12/3-38/06 od 10.02.2006. godine, dokaz Tužilaštva T-16

da li je odvođenje na prisilni rad bilo protivpravno, nužno je prije svega utvrditi da li isto odvođenje ima karakter „okrutnog postupanja“.¹⁰⁵

556. Iz iskaza saslušanih svjedoka Sud nije mogao utvrditi koliko dugo su žene boravile na ovim radovima, niti su svjedoci u svojim iskazima navodili u kakvim uslovima i pod kojim okolnostima su žene radile, odnosno čistile kuće u koje su odvođene.

557. Naime saslušani svjedoci nisu potvrdili navode iz činjeničnog opisa ove tačke optužnice da su se oštećene sa prisilnog rada vraćale tek u jutarnjim časovima, kako to stoji u izmijenjenoj optužnici. Tako je svjedokinja Mladenka Mikulić navela da je prvi put čistila kuću za policiju, te da je uveče vraćena u školu, dok je svjedokinja B navela da su istu noć vraćene u školu.

558. Na osnovu izvedenih dokaza, a imajući u vidu prirodu posla koje su Mladenka Mikulić, Irena Mikulić i svjedokinja B kritične prilike obavljale, kao i dužinu trajanja tih poslova, Vijeće nije moglo van razumne sumnje utvrditi da je prinudni rad u konkretnom slučaju, imao karakter „okrutnog postupanja“.

559. Imajući u vidu sve navedeno, Sud je temeljem odredbi član 284. tačka c) ZKP BiH, odnosno rukovodeći se principom *in dubio pro reo*, optužene Enesa Ćurića i Ibrahima Demirovića zv. Hećima, oslobodilo od optužbi koje su im tačkom 11. izmijenjene optužnice stavljene na teret.

Tačka 6. oslobađajućeg dijela presude (tačka 12. izmijenjene optužnice)

Tužilaštvo je optuženom Enesu Ćuriću stavilo na teret da je dana 02.08.1993. godine ili približno tog dana, odredio i uputio na prisilni rad-kopanje rovova na prvu borbenu liniju u mjesto Potoci, od gostionice „Borik“ osam zatvorenika hrvatske nacionalnosti, među kojima Zovko Stanka zv. „Đatko“, Drinovac Stanka, Sesar Peru, Sesar Marka, A. A. i druge, pa dok su imenovani radili na kopanju rovova nepoznati stražar, koji je po odobrenju Enesa Ćurića vodio zatvorenike na radove, naredio je A.A. i Zovku Stanku zv. „Đatko“ da premjeste jednu željeznu kapiju do nekog betonskog predmeta, kako bi to skupa prenijeli do rova na prvoj borbenoj liniji, pa postupajući po naredbi čuvara određenog od strane Ćurić Enesa, došlo je do

¹⁰⁵ Kovač, drugostepena presuda, u paragraf 149, poziva se na predmet *Blaškid*, presuda Žalbenog vijeda paragraf 595 i

otvaranja vatre kako sa položaja Hrvatskog vijeća odbrane tako i iz pravca Šumarske kuće, gdje se nalazila grupa pripadnika Armije RBiH, kojom prilikom je A. A. ranjen u predjelu vrata ispod brade dok je istim metkom Stanko Zovko zv. „Đatko“ pogođen u grudni koš, s lijeve strane, usljed čega je Zovko Stanko zv. „Đatko“ od zadobijenih povreda na licu mjesta preminuo, te sahranjen pred svojom kućom, dok je A. A. zadobio tjelesne povrede, čime je namjerno činio i značajno doprinio prisiljavanju ovih lica na prinudne radove.

560. Na navedene okolnosti Vijeće je saslušalo svjedoke Mladenku Mikulić, Željka Zovko, Anđu Jašin, A.A., Stanka Drinovca, Esada Tipuru te optuženog Enesa Ćurića u svojstvu svjedoka.

561. Svjedokinja Mladenka Mikulić je izjavila da joj je poznata činjenica da su muškarci vođeni da kopaju rovove kanale odnosno tranšeje, te dodaje kako je prilikom obavljanja prinudnih radova među prvim poginuo Stanko Zovko. Svjedokinja dalje navodi da se sjeća da su pored Stanka Zovke kasnije poginuli i Marko Sesar, Marko Bilić i Ljubo Škobić.

562. Svjedočeći na predmetne okolnosti svjedokinja Željka Zovko je takođe navale da joj je poznato da je prilikom obavljanja prinudnih radova ubijen Stanko Zovko zv. Đatko. Nadalje, svjedokinja Anđa Jašin koja je svjedočila općenito o izvođenju muškaraca na prislini rad je navela da je na prisilnom radu poginulo mnogo muškaraca, između ostalih i Stanko Zovko zv. „Đatko“.

563. Svjedok Stanko Drinovac je naveo da je radni vod u kome se nalazio, prešao u neku zgradu u Potocima, tako da je bio razdvojen od ostalih zatvorenika. Navodi da je bio očevidac stradanja Stanka Zovke te da je zajedno sa pokojnim Stankom Zovko i još jednim zatvorenikom koji se zvao Ante, kritičnog dana išao da donese neko korito. Kada su isto ponijeli opalila je puška i pogodila Stanka u glavu a Antu po vratu.

564. Isti svjedok ne zna ko ih je kritične prilike odredio i uputio na prislini rad.

565. Svjedok A. A. je naveo da je jedno vrijeme bio smješten u Skenderovim kućama u Potocima, gdje su zatvorenici izvođeni na prisilne radove, na način da bi dolazila policija i tražila određen broj ljudi, a nakon što bi Omer Tipura odredio ko će ići, policija ih je vodila na mjesta gdje će da rade. Ističe da je u vrijeme boravka u Skenderovim kućama, bio neposredni očevidac stradanja Stanka Zovke, zvani Đatko, koji je dana 02.08.1993. godine poginuo na način što ga je metak pogodio u prsa i izašao iza plečke, dok je isti

svjedok ranjen ispod brade.

566. Ovaj svjedok ističe da su tom prilikom ponijeli betonsko korito i pošli u pravcu vojnika koji su se nalazili iza jedne šumarske kuće. Tada se zapucalo kako od strane pripadnika HVO koji su bili u mjestu Vojno tako i od strane pripadnika AR BiH koji su se nalazili kod šumarske kuće. U jednom momentu je osjetio kako ga oprži nešto ispod brade, a tada je Stanko zavikao majko moja i pao pored njega. Stanka su četvorica ljudi među kojima i Pero Sesar odnijeli pred njegovu kuću gdje je zamotan u deku i zakopan.

567. Svjedok je na upit tužioca da li zna sa koje strane je pogođen Stanko Zovko, izjavio „E ja kad sam došao u na, onaj u ambulantu, ovaj, Tipura je rek'o evo ulazne rane, evo izazne rane. E u odnosu kako sam ja staj'o da bi mogla doći s lijeve strane onaj iz one šumarske kuće.“

568. Svjedok A.A. je u svom svjedočenju izjavio da ih je svakodnevno odvodio i dovodio policajac, a da bi onda dolazile jedinice po njih. Dakle, niti ovaj svjedok ne spominje optuženog Enesa Ćurića u kontekstu određivanja i upućivanja zatvorenika na prinudni rad.

569. Svjedok Esad Tipura je svjedočeći na okolnost stradanja Stanka Zovka zv. „Đatko“, izjavio da je radni vod sačinjen od zatvorenika hrvatske nacionalnosti, nakon Omerikinih kuća gdje su boravili oko desetak dana, prešao u Skenderove kuće u Potocima, te da je on svo vrijeme bio sa njima i obezbjeđivao iste. Ističe da se izvođenje zatvorenika odigravalo tako što bi svakog jutra sa linije dolazila dvojica-trojica vojnika koji su od ovog svjedoka tražili da pripremi radni vod za odlazak na rad. Isti svjedok nije naveo da je tom prilikom bio prisutan optuženi Ćurić niti da je podnosio izvještaje o dešavanjima i svojim aktivnostima Ćuriću.

570. Svjedok Tipura je nadalje istakao da je „Đatko“ poginuo u Popovskom samostanu noseći jednu gredu i njega je metak pogodio u srce, dok je drugi zatvorenik A. ranjen i njemu je metak okrznuo kožu u blizini grla. Isti svjedok ističe da je negdje u septembru mjesecu 1993. godine došla naredba da se zatvorenici iz radnog voda prebace u Osnovnu školu u Potocima i da budu zajedno sa ostalim zatvorenim civilama.

571. Svjedok Alen Rozić je istakao da su neki zatvorenici ginuli dok su bili u Skenderovim kućama, te da je u to vrijeme poginuo Stanko Zovko zvani Đatko.

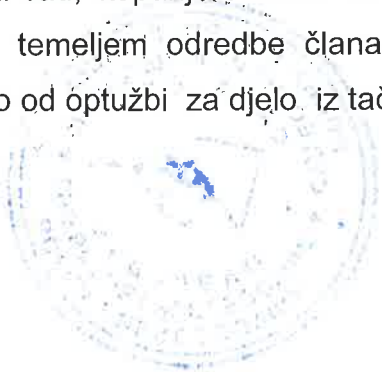
572. Tako je i optuženi Enes Ćurić u svojstvu svjedoka izjavio da je u Skenderovim

kućama na radnoj obavezi bio Eso Tipura, da su zatvorenici vođeni da idu na kopanje i da su isti boravili u Skenderovim kućama do 13.09.1993. godine“.

573. Na osnovu saglasnih iskaza gore navedenih svjedoka Sud je van razune sumnje utvrdio da je dana 02.08.1993. godine prilikom izvođenja prisilnih radova u mjestu Potoci poginuo Stanko Zovko zvani Đatko na način kako je to navedeno u činjeničnom opisu izmijenjene optužnice i da je te prilike ranjen zatvorenik A.A. Međutim na osnovu saglasnih iskaza svjedoka A.A. i Stanka Drinovca, koji su kritične prilike bili prozvani i odvedeni na prinudni rad, te koji su ujedno neposredni očevici stradanja Stanka Zovke, Sud nije mogao van razumne sumnje utvrditi da je kritične prilike upravo optuženi Ćurić odredio i uputio zatvorena lica na prisilni rad-kopanje rovova na prvu borbenu liniju u mjesto Potoci. Tu činjenicu nije naveo ni jedan od saslušanih svjedoka tokom pretresa.

574. Sa druge strane, Sud je imao u vidu i saglasne iskaze svjedoka A.A., Esada Tipure i Alena Rozića, iz kojih proizilazi da je radni vod u vrijeme pogibije Stanka Zovke i ranjavanja A.A. bio smješten u Skenderovim kućama. Na osnovu saglasnih iskaza svjedoka Ese Tipure i A.A., a što je naveo i optuženi Enes Ćurić, zaduženje za radni vod u Skenderovim kućama imao je Esad Tipura.

575. Shodno naprijed iznesenom, a imajući u vidu da iz provedenih dokaza nije van razumne sumnje dokazano da je optuženi Ćurić kritične prilike zatvorenike odredio i uputio na prisilni rad, kopanje rovova na prvu borbenu liniju, Vijeće je u nedostatku drugih dokaza, temeljem odredbe člana 284. tačka c) ZKP BiH, optuženog Enesa Ćurića oslobodilo od optužbi za djelo iz tačke 12. izmijenjene optužnice.

ODLUKA O TROŠKOVIMA POSTUPKA

Optužene Enesa Ćurića, Ibrahima Demirovića i Habiba Čopelja, koji su za pojedine tačke izmjenjenih optužnica oglašeni krivim, Sud je u cjelosti oslobodio dužnosti da nadoknade troškove postupka smatrajući da bi zbog njihovog slabog imovnog stanja, plaćanjem istih bilo dovelo u pitanje izdržavanje optuženih odnosno osoba koje su oni dužni da izdržavaju, a što je u skladu sa članom 188. stav 4. ZKP BiH.

Kada je riječ o optuženima Samiru Kreso i Mehmedu Kaminiću, u odnosu na koje je Sud donio oslobađajuću presudu, Sud je iste primjenom odredbe člana 189. stav 1. ZKP- a BiH oslobodio dužnosti naknade troškova postupka te isti padaju na teret budžetskih sredstava.

ODLUKA O IMOVINSKO PRAVNIM ZAHTJEVIMA

Primjenom odredbi člana 198. stav 2. i 3. ZKP BiH, Sud oštećene, radi ostvarivanja imovinskopravnog zahtjeva, upućuje na parnicu, s obzirom da podaci prikupljeni u toku ovog postupka nisu Sudu pružili pouzdan osnov za potpuno ili djelimično dosuđenje, pa bi utvrđivanje visine imovinsko pravnog zahtjeva predstavljalo nepotrebno odugovlačenje predmetnog postupka, kao i zbog činjenice da su optuženi oslobođeni ili u cjelosti ili za pojedine tačke izmjenjenih optužnica.

ZAPISNIČAR

Pravni savjetnik-asistent

Samira Kustura Čolić

Samira Kustura Čolić

POUKA O PRAVNOM LIJEKU: Protiv ove presude stranke obranili mogu izjaviti žalbu vijeću Apelacionog odjeljenja Suda u roku od 15 (petnaest) dana od dana prijema pismenog opravka presude.

U skladu sa odredbom člana 293. stav 4. ZKP BiH oštećeni presudu mogu pobijati žalbom, samo u dijelu koji se odnosi na odluku Suda o troškovima krivičnog postupka i odluku o imovinsko pravnom zahtjevu.

*Žalba se podnosi Sudu u dovoljnom broju primjeraka.

I. ANEX I DOKAZI
1. DOKAZI TUŽILAŠTVA

(a) SASLUŠANI SVJEDOCI I VJEŠTACI

1. Stanislav Krezić-03.03.2015. godine
2. Željka Zovko-08.04.2015. i 14.04.2015. godine
3. Zorica Zovko-29.04.2015. godine
4. Mladenka Mikulić-20.05.2015. godine
5. Dragica Crnjac-10.06.2015. godine
6. Ilka Kožulj- 01.07.2015. godine
7. Anica Kolobara-08.07.2015. godine
8. Anđa Jašin-15.07.2015. godine
9. Zaštićeni svjedok „B“-02.09.2015. godine
10. Š. V.-09.09.2015. godine
11. K. S.-16.09.2015. godine
12. Zaštićeni svjedok „A“-23.09.2015. godine
13. Rozić Alen-30.09.2015. godine
14. A. A.-14.10.2015. godine
15. Zovko Boro-21.10.2015. godine
16. Zovko Dalibor-21.10.2015. godine
17. Zovko (Buntić) Daliborka-28.10.2015. godine
18. Ivanković Dražen-28.10.2015. godine
19. Š. C.-04.11.2015. godine
20. A. J.-04.11.2015. godine
21. R. D.-11.11.2015. godine
22. R. P.-11.11.2015. godine
23. Marić Drago-02.12.2015. godine
24. Tipura Esad-02.12.2015. godine
25. K. D.-09.12.2015. godine
26. Ivanković Jozika- 09.12.2015. godine
27. B. A.-23.12.2015. godine
28. B. S.-23.12.2015. godine
29. G. A.-13.01.2016. godine
30. G. M.-13.01.2016. godine
31. Šilić Mara-02.03.2016. godine
32. Kožul Marija-02.03.2016. godine
33. Drinovac Stanko-02.03.2016. godine
34. Vještak Karan Željko-10.02.2016. godine

(b) **MATERIJALNI DOKAZI TUŽILAŠTVA**

T-1	1. Zapisnik o prepoznavanju lica na osnovu fotografija br. T20 0 KTRZ 0003728 06 od 30.06.2014. godine, lice - Habib Čopelj, u potpisu svjedok Zovko Željka; 2. Zapisnik o prepoznavanju lica na osnovu fotografija br. T20 0 KTRZ 0003728 06 od 30.06.2014. godine, lice – Enes Ćurić, u popisu svjedok Zovko Željka; 3. Zapisnik o prepoznavanju lica na osnovu fotografija br. T20 0 KTRZ 0003728 06 od 30.06.2014. godine, lice – Samir Kreso, u potpisu svjedok Zovko Željka; 4. Zapisnik o prepoznavanju lica na osnovu fotografija br. T20 0 KTRZ 0003728 06 od 30.06.2014. godine, za lice – Mehmed Kaminić, u potpisu svjedok Zovko Željka; 5. Zapisnik o prepoznavanju lica na osnovu fotografija br. T20 0 KTRZ 0009567 14 od 09.10.2014. godine, lice – Ibrahim Demirović, u potpisu svjedok Zovko Željka
T-2	Popis logoraša osnovne škole „Bratstvo i jedinstvo“ Potoci – Hrvatska udruga logoraša domovinskog rata u BiH, u potpisu Karlo Marić
T-3	1. Zapisnik o prepoznavanju lica na osnovu fotografija br. T20 0 KTRZ 0003728 06 od 30.06.2014. godine, lice – Enes Ćurić, u potpisu svjedok Zovko Zorica; 2. Zapisnik o prepoznavanju lica na osnovu fotografija br. T20 0 KTRZ 0003728 06 od 30.06.2014. godine, lice – Ibrahim Demirović, u potpisu svjedok Zovko Zorica
T-4	a) Zapisnik o saslušanju svjedoka Dragica Crnjac, Tužilaštvo BiH, broj T20 0 KTRZ 0003728 06 od 10.07.2014. godine; b) Zapisnik o saslušanju svjedoka Dragica Crnjac, SIPA, broj: T-16-12/3-1-04-2-Z-42/14 od 25.03.2014. godine; c) Zapisnik o saslušanju svjedoka Dragica Crnjac, SIPA, broj: 17-12/3-45/06 od 20.02.2006. godine.

T-5	Zapisnik o saslušanju svjedoka Š. V. dat Tužilaštvu BiH broj T20 0 KTRZ 0009567 14 od 10.10.2014.godine
T-6	Zapisnik o prepoznavanju lica na osnovu fotografija od strane zaštićenog svjedoka „B“ broj T20 0 KTRZ 0009259 14 od 02.10.2014.godine
T-7	Zapisnik o saslušanju svjedoka Rozić Alena dat Državnoj agenciji za istrage i zaštitu broj 17-12/3-47/06 od 21.02.2006.godine
T-8	Zapisnik o prepoznavanju lica na osnovu fotografija, svjedok Zovko Boro, broj T20 0 KTRZ 0003728 06, dat Tužilaštvu BiH 30.06.2014. godine
T-9	Zapisnik o saslušanju svjedoka Buntić Daliborke, dat Državnoj agenciji za istrage i zaštitu broj T-16-12/3-2-04-2-Z-98/14 od 06.05.2015.godine
T-10	Zapisnik o saslušanju svjedoka Š. C. dat Državnoj agenciji za istrage i zaštitu broj T-16-12/3-1-04-2-Z-53/14 od 01.04.2014. godine
T-11	Zapisnik o saslušanju svjedoka Azinović Jele dat Državnoj agenciji za istrage i zaštitu broj 17-12/3-27/06 od 08.02.2006. godine
T-12	Zapisnik o saslušanju svjedoka Esad Tipura, dat Tuzilastvu BiH broj T20 0 KTRZ 0009259 14 od 01.09.2014. godine
T-13	Zapisnik o saslušanju svjedoka Bilic Stanka dat Drzavnoj agenciji za istrage i zastitu broj T-16-12/3-1-04-2-Z-41/14 od 21.03.2014 godine
T-13a	Zapisnik o saslušanju svjedoka Bilic Stanka, dat Tuzilastvu BiH, broj T20 0 KTRZ 0009567 14 od 09.10.2014 godine
T-14	Nalaz i mišljenje vjestaka Karan Željka, pod brojem T20 0 KTRZ 0009259 14 od 20.11.2015.godine
T-14a	Nalaz i mišljenje vještaka Karan Željka pod brojem T20 0009259 14, od 16.01.2016.godine (oba nalaza)
T-15	Zapisnik o saslušanju svjedoka Crnjac Mladen, broj T20 0 KTRZ 0003728 06, dat TBIH od 17 04 2014 godine i izvod iz matične knjige umrlih za za lice Crnjac Mladen, HNK općina/grad Mostar broj 04/1 – 15-4-4765/2014 od 25.08.2014. godine
T-16	Zapisnik o saslušanju svjedoka Grgić Marka, broj 17-12/3-38/06 od 10 02 2006 godine i izvod iz matične knjige umrlih za Grgić Marka, HNK općina/grad Mostar broj 04/1 -15-4-3359/2014 od 10.06.2014. godine

T-17	T – 17 – Zapisnik o saslušanju svjedoka Šilić Mare, broj T20 0 KTRZ 0009567 14 od 09.10.2014.godine; Zapisnik o prepoznavanju lica na osnovu fotografija broj T20 0 KTRZ 0009567 14 od 09.10.2014.godine
T-18	Zapisnik o saslušanju svjedoka Gakić Dragice dat Državnoj agenciji za istrage i zaštitu broj T-16-12/3-1-04-2-Z-34/14 od 17.03.2014.godine
T-19	Odluka o proglašenju ratnog stanja, Sluzbeni list R BiH od 20.06.1992.godine
T-20	Odluku o ukidanju ratnog stanja, Službeni list Republike BiH broj 50 od 28.12.1995.godine
T-21	Naredba o proglašenju opšte javne mobilizacije na teritoriji R BiH, Službeni list broj 7 od 20.06.1992.godine
T-22	Odluka o formiranju Hrvatskog vijeća odbrane, Narodni list HZ-HB, broj 2/92 od 08.04.1992.godine, u potpisu Mate Boban, Haaški broj 01328793
T-23	Uredba sa zakonskom snagom o oružanim snagama R BiH, SL RbiH broj 4 strana 153 od 20.05.1992.godine
T-24	Zbirno izvješće za dan 16.04.1993.godine, glavni stožer HVO od 17.04.1993.godine, načelnik GS HVO brigadir Milivoj Petković, haaški brojevi 0617-2036/0617-2039
T-25	Dnevno obavještanjno izvješće broj 263/93, glavni stožer HVO, VoS od 20.05.1993.godine, načelnik Žarko Keža, Haški broj 02131632-02131634
T-26	Bilten dnevnih događaja za 18.04.1993.godine, Uprava vojne policije, broj 02-4-3-02-971/93 od 19.04.1993.godine, haaški broj: 01544499 - 01544501
T-27	Potvrda o okolnostima stradanja Škobić Maria, Federalno Ministarstvo odbrane, broj 29-26-4/41-1/12-514/04
T-28	Uvjerenje, Federalno ministarstvo odbrane broj 22-01-41-1-1280/05-01 da je Mario Škobić bio pripadnik HVO,
T-29	Potvrda o registraciji MKCK, Kožul Marija, Međunarodni komitet crvenog križa ,BAZ-314449, Zagreb 16 06 1995 godine
T-30	Potvrda o registraciji MKCK, G. M., Međunarodni komitet crvenog križa , BAZ-371179, Zagreb 18 05 1995 godine
T-31	Potvrda o registraciji MKCK, G. A., Međunarodni komitet crvenog križa BAZ-371177, Zagreb 26 04 1995 godine
T-32	Lična karta od MKCK, Rozić Alen, broj 371156

T-33	Potvrda o registraciji MKCK, Međunarodni komitet crvenog križa , B. S., BAZ-371155, Zagreb 10 05 1995 godine
T-34	Potvrda o registraciji MKCK, Međunarodni komitet crvenog križa K. S., BAZ-314425, Zagreb 08 12 2004 godine
T-35	Potvrda o registraciji MKCK, Međunarodni komitet crvenog križa, B. A., BAZ-371159, Zagreb 10 05 1995 godine
T-36	Potvrda o registraciji MKCK, Međunarodni komitet crvenog križa , Zovko Zorica, BAZ-371153, Zagreb 11 05 1994 godine
T-37	Potvrda o registraciji MKCK, Međunarodni komitet crvenog križa, Zovko Zdravko, BAZ-371180, Zagreb 22 02 1994 godine
T-38	Potvrda o registraciji MKCK, Međunarodni komitet crvenog križa Zovko Dalibor, BAZ-371152, Zagreb 22 02 1994 godine
T-39	Potvrda o registraciji MKCK, Azinović Ljubica, Međunarodni komitet crvenog križa BAZ-314416, Zagreb 15 02 1995 godine
T-40	Potvrda o registraciji MKCK, Međunarodni komitet crvenog križa Zovko Željka, BAZ-314418, Zagreb 12 04 1994 godine
T-41	Potvrda o registraciji MKCK, Međunarodni komitet crvenog križa, Krezić Stanislav, BAZ-314409, Zagreb 30 04 1997 godine
T-42	Potvrda o registraciji MKCK, Ivanković Dražen, BAZ-314452, Zagreb 23 11 1995 godine
T-43	Potvrda o registraciji MKCK, Ivanković Jozika, BAZ-314458, Zagreb 22 04 1994 godine
T-44	Potvrda o registraciji MKCK, Crnjac Dragica, BAZ-314431, Zagreb 06 01 1994 godine
T-45	Potvrda o registraciji MKCK, Kolobara Anica, BAZ-314437, Zagreb 21 03 1994 godine
T-46	Potvrda o registraciji MKCK, Škobić Danijela, BAZ-314444, Zagreb 13 07 1998 godine
T-47	Potvrda o registraciji MKCK, Škobić Anita, BAZ-314447, Zagreb 13 07 1998 godine
T-48	Potvrda o registraciji MKCK, Škobić Danijel, BAZ-314446, Zagreb 13 07 1998 godine
T-49	Potvrda o registraciji MKCK, Š. C., BAZ-314445, Zagreb 13 07 1998 godine

T-50	Potvrda o registraciji MKCK, Zaštićeni svjedok B, BAZ-371218, Zagreb 21 06 1996 godine
T-51	Potvrda o registraciji MKCK, A. A., BAZ-314459, Zagreb 13 07 1998 godine
T-52	Potvrda o registraciji MKCK, Karlušić Cvija, BAZ-314424, Zagreb 15 01 1998 godine
T-53	Potvrda o registraciji MKCK, Karlušić Mile, BAZ-314423, Zagreb 23 09 1997 godine
T-54	Potvrda o registraciji MKCK, Karlušić Iva, BAZ-314422, Zagreb 23 09 1997 godine
T-55	Potvrda o registraciji MKCK, Zaštićeni svjedok A, BAZ-314420, Zagreb 23 09 1997 godine
T-56	Potvrda o registraciji MKCK, Mijanović Branko, BAZ-370378, Zagreb 21 04 1994 godine
T-57	Nalaz i misljenje i dopuna nalaza i misljenja vjestaka Dr Svjetlana Bajgorić Šehović, Mostar 08 03 2016 i 24 03 2016 godine
T-58	Uvjerenje za Branislava Mijanovića, Federalno ministarstvo za pitanja branitelja i invalida domovinskog rata, broj: 07/15-03-1018/08, od 23.04.2008,
T-59	Potvrda o registraciji MKCK, K. S., BAZ-314425, Zagreb 08.12.2004. godine
T-60	Potvrda za S. K., Vojna pošta – 1520, klasa: 801-01/95, ur. br. 1520-01-6/95-3/107
T-61	Potvrda o okolnostima stradanja za Alena Rozića, Federalno ministarstvo odbrane, klasa:031-04/99-02/01, ur. br. 07-04-99-352, od 24.09.1999. god
T-62	Potvrda o registraciji MKCK, Boro Zovko, BAZ- 370438, Zagreb 12.04.1994. godine
T-63	Uvjerenje za Boru Zovku, Federalno ministarstvo odbrane, Odjel za obranu Mostara, broj: 22-01-41-1-1885/05-01, od 10.10.2005. godine
T-64	Potvrda o registraciji MKCK, Raič Ante, BAZ- 370419, Zagreb 09.06.1994. godine
T-65	Potvrda o okolnostima stradanja za Ante Raiča, VP 1520 Mostar, klasa: 801-01/95, ur. br. 1520-01-6/95-3/185, od 17.01.1996. godine
T-66	Potvrda o registraciji MKCK, R. D., BAZ- 370366, Zagreb 22.04.1994. godine
T-67	Uvjerenje za D. R., Federalno ministarstvo za pitanja branitelja i invalida domovinskog rata, broj: 07/15-03-1061/08, od 25.04.2008. god

T-68	Potvrda o registraciji MKCK, Marić Drago, BAZ- 370414-01, Zagreb 03.10.2007. godine
T-69	Uvjerenje za Draga Marića, Federalno ministarstvo odbrane, odjel za obranu Mostara, broj: 22-01-41-1-1569/05-01, od 27.09.2005. godine
T-70	Potvrda o registraciji MKCK, K. D., BAZ- 373334, Zagreb 22.04.1994. godine
T-71	Rješenje za D. K., grad Mostar, Služba za zaštitu prava branitelja i njihovih obitelji, broj: UP-I-09-43-1895/05, od 26.04.2006. god
T-72	Potvrda o registraciji MKCK, R. P., BAZ- 370371, Zagreb 22.04.1994. godine
T-73	Uvjerenje za R. P., Federalno ministarstvo za pitanja branitelja i invalida domovinskog rata, broj: 07/15-03-1063/08, od 25.04.2008. godine
T-74	Potvrda o registraciji MKCK, Crnjac Mladen, BAZ-371151, Zagreb 06.01.1994. godine
T-75	Potvrda o okolnostima stradanja za lice Mladen Crnjac, broj: 1520-01-6/96-3/1234, Goranci 18.06.1996. godine
T-76	Popis logoraša iz O.Š. „ Bratstvo i Jedinstvo“ Potoci, Hrvatska udruga logoraša domivnskog rata u BiH, br. 01-11/14, od 06.06.2014. godine
T-77	Izvod iz matične knjige umrlih, na ime Sesar Pere, HNK, općina/grad Mostar, broj 04/1-15-4-2070/2014 od 11.04.2014. godine
T-78	Izvod iz matične knjige umrlih, na ime Perić Joz, HNK, općina/grad Mostar, broj 04/1-15-4-3607/2014 od 23.06.2014. godine
T-79	Izvod iz matične knjige umrlih, na ime Zovko Mare, HNK grad/općina Mostar broj: 04/1-15-4-3612/2014 od 23.06.2014.
T-80	Izvod iz matične knjige umrlih, na ime Azinović Agate, HN, općina/grad Mostar broj: 04/1-15-4-3615/2014 od 23.06.2014.
T-81	Izvod iz matične knjige umrlih, na ime Azinović Mare (djevojački Kožul), HNK, općina/grad Mostar, broj: 04/1-15-4-3592/2014 od 23.06.2014.
T-82	Izvod iz matične knjige umrlih, na ime Azinović Stanka, HNK, općina/grad Mostar, broj: 04/1-15-4-3593/2014 od 23.06.2014. godine
T-83	Izvod iz matične knjige umrlih, na ime Krezić Mate, HNK, općina/grad Mostar, broj 04/1-15-4-3616/2014 od 23.06.2014. godine
T-84	Izvod iz matične knjige umrlih, na ime Kolobara Ruže (djevojački Mikulić), HNK , općina/grad broj 04/1-15-4-3599/2014 od 23.06.2014.

T-85	Izvod iz matične knjige umrlih, na ime Mihalj Nikole, HNK općina/grad Mostar, broj: 04/1-15-4-3604/2014 od 23.06.2014.
T-86	Izvod iz matične knjige umrlih, na ime Paponja Stanka, HNK općina/grad Mostar, broj: 04/1-15-4-3605/2014 od 23.06.2014.
T-87	Izvod iz matične knjige umrlih, na ime Paponja Kate, HNK općina/grad Mostar, broj: 04/1-15-4-3606/2014 od 23.06.2014.
T-88	Izvod iz matične knjige umrlih, na ime Puljić Stanka, HNK općina/grad Mostar, broj: 04/1-15-4-3608/2014 od 23.06.2014. godine
T-89	Izvod iz matične knjige umrlih, na ime Puljić Ive , (Azinović)HNK općina/grad Mostar, broj: 04/1-15-4-3609/2014 od 23.06.2014. godine
T-90	Izvod iz matične knjige umrlih, na ime Zovko Pavke, HNK općina/grad Mostar, broj: 04/1-15-4-3610/2014 od 23.06.2014. godine
T-91	Izvod iz matične knjige umrlih, na ime Sesar Marka, HNK općina/grad Mostar, broj: 04/1-15-4-3611/2014 od 23.06.2014. godine
T-92	Izvod iz matične knjige umrlih, na ime Zovko Stanka, HNK općina/grad Mostar, broj: 04/1-15-4-3561/2014 od 20.06.2014. godine
T-93	Izvod iz matične knjige umrlih, na ime Bilić Marka, HNK općina/grad Mostar, broj: 04/1-15-4-3562/2014 od 20.06.2014. godine
T-94	Izvod iz matične knjige umrlih, na ime Drinovac Žarka,HNK općina/grad Mostar, broj: 04/1-15-4-3563/2014 od 20.06.2014. godine
T-95	Izvod iz matične knjige umrlih, na ime Škobić Ljube, HNK općina/grad Mostar, broj: 04/1-15-4-3565/2014 od 20.06.2014. godine
T-96	Izvod iz matične knjige umrlih, na ime Brajković Tomislava, HNK općina/grad Mostar, broj: 04/1-15-4-3566/2014 od 20.06.2014. godine
T-97	Izvod iz matične knjige umrlih, na ime Bilić Stjepana, HNK općina/grad Mostar, broj: 04/1-15-4-3567/2014 od 20.06.2014. godine
T-98	Izvod iz matične knjige umrlih, na ime Mikulić Stanka, HNK općina/grad Mostar, broj: 04/1-15-4-2516/2014 od 05.05.2014. godine
T-99	Izvod iz matične knjige umrlih, na ime Kolobare , Matije, HNK općina/grad Mostar, broj: 04/1-15-4-2518/2014 od 05.05.2014. godine
T-100	Izvod iz matične knjige umrlih, na ime Kolobare Milke, HNK općina/grad Mostar, broj: 04/1-15-4-2517/2014 od 05.05.2014. godine
T-101	Izvod iz matične knjige umrlih, na ime Raič Filipa, HNK općina/grad Mostar, broj: 04/1-15-4-2519/2014 od 05.05.2014. godine

T-102	Izvod iz matične knjige rođenih, na ime Golemac Boška, HNK općina/grad Mostar, broj: 02-1039/95, od 25.08.1995. godine
T-103	Izvod iz matične knjige rođenih, na ime G. M., HNK općina/grad Mostar, broj: 04/1-15-4-38260/2014 os od 23.06.2014. godine
T-104	Izvod iz matične knjige rođenih, na ime Krezić Boška, HNK općina/grad Mostar, broj: 04/1-15-4-38287/2014 od 23.06.2014. godine
T-105	Izvod iz matične knjige rođenih, na ime Azinović Dalibora, HNK općina/grad Mostar, broj: 04/1-15-4-38254/2014 od 23.06.2014. godine
T-106	Izvod iz matične knjige rođenih, na ime Kožulj Krešimira, HNK općina/grad Mostar, broj: 04/1-15-4-38268/2014 od 23.06.2014. godine
T-107	Izvod iz matične knjige rođenih, na ime Kožulj Kristine, HNK općina/grad Mostar, broj: 04/1-15-4-38270/2014 od 23.06.2014. godine
T-108	Izvod iz matične knjige rođenih, na ime Pranjić Danijele, HNK općina/grad Mostar, broj: 04/1-15-4-38272/2014 od 23.06.2014. godine
T-109	Izvod iz matične knjige rođenih, na ime Škobić Anite, HNK općina/grad Mostar, broj: 04/1-15-4-38274/2014 od 23.06.2014. godine
T-110	Izvod iz matične knjige rođenih, na ime Škobić Danijela, HNK općina/grad Mostar, broj: 04/1-15-4-38277/2014 od 23.06.2014. godine
T-111	Izvod iz matične knjige rođenih, na ime Zovko Dalibora, HNK općina/grad Mostar, broj: 04/1-15-4-38283/2014 od 23.06.2014. godine
T-112	Izvod iz matične knjige rođenih, na ime Mikulić Gabrijela, HNK općina/grad Mostar, broj: 04/1-15-4-38279/2014 od 23.06.2014. godine
T-113	Izvod iz matične knjige rođenih, na ime Buntić Daliborke, HNK općina/grad Mostar, broj: 04/1-15-4-38282/2014 od 23.06.2014. godine
T-114	Izvod iz matične knjige rođenih, na ime Kožulj Zvonimira, ZHK, općina/grad Ljubuški, broj: 04/1-15-4-3543/14 od 27.06.2014. godine
T-115	Evidencija iz oblasti vojne obaveze Mostar na ime Ćurić Enes, šef grupe Rahić Osman, Izvod iz obrazca VOB-2 i VOB-2A, VOB-3, Uvjerenje o plaćama OS RBiH, RBiH, FBiH, MO, Mostar od 09.05.1996. godine, Spisak pripadnika 441. bbr Viteške, Mostar 16.07.1997. godine, Spisak vojnih lica VJ 6348.-449. IH bbr - VOB-8 od 1992.-1996. Godine

T-116	Evidencija iz oblasti vojne obaveze Mostar na ime Demirović Ibrahim, šef grupe Rahić Osman, Personalni karton na ime Demirović Ibrahim, šef grupe Rahić Osman, Uvjerenje o plaćama OS RBiH, RBiH, FBiH, MO, Mostar od 09.06.1996. godine, Spisak pripadnika 441. bbr Viteške, Mostar 16.07.1997. godine, Spisak VOB-8 VJ 5092.-450. Lbr od 1992.-1996. godine, Spisak VOB-8 VJ 5024. komanda korpusa od 1993.-1998. godine, Spisak vojnih lica VJ 6348.-449. IH bbr - VOB-8 od 1992.-1996. godine, Spisak vojnih lica VJ 6348.-449. IH bbr TO Gacko, TO Nevesinje četa Ravnih, HVO i SJB Stolac - VOB-8 od 1996.-1997. Godine
T-117	Evidencija iz oblasti vojne obaveze Mostar na ime Kreso Samir, šef grupe Rahić Osman, Personalni karton, Izvod iz obrazca VOB-2A, Uvjerenje o plaćama OS RBiH, RBiH, FBiH, MO, Mostar od 21.08.1996. godine, Spisak vojnih lica VJ 6348.-449. IH bbr- VOB-8 od 1992.-1996. godine
T-118	Evidencija iz oblasti vojne obaveze Mostar na ime Čopelj Habib, Izvod iz obrazca VOB-2, VOB-2A, VOB-3, Uvjerenje o plaćama OS RBiH, RBiH, FBiH, MO, Mostar od 16.12.1997. godine, Spisak vojnih lica VJ6348.-449. IH bbr SB Drežnica-VOB-8 od 1992.-1996. godine, Spisak pripadnika 441.bbr Viteške (MOB-92A), od 16.07.1997. godine
T-119	Spisak vojnih lica VJ 6348.-449. IH bbr TO Gacko, TO Nevesinje četa Ravnih, HVO i SJB Stolac - VOB-8 od 1996.-1997. godine na ime Kaminić Mehmed, Izvor VJ 5664.- 4. Bataljon policije VOB-8, od 1992.-1997. godine
T-120	Izvešće, Služba za razmjenu zarobljenih i drugih osoba HR H-B, broj: 01-IP-217/93., Mostar od 13.12.1993. godine
T-121	Izvod iz kaznene evidencije za Ćurić Enesa, broj:02-02/5-2-12- 270/2014 MŠ od 26.08.2014. godine
T-122	Izvod iz kaznene evidencije za Kreso Samira, br. 02-02/4-3/1-04-10-620/2014 od 22.08.2014. godine
T-123	Izvod iz kaznene evidencije za Habiba Čopelja, Demirović Ibrahima i Kaminić Mehmeda, br. 12-3/01-234-47/14 od 26.08.2014. godine
T-124	Informacija „A“, Ministarstvo obrane, Centar SIS Mostar, br. 02-4/2-2-477/93, od 03.12.1993.god. načelnik Centra SIS-a Zoran Lasić
T-125	Spisak osoba nestalih u zoni ratnih dejstava, od 09.05.1993. god. prijavljenih u službu traženja

T-126	Zarobljenici iz Bijelog Polja i Vrapčića, od 20.07.1993. godine
T-127	Spisak zatvorenika koji su uhvaćeni na dan 30.06.1993. god. u Bijelom polju i Vrapčićima, od 30.06.1993. godine, br. 005414
T-128	Zapovjest za odbranu Op.br.1, ABiH Komanda 41. Motorizovana brigada, br. 470, od 19.04.1993. godine, komadant Midhad Hujdur
T-129	Zapisnik, ABiH, br. 16-8/08-62/93, od 20.03.1993. godine
T-130	Izvještaj, Mostar 29. Kolovoz
T-131	Zapisnik o predaji oduzetih predmeta u stacionar Bijelo Polje, RBiH, ABiH, 4.K, bataljon VP-a- PS Bijelo Polje, 19.10.1993., lijekove primio dr Kreso Samir
T-132	Izvod iz matične knjige umrlih, na ime Crnjac Mladena
T-133	Zapisnik o predaji izuzetih stvari na punktovima (Ravni i Vrapčići) Bijelo Polje, RBiH, ABiH, 4.K, bataljon VP-a- PS Bijelo Polje, 04.11.1993., komandir VP Bijelo Polje Behmen Miralem
T-134	Izvještaj, RBiH, ABiH, 4.K, bataljon VP-a- PS Bijelo Polje, 23.08.1993., za komandira VP-a Glamoč Meho
T-135	Izvještaj, RBiH, ABiH, 4.K, bataljon VP-a- PS Bijelo Polje, 20.09.1993., za komandira VP-a Karadža Mujo
T-136	Naredba za sprovođenje ratnih zarobljenika, RBiH, ABiH, 4.K, Sektor vojne bezbjednosti, str.pov.br.03-18-2/93, 21.09.1993., načelnik Podžić Selman
T-137	Način primopredaje ratnih zarobljenika i obezbjeđenje prostorije pritvora u VJ5102, RBiH, ABiH, 4.K, VJ 5102, str.pov.004-11/93, 20.11.1993., pk za bezbjednost VJ 5102 Miralem Fajić
T-138	Službena zabilješka, RBiH, ABiH, 4.K, Sektor bezbjednosti, dj.br.102-X/93, 09.08.1993., ref. Za voj.poslove 4K
T-139	Izvještaj, RBiH, ABiH, 4.K, bataljon VP-a- PS Bijelo Polje, zamjenik kom.VP Glamoč Meho
T-140	Formacijska struktura čVP-a, bez datuma i potpisa

T-141	Spisak pripadnika treći vod vojne policije, ABiH, Prva mostarska brigada-vojna policija, bez datuma i autora
T-142	Spisak zarobljenih pripadnika HVO-a na dan 30.06.1993., RBiH, ABiH, 41.mtbr slavna, Mostar, 30.06.1993., bez autora
T-143	Spisak zarobljenih civila (96 lica), bez datuma i autora
T-144	Izveštaj o pregledu, sanitet IV Korpusa, Sanitet 47.brdске brigade, Bijelo Polje, 27.10.1993., dr. Kreso Samir
T-145	Zahtjev, RBiH, ABiH, 4.K, 47.bbr, str.pov.096/93, Bijelo Polje, 10.10.1993., komandant Ibrahim Hećimović-Hećim
T-146	Obrazac personalnih podataka za VJ 5101-Demirović Ibrahim
T-147	Godišnja analiza rada bVP 4. korpusa, RBiH, ABiH, 4.K,-Sektor vojne bezbjednosti, broj 03/10-105/93, 17.12.1993., kom. BVP Zijo Lerić
T-148	Operativni izveštaj od 07.10. do 14.10.1993. godine, RBiH, ABiH, 4. korpus, 47.bbr, broj 04-10/93, Bijelo Polje, 14.10.1993., pk za bezbjednost Bubalo Enver
T-149	Naredba, RBiH, RP Mostar, dj.broj 01-233/93, 28.11.1993., predsjednik Smail Klarić
T-150	Zahtjev za zatvorenike, RBiH, ABiH, 41. mtbr slavna, dj.broj 22/608-002, 09.10.1993., pk za logistiku Hujdur Jasmin
T-151	Omogućavanje odlaska, RBiH, ŠVK OS, broj 1/297-503, komandant ŠVK Rasim Delić
T-152	Prijedlog boraca 47.bbr za brigadnu policiju, ABiH, 47. bbr, str.pov.br.01-250/93, Potoci, 22.11.1993., kom. Ibrahim Demirović-Hećim
T-153	Dostavlja se, RBiH, OS RBiH, Komanda 4.K, Sektor vojne bezbjednosti, broj 03/16-18/93, 14.11.1993., načelnik SVB 4.K Podžić Selman
T-154	Službena zabilješka, RBiH, ABiH, 4. korpus,, 47.bbr Bijelo Polje, dj.br.11-11/93, Potoci, 16.11.1993., pk za bezbjednost Enver Bubalo
T-155	155Izveštaj, 47.bbr, 2. bataljon, Humi, 10.08.1993., pk za bezbjednost II bat. Ibrahim Macić
T-156	Organ bezbjednosti 47.bbr, bez datuma, pk. za bezbjednost Bubalo Enver
T-157	Informacija, RBiH, ABiH, 4. korpus-sektor bezbjednosti, dj.broj. 145-93, Mostar, 14.08.1993., načelnik sektora za bezbjednost Džih Šefkija

T-158	Prekid angažovanja ratnih zarobljenika, RBiH, ABiH, 4. korpus, naš znak 1492-06, 04.10.1993., komandant Arif Pašalić
T-159	Informacija, RBiH, ABiH, 4. korpus,-sektor vojne bezbjednosti, broj 03/10-38/93, 30.10.1993., načelnik sektora Podžić Selman
T-160	Identifikaciju i provjeru za lice, dostavlja se, RBiH, ŠVK OS, Uprava bezbjednosti, broj 03/35-140, Sarajevo, 06.11.1993., načelnik Jusuf Jašarević
T-161	Predmet: Š. V., RBiH, ABiH, 4. korpus,-sektor vojne bezbjednosti, broj 03/16-22/93, 10.12.1993., načelnik Podžić Selman
T-162	Informacija, RBiH, ABiH, 4. korpus, broj 03/10-65/93, Mostar, 21.11.1993., načelnik Podžić Selman
T-163	Spisak lica hrvatske nacionalnosti o oduzetom novcu u rukopisu, bez datuma i autora
T-164	Izvještaj štaba 47.bbr za mjesec januar 1994. godine, RBiH, ABiH, komanda 47.bbr, str.pov.br. 02-481/94, Potoci, 29.01.1994., načelnik štaba Ibro Pajević
T-165	Naredba, ABiH, 47. bbr, str.pov.br.012/93, Bijelo Polje, 22.07.1993., kom. Jugo Miralem
T-166	Naredba, 47. bbr, str.pov.br.162/93, Potoci, 02.11.1993., kom. Ibrahim Demirović-Hećim
T-167	Naredba, ABiH, 47. bbr, str.pov.br.185/93, Potoci, 06.11.1993., kom. Ibrahim Demirović-Hećim
T-168	Naredba, ABiH, 47. bbr, str.pov.br.02-205/93, Potoci, 11.11.1993., kom. Ibrahim Demirović-Hećim
T-169	Zapovjest za odbranu, ABiH, 47. bbr, op.br. 01-5/93, Potoci, 13.11.1993., kom. Ibrahim Demirović-Hećim
T-170	Naredba, ABiH, Komanda 4.k, str.pov.br.03-623, Mostar, 17.12.1993., kom. Ibrahim Demirović-Hećim
T-171	Naredba, ABiH, 41.mtbr, dj.broj 02-726, Mostar, 26.08.1993., kom. Semir Drljević
T-172	Obezbjedenje evakuacija tijela poginulih, Komisija za brigu o ratnim zarobljenicima, br. 3466-04, Mostar, 06.04.1994., kom. Ramiz Drekozić
T-173	Obavjest, Komisija za brigu o ratnim zarobljenicima, broj 2047-04, Mostar, 22.03.1994., kom. Ramiz Drekozić
T-174	Naredba o izuzimanju, ABiH, 47.bbr, str.pov.br.01-284/93, Potoci, 30.11.1993., komandant Ibrahim Demirović-Hećim

T-175	Naredba, ABiH, 47.bbr, str.pov.br.014/93, Bijelo Polje, 24.07.1993., komandant Jugo Miralem
T-176	Naredba, ABiH, 4.k, Samostalni bataljon Nevesinje, broj 722/93, Mostar, 18.10.1993., komandant Kazazić Jasmin
T-177	Naredba, Komanda 4.k, str.pov.br.03-83, 15.10.1993., zamjenik komandanta Sulejman Budaković
T-178	Puštanje civila Hrvata, RBiH, OS RBiH, Komanda 4.k, str.pov.br. CV-1110-11/93, 19.11.1993., komandant Sulejman Budaković
T-179	Vanredni izvještaj u rukopisu, Komanda 4.k, sp.br.993-06, 19.09.1993., komandant Arif Pašalić
T-180	Naredba, ABiH, Komanda 4.k, str.pov.br.289-06, 22.07.1993., komandant Arif Pašalić
T-181	Naredba, ABiH, Komanda 4.k, djel.br.625-06, 25.08.1993., komandant Arif Pašalić
T-182	Naredba, ABiH, Komanda 4.k, str.pov.br.837-06, 07.09.1993., komandant Arif Pašalić
T-183	Naredba, Komanda 4.k, str.pov.br.03-36, 03.10.1993., komandant Arif Pašalić
T-184	Izvještaj, RBiH, 4.k, Mostar, 02.07.1993., dežurni oficir Ćurić Salko
T-185	Izvještaj u rukopisu, Mostar, 01.07.1993., operativac IV korpusa Ćorić Salko
T-186	Veza akt strogo pov.br.02/1021-1 od 23.08.1993., RBiH, OS RBiH, Komanda 4.k, str.pov.br.600-06, Mostar, 23.08.1993., Sulejman Budaković-Tetak
T-187	Informacija , Komanda 4.korpusa, pov.br.CV-110-09/93, Mostar, 09.09.1993., zamjenik komandanta Najetović Džemal
T-188	Dnevni operativni izvještaj, RBiH, OS RBiH, Komanda 4.korpusa, pov.br-CV-327-09/93, 17.09.1993., komandant Arif Pašalić
T-189	Operativni izvještaj, RBiH, OS RBiH, Komanda 4.korpusa, str. pov.br-CV-360-09/93, 20.09.1993., komandant Arif Pašalić
T-190	Dnevni operativni izvještaj, RBiH, OS RBiH, Komanda 4.korpusa, str.pov.br-CV-379-09/93, 21.09.1993., komandant Arif Pašalić
T-191	Dnevni operativni izvještaj, RBiH, OS RBiH, Komanda 4.korpusa, str.pov.br. 03-10, 25.10.1993., komandant Arif Pašalić

T-192	Operativni izvještaj, R BiH, OS R BiH, Komanda 4.korpusa, str.pov.br. 03-132, 26.10.1993., komandant Arif Pašalić
T-193	Dnevni operativni izvještaj, R BiH, OS R BiH, Komanda 4.korpusa, str.pov.br. CV-955-11/93, 04.11.1993., komandant Sulejman Budaković
T-194	Veza: vaša depeša str.pov.br. 1088-06 od 10.11.1993., R BiH, OS R BiH, Komanda 4.korpusa, str.pov.br. CV-1034-11/93, 13.11.1993., komandant Sulejman Budaković
T-195	Dnevni operativni izvještaj, R BiH, OS R BiH, Komanda 4.korpusa, str.pov.br. 03-230/93, 20.11.1993., komandant Sulejman Budaković
T-196	Sprovođenje Ženevske konvencije-naredba, Komanda 4. korpusa, str.pov.brj 03-482, Mostar, 29.11.1993., komandant Sulejman Budaković
T-197	Naredba, ABiH, Komanda 4.k, djel.br.625-06, 25.08.1993., komandant Arif Pašalić
T-198	Borbeno naređenje, ABiH, Komanda 4.k, str.pov.br.985-06, 15.09.1993., komandant Arif Pašalić
T-199	Naredba o prekidu b.d., Komanda 4.k, str.pov.br.997-06, 18.09.1993., komandant Arif Pašalić
T-200	Naredba, ABiH, Komanda 4.k, str.pov.br.03-623, 17.12.1993., komandant Sulejman Budaković
T-201	Odgovor na vaš faks, broj 1478-06, 02.11.1993., komandant Arif Pašalić
T-202	Potvrda da je svjedok „B“ bila zatočena u logoru OŠ „Bratstvo i jedinstvo“ broj 01-21/14 od 08 10 2014 godine
T-203	Informacij, sanitet IV korpusa AR BiH, Sanitet 47. Brdske brigade od 27 10 1993 godine.
T-204	Zamolnica za pružanje međunarodne pravne pomoći broj T20 0 KTRZ 0003728 06 od 17 03 2014 godine Republika Hrvatska, Državno odvjetništvo Republike Hrvatske broj KR-II-DO-142/10 od 24 ožujka 2014 godine Prilog za dostavljanje preslike izdvojenih dokumenata broj 568-01-14-15 od 09 svibnja 2014 godine

2. DOKAZI ODBRANE OPTUŽENOG ENESA ĆURIĆA

(a) SASLUŠANI SVJEDOCI

1. Tipura Esad-04.05.2016. godine
2. Omanović Ibrahim-04.05.2016. godine
3. A. A.-11.05.2016. godine
4. Goluža Zdenko-11-05.2016. godine
5. Žuljević Zijad-11.05.2016. godine
6. Tabaković Meho-11.05.2016. godine
7. Krezić Stanislav-01.06.2016. godine
8. Tipura Omer-01.06.2016. godine
9. Tipura Dženana-01.06.2016. godine
10. Pajević Ibro-01.06.2016. godine
11. Šantić Ćazim-29.06.2016. godine
12. Palata Mirzo-29.06.2016. godine
13. Mušić Mirsad-29.06.2016. godine
14. Kuko Nermin-29.06.2016. godine
15. Karabeg Enver-13.07.2016. godine
16. Bubalo Enver-13.07.2016. godine
17. Macić Esad -13.07.2016. godine
18. Ćurić Enes-31.08.2016. godine

(b) **MATERIJALNI DOKAZI**

O-I-1	Naredba za utvrđivanje linije odbrane, Komanda 47. bbr, Bijelo Polje, 27.11.1993.godine
O – I – 2	Izuzimanje štićenika iz centra za zaštitu civilnog stanovništva, Republika BiH, Armija BiH, Komanda 47. Bbr, Potoci, 26.10.1993.godine, str pov 146/93
O – I – 3	Plan angažovanja štićenika na utvrđivanju linije odbrane za mjesec novembar od 13.11.1993.godine
O – I - 4	Dozvola, str pov br 178/93, Potoci 05 11 1993 godine, potpisan za Ibrahim Demirovic - Hecim
O – I – 5	Odobrenje 47. Brdske Brigade Armije BiH za izuzimanje radno sposobnih muškaraca za radove na utvrđivanju linije obrane od 12.11.1993. godine
O – I – 6	Naredba Komande 47. Brdske Brigade Armije BiH od 04.11.1993. godine
O – I – 7	Odobrenje Komande 47. Brdske Brigade Armije BiH od 31.10.1993. godine
O – I – 8	Odoborenje 47. Brdske Brigade Bijelo Polje od 24.10.1993. godine
O – I – 9	Naredba Komande 47. Brdske Brigade od 22.10.1993. godine
O – I – 10	Naredba Komande 47. Brdske Brigade od 21.10.1993. godine

O – I – 11	Dozvola Komande 47. Brdske Brigade kojom se dozvoljava uzimanje 10 štićenika za rad kod Kosmaja
O – I – 12	Naredba 47. Brdske Brigade od 28.10.1993. godine
O – I – 13	Dozvola Komande 47. Brdske Brigade 178/93 od 05.11.1993. godine
O – I – 14	Stranica dnevnika prvooptuženog, datum 03.08.1993.

3. DOKAZI ODBRANE OPTUŽENOG IBRAHIMA DEMIROVIĆA

(a) SASLUŠANI SVJEDOCI I VJEŠTACI

- 1.Lerić Hasan-24.08.2016. godine
- 2.Lerić Huso-24.08.2016. godine
- 3.Budaković Sulejman-14.12.2016. godine
- 4.Enver Bubalo-28.12.2016. godine
- 5.Vještak Omer Ćemalović-18.01.2017. godine

(b) MATERIJALNI DOKAZ

O-II- 1	Zapisnik o saslušanju svjedoka Mladenke Mikulić, Tužilaštvo BiH broj KTZR 0 T 20 0003728 od od 28.02.2014. godine.
O-II- 2	Zapisnik o saslušanju svjedoka Kožulj Ilke pred Tužilaštvom BiH, broj T20 0 KTRZ 0003728 06 od 23.04.2014.godine
O-II- 3	Zapisnik o saslušanju zaštićenog svjedoka „A“ dat Državnoj agenciji za istrage i zaštitu broj T-16-12/3-1-04-2-Z-38/14 od 19.03.2014.godine; Zapisnik o saslušanju zaštićenog svjedoka „A“ dat Državnoj agenciji za istrage i zaštitu broj T-16-12/3-04-2-Z-188/14 od 01.09.2014.godine

O-II-4	Zapisnik o saslušanju svjedoka dat Državnoj agenciji za istrage i zaštitu broj T-16-12/3-2-04-2-Z-96/14 od 05.05.2014.godine
O-II-5	Zapisnik o saslušanju svjedoka G. M. dat Tuzilastvu BiH broj T20 0 KTRZ 0003728 06 od 06.03.2014. godine.
O-II-6	- Sudsko psihijatrijski nalaz i mišljenje prim. Dr. Omer Čemalović, od 11.01.2017. godine
O-II-6a	- Izvod iz medicinske dokumentacije, , br 244/05-170, od 22.09.2005. godine, RMC dr. Safet Mujić Mostar - CT mozga, broj: 1409/16 od 25.01.2016. godine, JU Kantonalna bolnica dr. Safet Mujić Mostar - MR mozga, broj: 4148/16 od 07.03.2016. godine - Nalaz i mišljenje, JU Dom zdravlja Mostar, od 29.03.2016. godine, , psiholog Amra Džino - Otpusno pismo, Ratna Bolnica Mostar, datum otpusta 08.03.1994. godine, - Klinički centar Univerziteta u Sarajevu, mat br: 215, datum prijema 08.03.1994. godine

4. DOKAZI ODBRANE OPTUŽENOG SAMIRA KRESE

(a) SASLUŠANI SVJEDOCI

1.Pamir Koluder- 25.01.2017. godine

(b) MATERIJALNI DOKAZI

O-III-1	Zapisnik o saslušanju svjedoka P. R. od 07.05.2014. godine, broj T-16-12/3-1-04-2-Z/01/14
O- III – 2	Naredba o imenovanju, Sanitet IV. Korpusa Armije BiH, Mostar 05.08.1993
O-III-3	Postavljanje starješina na formacijsko mjesto u komandi brigade, br: 041/93, Bijelo Polje od 10.08.1993. godine, 4 Komanda Mostar.

5. DOKAZI ODBRANE OPTUŽENOG MEHMEDA KAMINIĆA

(a) MATERIJALNI DOKAZI

O-V-1	Zapisnik o saslušanju svjedoka Mladenke Mikulić, Tužilaštvo BiH, broj T20 0 KTRZ 0003728 06 od 28.02.2014. godine.
O-V - 2	Rješenje Službe za zaštitu prava branilaca i njihovih porodica, Hercegovačko-neretvanski kanton, Grad Modstar; broj: UP-I-09-43-3646/06 od 06.11.2007. godine.
O-V-3	Uvjerenje Federalnog Ministarstva obrane, Uprava za odbranu Mostar, broj: 22.10/01-03-22-854-233/04 od 03.12.2004. godine.
O-V-3a	Uvjerenje Federalnog Ministarstva obrane, Uprava za odbranu Mostar, broj 22.10/01-03-22-854-232/04 od 03.12.2004. godine